

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΤΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ INTERREG ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.**

ΚΟΥΤΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου στον καθηγητή Χωριανόπουλο Ιωάννη για την αρωγή του κατά την εκπόνηση της εργασίας αυτής αλλά κυρίως για την κατανόησή του. Ένα θερμό ευχαριστώ επίσης στα άλλα δύο μέλη της εξεταστικής επιτροπής, Κλαμπατσέα Ειρήνη και Τσάμπρα Μαρία, για την συνεισφορά τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ.....	7
1.1 Εισαγωγή.....	7
1.1 Η αναβίωση του χωροταξικού προβληματισμού στην Ευρώπη.....	7
1.2 Η συνεργασία για τη χωροταξία στην Ευρώπη.....	9
1.2.1 Η δράση στο κοινοτικό επίπεδο: τα κείμενα «Ευρώπη 2000» και «Ευρώπη 2000+».....	9
1.2.2 Η δια κυβερνητική συνεργασία: Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης.....	10
1.3 Οι μεταβολές στα εθνικά συστήματα χωροταξικού σχεδιασμού.....	12
1.4 Η Χωροταξική Πολιτική στη Διευρυμένη Ευρώπη.....	12
1.5 Θεμελιώδη Σημεία Αφετηρίας της Χωροταξικής Προσέγγισης.....	14
1.5.1 Βασικά Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά της Ευρώπης.....	14
1.6 Χωροταξικά Ζητήματα Ευρωπαϊκής Σημασίας.....	18
1.6.1 Αλλαγές στις Αστικές Διαρθρώσεις.....	19
1.6.2 Αλλαγή του Ρόλου και της Λειτουργίας των Αγροτικών Περιοχών.....	19
1.6.3 Αλλαγές όσον Αφορά τις Μεταφορές, τις Επικοινωνίες και τη Γνώση.....	20
1.7 Πλαίσιο για Μια Ολοκληρωμένη Χωροταξική Πολιτική.....	21
1.7.1 Προς ένα Πρόγραμμα Δράσης Ευρωπαϊκής Χωροταξικής Ανάπτυξης.....	22
1.7.2 Προς Διακρατικές Στρατηγικές.....	23
1.7.3 Το Περιφερειακό και το Τοπικό Επίπεδο	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ.....	25
2.1 Εισαγωγή.....	25
2.2 Οι Στόχοι Προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων.....	25
2.3 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και Καινοτόμες Ενέργειες.....	27
2.3.1 INTERREGIII.....	29
2.3.2 URBAN.....	39
2.3.3 LEADER+.....	40
2.3.4 EQUAL.....	41
2.4 Η Χρηματοδότηση των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	44
3.1 Εισαγωγή.....	44
3.2 Η προσπάθεια διαμόρφωσης χωροταξικής πολιτικής σε επίπεδο χώρας.....	44

3.3 Η Πολιτική Γης.....	45
3.3 Η Αναγκαιότητα της χωρικής προσέγγισης	48
3.4 Οι Χωρικές Επιπτώσεις Των Δημόσιων Πολιτικών.....	50
3.4.1 Οι Τομεακές Πολιτικές (Μεταφορές, Γεωργία, Βιομηχανία, Τουρισμός).....	50
3.4.2 Οι Χωρικές Πολιτικές(Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία, Πολεοδομία, Περιβάλλον).....	51
3.5 Διάγνωση Προβλημάτων Και Προοπτικών Χωρικής Ανάπτυξης.....	54
3.6 Στρατηγικές Επιλογές Και Προτεραιότητες Χωροταξικής Πολιτικής.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ «INTERREG III».....	61
4.1 Εισαγωγή.....	61
4.2 Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας(INTERREG III A) Ελλάδα-Κύπρος.....	65
4.3 Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας(INTERREG III A) Ελλάδα- Τουρκία.....	73
4.4 Το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας(INTERREG III B) ARCHI-MED (Ιταλία, Ελλάδα/Κύπρος, Μάλτα, Λίβανος, Συρία, Γάζα, Ισραήλ, Ιορδανία, Αίγυπτος, Λιβύη, Τουρκία).....	75
4.5 Το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας(INTERREG III B) CADSES (Περιοχή Κεντρικής Ευρώπης, Αδριατικής, Παραδουνάβιας και Νοτιοανατολική Ευρώπης).....	77
4.6 Το πρόγραμμα διαπεριφερειακής συνεργασίας(INTERREG III Γ) Νότια Ζώνη.....	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....87

5.1 Η αξιολόγηση των περιφερειακών προγραμμάτων.....	87
5.2 Τα είδη και τα στάδια της Αξιολόγησης.....	88
5.3 Ενδιάμεση αξιολόγηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIA/ Ελλάδα – Κύπρος.....	89
5.4 Εκ των προτέρων αξιολόγηση της Κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ.....	90
5.5 Ενδιάμεση αξιολόγηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIB-ARCHIMED.....	94
5.6 Συμπεράσματα.....	95

Συνομογραφίες.....	101
Κατάλογος πινάκων παραρτήματος.....	103
Βιβλιογραφία.....	113

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1. Η μορφή του κοινοτικού χώρου

Σχήμα 2. Ζήτηση παροχής νερού

Σχήμα 3. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Σχήμα 4. Περιοχές επιλέξιμες βάσει του INTERREG IIIA

Σχήμα 5. Δομή του Προγράμματος (INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ)

Σχήμα 6. Περιοχές επιλέξιμες βάσει του INTERREG IIIB: Archimed

Σχήμα 7. Περιοχές επιλέξιμες βάσει του INTERREG IIIB: CADSES

Σχήμα 8. Περιοχές επιλέξιμες βάσει του INTERREG IIIC

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Στόχοι προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων, κριτήρια επιλεξιμότητας και χρηματοδοτικά όργανα κατά στόχο προτεραιότητας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Κοινοτικές πρωτοβουλίες της περιόδου 2000-2006. Ενδεικτική κατανομή των διαθέσιμων πιστώσεων αναλήψεως υποχρεώσεων στα κράτη-μέλη (σε εκατομμύρια ΕΥΡΩ και τιμές 1999)

Πίνακας 3. Διασυνοριακή περιοχή (INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ)

Πίνακας 4. Αναδρομικές προσκλήσεις INTERREG IIIA/ Ελλάδα – Κύπρος

Πίνακας 5. Αναδρομικές προσκλήσεις INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ

Πίνακας 6. Αναδρομικές προσκλήσεις της Κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG III B- ARCHIMED

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Παράρτημα 1. Επιλέξιμες περιοχές βάσει του INTERREG IIIA

Παράρτημα 2. Επιλέξιμες περιοχές βάσει του INTERREG IIIB

Παράρτημα 3. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΙΣ

Παράρτημα 4. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Παράρτημα 5. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Παράρτημα 6. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΝΩΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζήτημα των διαφορών ανάμεσα στις χώρες και τις περιφέρειες της Ε.Ε, έπειτα από τέσσερις διαδοχικές διευρύνσεις, αντιμετωπίζεται πλέον ως ένα εσωτερικό εμπόδιο για την ουσιαστική ολοκλήρωση και την ομαλή λειτουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς. Οι δυσκολίες στη διαμόρφωση και εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών, ιδιαίτερα των διαρθρωτικών πολιτικών συνοχής που έχουν αναδιανεμητικό και εξισορροπητικό χαρακτήρα, οδήγησαν στη αναγνώριση της ανάγκης πολυεπίπεδων διαδικασιών αποφάσεων για τις νέες προοπτικές στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Βασικό ερώτημα της εργασίας αυτής αποτελεί το αν και κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Χωροταξική Πολιτική, μέσω των Πρωτοβουλιών της και στην περίπτωση μας αποτελεί η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG III, έχει αποδώσει και επιφέρει καρπούς στην χωρική ανάπτυξη και ολοκλήρωση της Ελλάδας.

Στόχος, λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη των προκλήσεων που καλείται να αντιμετωπίσει ο χωροταξικός σχεδιασμός στο ευρωπαϊκό και στο εθνικό πλαίσιο. Επίσης, επιδιώκεται να διατυπωθούν οι προτεραιότητες των Διαρθρωτικών Ταμείων, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και των Καινοτόμων Ενεργειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολιτική συνοχής και τέλος γίνεται μία αναφορά στη Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG III και στα προγράμματα που καλύπτει αυτή στην περίπτωση της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου .

Η επιλογή της συγκεκριμένης περιφέρειας έχει να κάνει στις ιδιαιτερότητες αυτής της περιφέρειας. Νησιωτική, απόμακρη περιφέρεια, το βόρειο Αιγαίο δεν παύει παράλληλα να αποτελεί μια γέφυρα που ενώνει το βόρειο με το νότιο τμήμα, αλλά και το Ανατολικό με το Δυτικό της Ανατολικής Μεσογείου, γενικά, και του Αιγαίου, ειδικότερα. Οι εξελίξεις που θα διαμορφώσουν μελλοντικά το πρότυπο ανάπτυξης της Περιφέρειας, συνδέονται με τις αναμενόμενες εξελίξεις της Ε.Ε., τόσο στο σύνολό της, όσο και στους δυναμικούς τομείς άσκησης πολιτικής, αλλά και την μεσογειακή άρθρωση των πολιτικών αυτών, ή των πολιτικών που διαμορφώνουν τις σχέσεις σε επίπεδο Ανατολικής Μεσογείου και Αιγαίου.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία αναδρομή στην χωροταξική πολιτική που έχει ακολουθήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι σήμερα καθώς και τις προκλήσεις που

καλείται να αντιμετωπίσει ο χωροταξικός σχεδιασμός με στόχο την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιδιώκεται να διατυπωθούν οι κεντρικές στρατηγικές επιλογές και προτεραιότητες για την πολιτική συνοχής μέσω των στόχων προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και των Καινοτόμων Ενεργειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον Χωροταξικό και Περιφερειακό Σχεδιασμό στην Ελλάδα και επιχειρείται επίσης να σκιαγραφηθούν συνοπτικά τα γενικά χαρακτηριστικά, η διάρθρωση και οι τάσεις ανάπτυξης του εθνικού χώρου, με στόχο τη διατύπωση μιας συνθετικής διάγνωσης της δυναμικής του, με έμφαση στις προκλήσεις, τα προβλήματα και τις προοπτικές ανάπτυξης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα προγράμματα διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας από τα οποία καλύπτεται η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «INTERREG III».

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο επιδιώκεται η καταγραφή των προϋποθέσεων για την προώθηση και υλοποίηση των κατευθύνσεων που διατυπώθηκαν στο τέταρτο κεφάλαιο και επιχειρείται επίσης μία αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που έχει επιφέρει η Κοινοτική Πρωτοβουλία «INTERREG III» στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στον ελλαδικό χώρο γενικότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 Εισαγωγή

Η αναβίωση του χωροταξικού προβληματισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στα περισσότερα από τα κράτη-μέλη της, αποτέλεσε μία από τις σημαντικές ευρωπαϊκές καινοτομίες κατά τη δεκαετία του '90. Σημείο-σταθμό στη δεκαετή και πλέον ενασχόληση της Επιτροπής και των εθνικών κυβερνήσεων με τα θέματα της συνεργασίας για τη χωροταξία στην Ευρώπη αποτέλεσε η έγκριση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Χωρικής Ανάπτυξης (ΕΣΧΑ) από το Άτυπο Συμβούλιο των Υπουργών Χωροταξίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Potsdam της Γερμανίας το Μάιο του 1999. Επιπροσθέτως, οι σημαντικές αλλαγές που την ίδια περίοδο σημάδεψαν τους θεσμούς και τις στρατηγικές χωροταξικού σχεδιασμού στα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη (Γερμανία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Δανία και Ολλανδία) και οι οποίες είχαν ως στόχο τον επαναπροσανατολισμό των εθνικών χωροταξικών συστημάτων στην προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, θα μπορούσαμε εκ πρώτης όψεως να χαρακτηρίσουμε τη δεκαετία του '90 ως την «άνοιξη» της ευρωπαϊκής χωροταξίας (Γιαννακούρου, 1996).

1.1 Η αναβίωση του χωροταξικού προβληματισμού στην Ευρώπη

Η αναβίωση του χωροταξικού προβληματισμού στην Ευρώπη αποτελεί προϊόν της τελευταίας δεκαετίας. Στις ιδρυτικές Συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν είχαν συμπεριληφθεί ειδικές διατάξεις για την ανάληψη μιας κοινής ή κοινοτικής χωροταξικής δράσης (Γιαννακούρου, 1996).

Η κατάσταση που επικρατούσε στις προηγούμενες δεκαετίες άλλαξε βαθμιαία στη δεκαετία του '80. Οι διαδοχικές διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αλλά και η ίδια η εμφάνιση της διαδικασίας οικονομικής ολοκλήρωσης έφεραν αντιμέτωπη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα με νέες διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες στον ευρωπαϊκό χώρο. Η κατάργηση των εθνικών συνόρων και η συνακόλουθη απορύθμιση, και διεθνοποίηση των εσωτερικών αγορών, καθώς και

η κρίση του κράτους πρόνοιας, εξέθεσαν στον ανταγωνισμό, τομείς δημόσιων πολιτικών που μέχρι τότε καλύπτονταν από τον προστατευτισμό των εθνικών κρατών. Τα προβλήματα αυτά εμφανίστηκαν με ιδιαίτερη ένταση στα νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης(Γιαννακούρου, 1996).

Οι λόγοι που ώθησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις εθνικές κυβερνήσεις να επαναφέρουν στο προσκήνιο της πολιτικής και επιστημονικής συζήτησης την ιδέα μιας ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής, σχετίζονται κυρίως με τις νέες διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες και διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και οι οποίες υπερβαίνουν τόσο τα εθνικά σύνορα όσο και την παραδοσιακή κατάτμηση των εθνικών επικρατειών σε περιφέρειες. Στις γεωγραφικές αυτές διαφοροποιήσεις έρχονται σήμερα-να προστεθούν τα νέα χωροταξικά δεδομένα που φέρνει στην επιφάνεια η προοπτική της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι ένδεκα χώρες της διεύρυνσης χαρακτηρίζονται στην πλειοψηφία τους από σοβαρές ελλείψεις σε σύγχρονες υποδομές και τεχνολογίες αιχμής, καθώς και από διαρθρωτικές υστερήσεις στα πεδία της περιβαλλοντικής προστασίας και του θεσμικού εκσυγχρονισμού σε σύγκριση με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης(Γιαννακούρου, 1996).

Τα νέα, αυτά, γεωγραφικά δεδομένα της διεύρυνσης δεν προκαλούν μόνο αλλαγές στη χωροταξική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αποδεικνύουν τόσο οι προτεραιότητες που αναγγέλλονται στο κείμενο του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Χωρικής Ανάπτυξης όσο και οι χρηματοδοτικές δράσεις και άλλες πρωτοβουλίες που έχουν ήδη δρομολογηθεί σε κοινοτικό επίπεδο (INTERREG III). Εξίσου σημαντικές φαίνονται να είναι και οι χωρικές επιπτώσεις της διεύρυνσης για τα επιμέρους ευρωπαϊκά κράτη: νέες ευκαιρίες οικονομικής και θεσμικής συνεργασίας για τις όμορες περιφέρειες και περιοχές στο πλαίσιο κοινοτικών δράσεων και προγραμμάτων και συγκρότηση νέων αναπτυξιακών δυνατοτήτων και διαπεριφερειακών ενοτήτων στη Βαλτική, τη Μεσευρώπη και τα Βαλκάνια, αλλά και νέες απειλές περιφερειοποίησης του Μεσογειακού Νότου.

1.2 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.2.1 Η δράση στο κοινοτικό επίπεδο: τα κείμενα «Ευρώπη 2000» και «Ευρώπη 2000+»

Λόγω της διεύρυνσης, η εμφάνιση και η εξειδίκευση της χωροταξικής θεώρησης του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου αποκτά, τόσο για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τα κράτη-μέλη, στρατηγική σημασία για τα επόμενα χρόνια.

Η απαρχή για τη σταδιακή οικοδόμηση ενός μηχανισμού συνεργασίας για τη χωροταξία στην Ευρώπη πρέπει να αναζητηθεί στην έγκριση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) το 1986. Την περίοδο αυτή δρομολογήθηκαν σημαντικά γεγονότα σε πολιτικό και θεσμικό επίπεδο, τα οποία καθόρισαν την πορεία των πολιτικών και επιστημονικών διεργασιών για τη χωροταξία σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 (ένταξη ειδικών κεφαλαίων στην ΕΕΠ για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και για την προστασία του περιβάλλοντος). Ακολούθησε το 1988 η αναθεώρηση των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων και η συγκέντρωση των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων σε ομάδες περιοχών/στόχων που προσδιορίζονταν απευθείας σε κοινοτικό επίπεδο με βάση ευρωπαϊκές προτεραιότητες (Γιαννακούρου, 1996).

Το 1991 η Επιτροπή παρουσίασε το στρατηγικό κείμενο Ευρώπη 2000-Προοπτικές Ανάπτυξης του Κοινοτικού Εδάφους. Το Ευρώπη 2000 δεν αποτελεί ένα κατευθυντήριο σχέδιο για την Ευρώπη, αλλά ένα πλαίσιο αναφοράς και πληροφόρησης για τις εθνικές κυβερνήσεις και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές που επιχειρεί να διευκολύνει τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό των εσωτερικών χωροταξικών πολιτικών και την ανάπτυξη χωροταξικών δράσεων που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Ταυτόχρονα με το κείμενο αυτό, η Επιτροπή ανέθεσε σε ιδιωτικά γραφεία την εκπόνηση οκτώ διαπεριφερειακών μελετών που απέβλεπαν στην υπερεθνική θεώρηση των χωροταξικών προβλημάτων, στην ανάδειξη των ευρωπαϊκών διαπεριφερειακών δυναμικών και στην υπόδειξη νέων χωρικών διαιρέσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Τα πορίσματα των μελετών αυτών συμπεριελήφθησαν στο κείμενο Ευρώπη 2000+-Συνεργασία για τη χωροταξία στην Ευρώπη, που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή στη Λειψία το 1994.

Το νέο κείμενο Ευρώπη 2000 παρουσίασε τις βασικές χωρικές προκλήσεις, και υπέδειξε πιθανούς τομείς και δράσεις υπερεθνικής συνεργασίας στο πεδίο της χωροταξίας. Αποτέλεσε, έτσι, όπως και η προγενέστερη έκθεση Ευρώπη 2000, ένα πληροφορικό κυρίως έγγραφο που φιλοδοξούσε να διευκολύνει την οικοδόμηση κοινών δράσεων μεταξύ των κρατών-μελών, χωρίς όμως να εξικνείται μέχρι του σημείου χάραξης μιας κοινής χωροταξικής στρατηγικής σε κοινοτικό επίπεδο (Γιαννακούρου, 1996).

Συμπερασματικά, τα θέματα που εξετάζουν και οι δύο αυτές εκθέσεις διαφέρουν ουσιαστικά από τις περιοδικές εκθέσεις για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Σκοπός αυτών των κειμένων κατά βάση είναι ο καθορισμός των τάσεων των βασικών εκείνων συνιστωσών, που διαμορφώνουν την χωρική διάταξη της Ευρώπης στις αρχές του 21ου αιώνα, ενώ επιδιώκουν να γίνουν ένα πλαίσιο διεργασιών σχεδιασμού των αρμοδίων εθνικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων (Τσέτσης, 1996).

Η παραπάνω προοπτική στοχεύει, όπως το κείμενο Ευρώπη 2000+ προβλέπει, στο να καταστεί ο ευρωπαϊκός χώρος ως (Τσέτσης, 1996):

- ✓ Ανταγωνιστικότερος, μέσω βελτίωσης των υποδομών και ενεργειών συγκράτησης του κόστους που επιφέρουν οι αλόγιστες αστικές επεκτάσεις.
- ✓ Πιο βιώσιμος, στη βάση της αρχής της αειφόρου ανάπτυξης.
- ✓ Πιο αλληλέγγυος, προσανατολισμένος στο στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων.

1.2.2 Η δια κυβερνητική συνεργασία: Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης

Το 1989 έγινε στη Nantes της Γαλλίας η πρώτη κοινή άτυπη συνάντηση των αρμοδίων υπουργών περιφερειακής ανάπτυξης και χωροταξίας των κρατών-μελών. Τη συνάντηση αυτή ακολούθησαν τρεις διαδοχικές ετήσιες άτυπες συναντήσεις των υπουργών Χωροταξίας με πρωτοβουλία των κρατών-μελών που άσκησαν αντίστοιχα την προεδρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την επόμενη τριετία (Τορίνο 1990, Χάγη 1991 και Λισσαβόνα 1992). Στην άτυπη συνάντηση της Χάγης αποφασίστηκε η δημιουργία μιας άτυπης Επιτροπής

Χωρικής Ανάπτυξης (EXA) από εκπροσώπους των εθνικών κυβερνήσεων των κρατών-μελών. Η EXA ανέλαβε ως κύρια αποστολή το συντονισμό των εθνικών προσπαθειών στο πεδίο της χωροταξίας, καθώς και την προετοιμασία ενός δικτύου δεδομένων για το χωροταξικό σχεδιασμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Γιαννακούρου, 1996).

Η επόμενη συνάντηση στη Λιέγη το 1993, είχε σημαντικές επιπτώσεις στο περιεχόμενο και στη μορφή της διακυβερνητικής συνεργασίας για τη χωροταξία που είχε δρομολογηθεί τέσσερα χρόνια πριν. Στη συνάντηση αυτή, που για πρώτη φορά αναβαθμίστηκε πανηγυρικά σε Άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Χωροταξίας, αποφασίστηκε από τους αρμόδιους υπουργούς η κατάρτιση από τα κράτη-μέλη, με τη συνδρομή της Επιτροπής, ενός στρατηγικού πλαισίου για τη χωρική ανάπτυξη της Ευρώπης με τίτλο *Schema du developpement de l' Espace Communautaire* (SDEC). Το πλαίσιο αυτό φιλοδοξούσε να αποτελέσει την πολιτική προέκταση του «Ευρώπη 2000» που είχε παρουσιαστεί από την Επιτροπή δύο χρόνια πριν και κυρίως να εστιάσει το ενδιαφέρον του στις χωρικές επιπτώσεις των επιμέρους κοινοτικών πολιτικών, στην ανάγκη συντονισμού και εναρμόνισης τους στο επίπεδο των κοινοτικών οργάνων, καθώς και στην υπόδειξη βασικών στόχων και προτεραιοτήτων για την οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου, που θα χρησίμευαν ως κατευθύνσεις τόσο για τα κράτη-μέλη όσο και για τις δράσεις της Επιτροπής στο πεδίο των διαρθρωτικών πολιτικών (DOUCET, 1993).

Μετά από τρία χρόνια διακυβερνητικών διαβουλεύσεων στα άτυπα Συμβούλια της Κέρκυρας (1994) της Λειψίας (1994), του Στρασβούργου (1995), της Μαδρίτης (1995) και της Βενετίας (1996), το πρώτο επίσημο προσχέδιο του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Χωρικής Ανάπτυξης (SDEC) παρουσιάστηκε στο Άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Χωροταξίας που διοργανώθηκε από την ολλανδική προεδρία στο Νορντβέικ της Ολλανδίας το 1997. Το σχέδιο αυτό, αφού αποτέλεσε αντικείμενο διαλόγου και διαβούλευσης σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο για περίπου 18 μήνες, παρουσιάστηκε σε τελική μορφή και εγκρίθηκε ως κείμενο αρχών και κατευθύνσεων από το Άτυπο Συμβούλιο Υπουργών που συνεδρίασε επί γερμανικής προεδρίας (Μάιος 1999) στο Potsdam της Γερμανίας.

Το σχέδιο αυτό, όπως αντίστοιχα και τα προηγούμενα κοινοτικά κείμενα Ευρώπη 2000 και Ευρώπη 2000+, δεν έχει νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα ούτε για την Επιτροπή και τα άλλα κοινοτικά όργανα, ούτε για τα κράτη-μέλη. Η χρησιμότητα του έγκειται στο γεγονός, ότι μπορεί να λειτουργήσει ως ένα ενδεικτικό κείμενο αρχών και κατευθύνσεων για το συντονισμό των κοινοτικών πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις, καθώς και για τη διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών σε θέματα χωροταξίας. Αν και στερείται δεσμευτικής ισχύος, το σχέδιο αυτό αναμένεται να αποτελέσει αντικείμενο συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης με στόχο την περιοδική αναθεώρηση και προσαρμογή του στα εκάστοτε νέα χωρικά δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γιαννακούρου, 1996).

1.3 Οι μεταβολές στα εθνικά συστήματα χωροταξικού σχεδιασμού

Το κείμενο Ευρώπη 2000 και οι οκτώ διαπεριφερειακές μελέτες ενθάρρυναν την ανάληψη χωροταξικών πρωτοβουλιών με ευρωπαϊκό προσανατολισμό στο επίπεδο των κρατών-μελών. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Γερμανία, όπου το κείμενο Ευρώπη 2000 αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο αλλά και οδήγησε στην δημοσίευση στρατηγικών κατευθύνσεων για την χωρική ανάπτυξη της γερμανικής επικράτειας. Έτσι, η αναδιάρθρωση των θεσμικών συστημάτων χωροταξικού σχεδιασμού των κρατών-μελών υπήρξε μία από τις παράπλευρες επιπτώσεις της έναρξης και ωρίμανσης του διαλόγου για την προοπτική μιας ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής. Αντίστοιχα φαινόμενα εξελίχθηκαν και σε άλλα κράτη – μέλη εκ των οποίων και η Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 1999, στην οποία ψηφίσθηκε νόμος, του οποίου το περιεχόμενο αναφερόταν στο χωροταξικό σχεδιασμό του εθνικού και περιφερειακού χώρου (Γιαννακούρου, 1996).

1.4 Η Χωροταξική Πολιτική στη Διευρυμένη Ευρώπη.

Η διαδικασία χωρικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη αναπτύσσεται σε πολλά και αλληλεξαρτώμενα θεσμικά επίπεδα (κοινοτικό, διακυβερνητικό, διακρατικό, εθνι-

κό, περιφερειακό), στα οποία παρεμβαίνει μια πλειάδα δημοσίων, ιδιωτικών και κοινωνικών φορέων, γεγονός στο οποίο καταλήγει μέσω της εγγενούς αδυναμίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναπαράγει κεντρικά και αποτελεσματικά τις αναδιανεμητικές χωροταξικές πολιτικές που εμφανίστηκαν στα εθνικά κράτη την περίοδο του κρατικού παρεμβατισμού και του κράτους πρόνοιας. Η νέα χωροταξική πολιτική που αναδύεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν μπορεί να κατανοηθεί αν εγκλωβιστεί σε μια διλημματική αντιπαράθεση μεταξύ, αφ' της του μεθοδολογικού προτύπου θετικής ολοκλήρωσης των πολιτικών, δηλαδή ολοκλήρωσης που στηρίζεται σε μηχανισμούς παρέμβασης και διόρθωσης των δυσλειτουργιών της ελεύθερης αγοράς, και αρνητικής ολοκλήρωσης αφ' ετέρου, δηλαδή ολοκλήρωσης που στηρίζεται αποκλειστικά σε μέσα και μηχανισμούς της αγοράς.

Η πραγματικότητα της συνεργασίας για τη χωροταξία στην Ευρώπη προτάσσει ένα νέο πρότυπο ολοκλήρωσης πολιτικών, το οποίο βασίζεται στην οικοδόμηση κοινών συνεργασιών μεταξύ δημόσιων ή ιδιωτικών φορέων στα διάφορα κράτη-μέλη, στη διάχυση γνώσεων, πληροφοριών, ιδεών, μεθόδων και θεσμικών προτύπων παραγωγής πολιτικών, και στη δημιουργία επιστημονικών και πολιτικών κοινοτήτων με κοινό υπόβαθρο (Γιαννακούρου, 1996).

Τόσο η ίδρυση και λειτουργία της Επιτροπής Χωρικής Ανάπτυξης όσο και η συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Ερευνητικών Οργανισμών για τη Χωροταξία (ESPON), καθώς και τα προγράμματα διακρατικής, διασυνοριακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας που υλοποιούνται στο πλαίσιο του άρθρου 10 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και των κοινοτικών πρωτοβουλιών, αποτελούν χαρακτηριστικές εκδηλώσεις του νέου αυτού ιδιότυπου μοντέλου ολοκλήρωσης.

Η διαδικασία της διεύρυνσης ενισχύει ακόμα περισσότερο τα στοιχεία της τρέχουσας χωροταξικής προσέγγισης, αναδεικνύοντας παράλληλα νέα διλήμματα για την υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκή χωροταξική πολιτική. Τα εθνικά συστήματα καλούνται να υιοθετήσουν ένα μοντέλο συνεργατικού χωροταξικού σχεδιασμού που θα στηρίζεται κυρίως στην πληροφόρηση, παρατήρηση,

πρόβλεψη και σύγκριση, καθώς και στη συλλογική εκμάθηση και δράση (κοινή ευθύνη, συνεργία, εταιρικότητα (Γιαννακούρου, 1996).

1.5 Θεμελιώδη Σημεία Αφετηρίας της Χωροταξικής Προσέγγισης

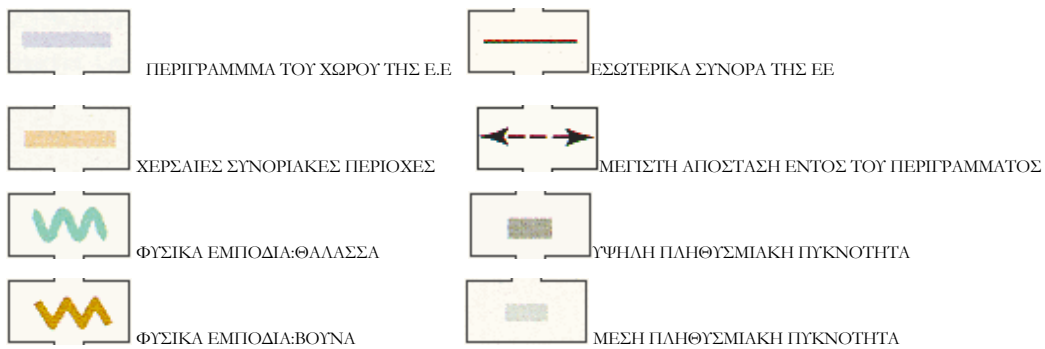
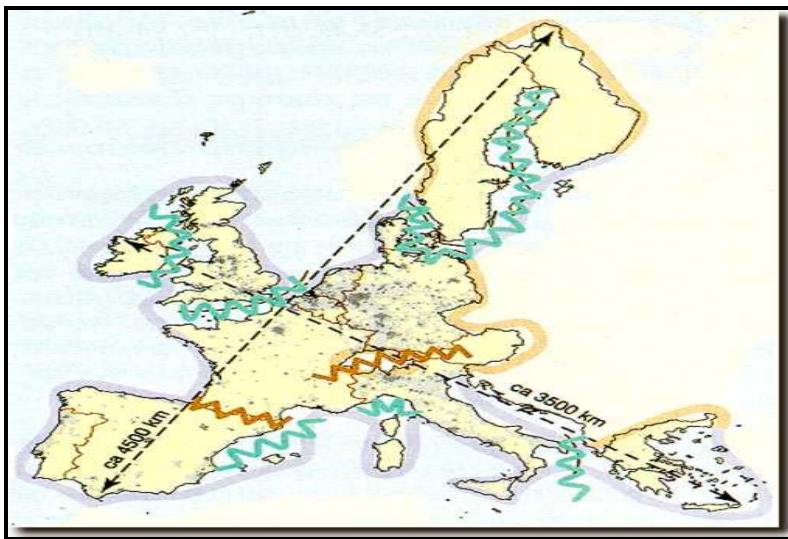
Η κατανόηση των κυριότερων ζητημάτων της Ευρώπης προϋποθέτει την κατανόηση ορισμένων γεωγραφικών χαρακτηριστικών του Ευρωπαϊκού χώρου και των βασικών τάσεων που τον διέπουν.

- Βασικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης
- Κυριότερες τάσεις

1.5.1 Βασικά Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά της Ευρώπης

Στο **σχήμα 1** παρουσιάζονται τα φυσικά και ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα όρη, οι χερσόνησοι και τα νησιά, δίνουν στη γεωγραφική εικόνα της Ένωσης. Σε σύγκριση με τη συνολική της επιφάνεια, ο χώρος της ΕΕ έχει πολύ εκτεταμένη περίμετρο ενώ η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων ενισχύει τις ανισορροπίες που ήδη υπάρχουν (ΣΑΚΧ, 1999).

Σχήμα 1 . Η μορφή του κοινοτικού χώρου

Πηγή: ΣΑΚΧ, 1999

Το 75% της ΕΕ μπορεί να ταξινομηθεί στην κατηγορία των περιοχών που παρουσιάζουν παραθαλάσσια χαρακτηριστικά. Τα πραγματικά «ηπειρωτικά» μέρη της ΕΕ είναι σχετικά περιορισμένα.

Τρεις τύποι τάσεων θα επηρεάσουν της μελλοντικές χωροταξικές εξελίξεις στην Ευρώπη:

- οι κύριες δημογραφικές τάσεις και η αστική ανάπτυξη,
- τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι τάσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας,
- οι μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές τάσεις.

Δημογραφικές τάσεις

Τρεις δημογραφικές τάσεις θα επικρατήσουν στην Ένωση κατά έτη. Η πρώτη τάση συνίσταται στο σχετικά χαμηλό ποσοστό δημογραφικής αύξησης, το οποίο είναι μικρότερο του 0,5%. Η δημογραφική μείωση στην Ευρώπη θα θέσει νέες προκλήσεις, αλλά θα προσφέρει και ορισμένες νέες δυνατότητες: για παράδειγμα, σε περιφέρειες μεγάλης πληθυσμιακής πυκνότητας θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στον περιορισμό των περιβαλλοντικών πιέσεων(ΣΑΚΧ, 1999).

Η δεύτερη τάση, που συνδέεται με την πρώτη, αφορά την αύξηση της μέσης ηλικίας του πληθυσμού ενώ η τρίτη τάση συνίσταται στην αυξανόμενη σημασία της μετανάστευσης που έχει ως βασική επίπτωση την ενίσχυση της αύξησης του πληθυσμού στις ευρύτερες αστικές περιοχές, όπου τείνουν να εγκαθίστανται οι μετανάστες, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την υφιστάμενη τάση περιφερειακής μετανάστευσης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις λιγότερο κατοικημένες στις περισσότερο αστικοποιημένες περιοχές(ΣΑΚΧ, 1999).

Κύριο χαρακτηριστικό και των τριών προηγούμενων τάσεων θα έχουν ως αποτέλεσμα στο εγγύς μέλλον την ενίσχυση των ήδη κυριαρχούντων τύπων αστικοποίησης.

Οικονομικές τάσεις

Υπάρχουν ορισμένα οικονομικά χαρακτηριστικά της ΕΕ, που αντικατοπτρίζουν την οργάνωση και αποδοτικότητα της οικονομίας, αποκαλύπτουν επίσης ορισμένες τάσεις που αναμένεται ότι θα επηρεάσουν τα νέα οικονομικά γεωγραφικά πρότυπα.

Η κατανομή των μεγάλων, μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων είναι ο πρώτος από αυτούς τους παράγοντες. Οι τομείς της οικονομίας και της απασχόλησης της ΕΕ εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Στο σύνολο των 160 εκατομμυρίων εργαζομένων της ΕΕ, 101 εκατ. εργαζόμενοι απασχολούνται σε συνολικά 16 εκατομμύρια επιχειρήσεις (εκτός του τομέα της γεωργίας). Το κυριότερο πλεονέκτημα των ΜΜΕ σε σύγκριση με

τις μεγάλες επιχειρήσεις είναι η ευελιξία τους, συμπεριλαμβανομένης της ευελιξίας όσον αφορά τον τόπο εγκατάστασής τους. Το πλεονέκτημα αυτό αποτελεί ευνοϊκό σημείο εκκίνησης για τη χάραξη πολιτικών που αποβλέπουν στη βελτίωση της χωροταξικής ισορροπίας (ΣΑΚΧ, 1999).

Η δεύτερη σημαντική οικονομική τάση είναι η διεθνοποίηση των εμπορικών συναλλαγών μέσα στην Ευρώπη. Τα νέα και σύνθετα πρότυπα συναλλαγών, η δικτύωση, οι εταιρικές σχέσεις, οι οργανωτικές αντιλήψεις και το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς ανά μονάδα παραγωγής αντικατοπτρίζονται στα όλο και πιο σύνθετα, εντατικά και διασκορπισμένα μεταφορικά πρότυπα στην Ευρώπη, τα οποία ευνοούν ακόμη και σήμερα τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές. Τα παραπάνω έχουν θεμελιώδη σημασία για τη μελλοντική οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου και πρέπει να αξιολογηθούν ενδελεχώς (ΣΑΚΧ, 1999).

Η τρίτη οικονομική εξέλιξη, που είναι πολύ σημαντική από χωροταξική άποψη, αφορά τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας, οι οποίες μπορούν μεν δυναμικά να ενισχύσουν την τάση αστικοποίησης, αλλά από την άλλη πλευρά μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη των λιγότερο προσπελάσιμων περιοχών της Ένωσης (ΣΑΚΧ, 1999).

Όλοι οι παραπάνω οικονομικοί παράγοντες έχουν τη δυνατότητα να κατευθύνουν τη ροή των εξελίξεων προς μία μεγαλύτερη ανισορροπία στον Ευρωπαϊκό χώρο. Το στοιχείο αυτό αποτελεί σημαντικό σημείο των χωροταξικών ζητημάτων που αποσκοπεί στην κατανόηση αυτών των τάσεων και στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται προς όφελος του Ευρωπαϊκού χώρου.

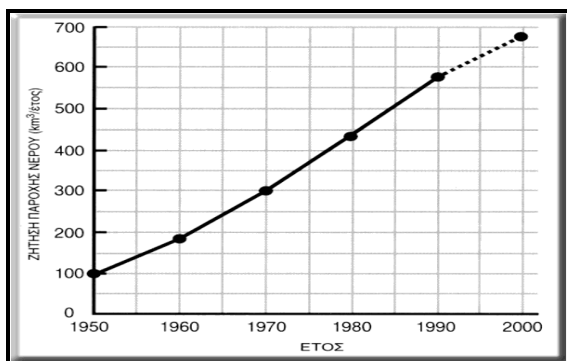
Περιβαλλοντικές τάσεις

Η τρίτη σημαντική κατηγορία τάσεων που επηρεάζουν τη χωροταξική ανάπτυξη της Ένωσης συνδέεται με το περιβάλλον. Οι παρελθούσες και οι υφιστάμενες πολιτικές αποβλέπουν στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, χωρίς όμως να έχουν επιτύχει ακόμη την ικανοποιητική επίλυση ή τον

περιορισμό τους. Αναφέρονται, ως παράδειγμα, ορισμένα σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα(ΣΑΚΧ, 1999):

- Μείωση και διαχείριση των αποβλήτων
- Αλλαγή του κλίματος
- Οξίνιση και φυτοφάρμακα
- Διαχείριση των γλυκών υδάτων
- Υποβάθμιση των δασών

Σχήμα 2. Ζήτηση παροχής νερού

Πηγή: ΣΑΚΧ, 1999

Το βασικό ερώτημα που τίθεται, ενόψει των περιβαλλοντικών αυτών ζητημάτων, είναι με ποιόν τρόπο θα αναπτυχθούν πολιτικές με εντονότερο διαρθρωτικό χαρακτήρα, οι οποίες θα αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα στη ρίζα τους.

1.6 Χωροταξικά Ζητήματα Ευρωπαϊκής Σημασίας

Ορισμένα ειδικά ζητήματα με ευρωπαϊκή σημασία θα καθορίσουν μελλοντικά τη χωροταξική ανάπτυξη της ηπείρου μας. Μελλοντικά, οποιαδήποτε προσπάθεια καθοδήγησης αυτής της ανάπτυξης προς μία θετική κατεύθυνση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της αυτά τα ζητήματα(ΣΑΚΧ, 1999):

- Αλλαγές στις αστικές διαρθρώσεις.
- Αλλαγή του ρόλου και της λειτουργίας των αγροτικών περιοχών
- Αλλαγές όσον αφορά τις Μεταφορές, τις Επικοινωνίες και τη Γνώση
- Συνεχής άσκηση πιέσεων στη Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά της Ευρώπης

1.6.1 Αλλαγές στις Αστικές Διαρθρώσεις

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τμήμα μίας εξαιρετικά αστικοποιημένης ηπείρου. Η εποχή της εθνικής ανάπτυξης άφησε πίσω της μία ισχυρή βασική αστική διάρθρωση με πρωτεύουσες παγκόσμιας ακτινοβολίας και ένα σχετικά μεγάλο αριθμό μεγαλύτερων πόλεων διεσπαρμένων σε ολόκληρη την ήπειρο, διαμορφωμένες αρχικά με βάση την ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο, οι σχέσεις αυτές προσαρμόζονται σήμερα στις νέες πιο ανταγωνιστικές απαιτήσεις και προκλήσεις του Ευρωπαϊκού χώρου, από τις οποίες απορρέουν ορισμένες δυνητικές ευκαιρίες και απειλές(ΣΑΚΧ, 1999):

α) Δημιουργία αστικών δικτύων και ομάδων πόλεων

β) Αλλαγές στις οικονομικές ευκαιρίες στις πόλεις

γ) Συνεχιζόμενη διάχυση των πόλεων

δ) Αύξηση του κοινωνικού διαχωρισμού στις πόλεις

ε) Ανεπαρκής βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος

1.6.2 Αλλαγή του Ρόλου και της Λειτουργίας των Αγροτικών Περιοχών

Για σχεδόν σαράντα χρόνια, η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της ΕΕ επηρεάστηκε βαθιά από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Τα προβλήματα και οι ευκαιρίες στις αγροτικές περιοχές (περίπου 80% του εδάφους της ΕΕ) είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν και να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά μόνο με πολυτομεακές και ολοκληρωμένες μεθόδους.

Δύο βασικά χωροταξικά ζητήματα καθίστανται ευδιάκριτα. Η ολοένα αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των αστικών και των αγροτικών περιοχών και οι γενικότερες αλλαγές στον γεωργικό τομέα ο οποίος αποτελεί την οικονομική βάση των αγροτικών περιοχών.

Υπό τις νέες αυτές συνθήκες, ορισμένες περιοχές μπορούν να παραμείνουν ανταγωνιστικές, κυρίως χάρη στη μεγαλύτερη εντατικοποίηση της γεωργίας. Οι περιοχές αυτές πρέπει να αντιμετωπίσουν ορισμένες μορφές υπερβολικής πίεσης (αυξημένη εκμηχάνιση, λιγότερες θέσεις εργασίας, απώλεια της ποικιλομορφίας της υπαίθρου). Άλλες περιοχές δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και επιδιώκουν τη διαφοροποίηση της οικονομικής τους βάσης με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων, όπως εναλλακτικούς τύπους δασοκομίας και αγροτικού τουρισμού. Ένας άλλος τύπος αντίδρασης των αγροτικών περιοχών στις αλλαγές της γεωργίας είναι η εκτατικοποίηση. Αυτή εφαρμόζεται κυρίως σε πιο απομακρυσμένες περιοχές και μπορεί να οδηγήσει, μέσω μίας διαδικασίας λιγότερο εντατικής χρήσης, στην προσωρινή παύση της καλλιέργειας ή στην πλήρη εγκατάλειψη. Η περιθωριοποίηση, τέλος, παρατηρείται όταν οι γεωργικές δραστηριότητες δεν είναι πλέον βιώσιμες στο πλαίσιο της υφιστάμενης χρήσης της γης και της κοινωνικοοικονομικής διάρθρωσης. Οι επιπτώσεις της περιθωριοποίησης μπορεί να είναι θετικές (νέες δυνατότητες για τη δασοκομία ή για άλλες χρήσεις της γης), καθώς και αρνητικές (σταθερή έξοδος των εργαζομένων από τον γεωργικό τομέα και πλήρης εγκατάλειψη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (ΣΑΚΧ, 1999).

1.6.3 Αλλαγές όσον Αφορά τις Μεταφορές, τις Επικοινωνίες και τη Γνώση

Η διάρθρωση, η μορφή και η χρήση των υποδομών είναι καθοριστικοί παράγοντες της οργάνωσης του ευρωπαϊκού χώρου. Οι κοινοτικές πολιτικές σε αυτόν τον τομέα είναι εμφανής, προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή υποδομή των μεταφορών και των επικοινωνιών πιο αποτελεσματική, περιβαλλοντικά φιλική, συνεκτική και λειτουργική. Παράλληλα, οι εξελίξεις είναι ταχείες, οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις αυξάνονται συνεχώς και το εμπορικό άνοιγμα προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη δημιουργεί νέες ροές μεταφορών. Ο

συνδυασμός όλων αυτών των παραγόντων θα επιφέρει συνεχείς και ταχείες αλλαγές στους καθοριστικούς παράγοντες της χωροταξικής οργάνωσης κατά τα επόμενα έτη. Τα χωροταξικά ζητήματα που απορρέουν από αυτές τις εξελίξεις δημιουργούν νέες ευκαιρίες αλλά και απειλές(ΣΑΚΧ, 1999):

α) Αύξηση των ροών των μεταφορών

β) Αύξηση της κυκλοφοριακής συμφόρησης

γ) Άνιση προσπελασιμότητα στο σύνολο του χώρου της Ευρώπης

δ) Τάσεις προς ένα αποτελεσματικότερο και φιλικότερο προς το περιβάλλον σύστημα μεταφορών

ε) Ανισότητες όσον αφορά τη διάδοση της καινοτομίας και των γνώσεων

Ένα φαινόμενο με δυνητικά τεράστιες αλλά ως τώρα σχετικά άγνωστες χωροταξικές επιπτώσεις είναι η ανάπτυξη των δικτύων και της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών και πληροφοριών με τη χρήση Η/Υ. Ο συνδυασμός αυτών των τεχνολογιών με τις νέες τεχνολογίες θα μπορούν θεωρητικά να παρέχουν στα άτομα και στις επιχειρήσεις μεγαλύτερη ελευθερία όσον αφορά την επιλογή του τόπου εγκατάστασής τους. Οι απορρέουσες ευκαιρίες ανάπτυξης των πιο απομακρυσμένων περιοχών αναμένεται ότι θα είναι πολύ σημαντικές. Η ανάπτυξη αυτών των δικτύων και των τηλεπικοινωνιών σε κοινοτική κλίμακα μπορεί να εξελιχθεί σε σημαντικό παράγοντα που θα συμβάλει στη μεγαλύτερη ολοκλήρωση, ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη της Ευρώπης. Εντούτοις, υπάρχει ένας κίνδυνος: υπάρχουν τάσεις της αγοράς που ευνοούν τις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες κατά τρόπο ώστε να επωφελούνται περισσότερο από την επανάσταση των "πληροφοριοδομών". Επίσης, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται σήμερα στις διαρθρώσεις των τηλεπικοινωνιών και των πληροφοριών τείνουν να συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές.

1.7 Πλαίσιο για Μια Ολοκληρωμένη Χωροταξική Πολιτική

Η ουσία μιας ολοκληρωμένης χωροταξικής προσέγγισης είναι ο συνδυασμός συγκεκριμένων θεματικών επιλογών σε ένα πλαίσιο χωροταξικών στρατηγικών για τη μελλοντική ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών του Ευρωπαϊκού χώρου

στις οποίες τα εθνικά σύνορα και άλλα διοικητικά όρια εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά εμπόδια: γεωγραφική ολοκλήρωση. Οι επιλογές πολιτικής διαφέρουν ανάλογα με την κλίμακα και το πεδίο εφαρμογής τους. Υπάρχουν τρία επίπεδα εφαρμογής για παρόμοιες ολοκληρωμένες στρατηγικές του χώρου σε ένα Ευρωπαϊκό πλαίσιο (ΣΑΚΧ, 1999):

- το Ευρωπαϊκό επίπεδο,
- το διακρατικό επίπεδο,
- το περιφερειακό / τοπικό επίπεδο.

Σε διάφορα επίπεδα εφαρμόζονται διάφοροι συνδυασμοί επιλογών πολιτικής. Η ορθή ανάπτυξη του χώρου διασφαλίζεται μόνο όταν σε κάθε ένα από τα τρία παραπάνω επίπεδα εφαρμόζονται συμπληρωματικές πολιτικές.

1.7.1 Προς ένα Πρόγραμμα Δράσης Ευρωπαϊκής Χωροταξικής Ανάπτυξης

Η ανάγκη για συντονισμό των πολιτικών έχει ήδη αναγνωρισθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Σκοπός πλέον είναι να αναπτυχθεί περαιτέρω η αρχή του συντονισμού των πολιτικών και να αποκτήσει μία λεπτομερέστερη χωρική βάση. Αυτό που θα μπορούσε να αποτελέσει μία πιθανή βάση και ευκαιρία για συνεργασία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο σε μία χωροταξική βάση είναι η ανάληψη δράσης κυρίως διαμέσου των Κοινοτικών πολιτικών.

Τα κύρια στοιχεία ενός προγράμματος δράσης ολοκληρωμένης πολιτικής για τη χωροταξική ανάπτυξη σε Ευρωπαϊκό επίπεδο θα μπορούσαν να είναι τα ακόλουθα (Τσέτσης, 1996) :

- Καλύτερη ισορροπία του χώρου / οικονομική και κοινωνική συνοχή: λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του Ευρωπαϊκού χώρου, οι δύο στόχοι θα μπορούσαν να αλληλοενισχυθούν. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή παραμένει ουσιαστικός στόχος για το σύνολο της Ένωσης και θα πρέπει να επηρεάσει έντονα την ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού χώρου.

- Ισόρροπος αστικός και περιφερειακός ανταγωνισμός: αυτό θα αποτελούσε το τελικό αποτέλεσμα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της αστικής δικτύωσης, της ανάπτυξης και της συνεργασίας των πόλεων.
- Καλύτερη προσπελασιμότητα: όπου σημαντικές βελτιώσεις είναι απολύτως απαραίτητες ειδικότερα σε απομακρυσμένες περιφέρειες.
- Ενίσχυση των συνοριακών περιοχών της ΕΕ και των πόλεών τους
- Ανάπτυξη των Ευρωδιαδρόμων: οι Ευρωδιάδρομοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο και να συμβάλουν σημαντικά στη συνοχή τους Ευρωπαϊκού χώρου.
- Στήριξη και ανάπτυξη της βιοποικιλότητας της Ευρώπης: η επιτυχής ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου εξαρτάται από τη συντονισμένη προσπάθεια των διαφόρων Κοινοτικών πολιτικών σε μία χωροταξική βάση.

Πολλές πτυχές της εφαρμογής του ολοκληρωμένου αυτού προγράμματος δράσης θα εξαρτηθούν από την επιτυχή ανάπτυξη γεωγραφικά ολοκληρωμένων διακρατικών στρατηγικών.

1.7.2 Προς Διακρατικές Στρατηγικές

Οι διακρατικές περιοχές είναι γεωγραφικά συνεχείς περιοχές οι οποίες υπερβαίνουν τα σύνορα ενός αριθμού χωρών. Η ολοκλήρωση των στόχων και επιλογών πολιτικής στο πλαίσιο χωροταξικών στρατηγικών και προγραμμάτων δράσης μπορεί να πραγματοποιηθεί εύκολα κυρίως σε διακρατικό επίπεδο. Πρόκειται για το επίπεδο στο οποίο εκδηλώνονται πολλά χωροταξικά θέματα Ευρωπαϊκής διάστασης και για το επίπεδο στο οποίο μπορεί να εξευρεθεί η βάση για μία περιφερειακή και αστική συνεργασία η οποία υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα (ΣΑΚΧ, 1999).

1.7.3 Το Περιφερειακό και το Τοπικό Επίπεδο

Οι κοινότητες και οι διοικήσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο συμπεριλαμβάνονται μεταξύ των βασικών συντελεστών σε ότι αφορά το

σχεδιασμό του Ευρωπαϊκού χώρου. Πολλές από τις επιλογές πολιτικής που απαιτούν τη συνεργασία σε Ευρωπαϊκό και, ειδικότερα, διακρατικό επίπεδο, εξαρτώνται από την εφαρμογή συμπληρωματικών πολιτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο από τις μικρές πόλεις σε αγροτικές περιοχές έως τις μεγάλες αστικοποιημένες μητροπολιτικές ζώνες (ΣΑΚΧ, 1999).

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιδιώκεται να διατυπωθούν οι κεντρικές στρατηγικές επιλογές και προτεραιότητες για την πολιτική συνοχής μέσω των στόχων προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

2.1 Εισαγωγή

Η διαρθρωτική ή περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας ή πολιτική συνοχής, όπως τελευταία συνηθίζεται να ονομάζεται, είναι η πολιτική που ασκείται μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων με στόχο την αρμονική ανάπτυξη και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στο ξεκίνημα μιας νέας περιόδου προγραμματισμού επταετούς διάρκειας (2000-2006) που σηματοδοτεί μια αλλαγή των όρων άσκησης της πολιτικής (Ανδρικοπούλου, 1994).

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η Ελλάδα βρίσκονται μπροστά σε ένα νέο κομβικό σημείο. Η Ένωση ετοιμάζεται για ένα νέο άλμα προς τα εμπρός, σχεδιάζοντας την επόμενη διεύρυνση προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και μαζί τη θεσμική αναδιοργάνωση της που έχει καταστεί περισσότερο από ποτέ αναγκαία. Η Ελλάδα από την άλλη έχει να κερδίσει το στοίχημα της ένταξης της στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, αλλά ακόμα πιο σημαντικό είναι να προωθήσει μια πραγματική σύγκλιση και να καλύψει την αναπτυξιακή διαφορά που τη χωρίζει από την υπόλοιπη Ευρώπη. Μπροστά της έχει να υλοποιήσει ένα νέο πρόγραμμα χρηματοδοτήσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Αυτό το τρίτο «πακέτο» είναι πολύ πιθανό να είναι το τελευταίο, αφού μέχρι να υπάρξει -αν θα υπάρξει ένα επόμενο πακέτο, η θέση αρκετών ελληνικών περιφερειών θα έχει βελτιωθεί, ιδίως συγκριτικά με το μέσο όρο των 21 ή αργότερα των 26 ή 27 κρατών-μελών (Ανδρικοπούλου, 1994).

2.2 Οι Στόχοι Προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων

Σύμφωνα με τους πρώτους Κανονισμούς της μεταρρύθμισης του 1988, τα Διαρθρωτικά Ταμεία παρεμβάλουν με βάση συγκεκριμένους στόχους που έχουν Προτεραιότητα σε κοινοτικό επίπεδο και αφορούν είτε συγκεκριμένου τύπου περιοχές και έχουν περιφερειακή διάσταση, είτε συγκεκριμένες ειδικές κατηγορίες δικαιούχων και εφαρμόζονται σε όλο το έδαφος της Κοινότητας. Για την περίοδο 1989-1993 οι περιφερειακοί στόχοι αναφέρονται στην ανάπτυξη των περιφερειών με αναπτυξιακή

καθυστέρηση(Στόχος 1), την ανασυγκρότηση των περιοχών με βιομηχανική παρακμή (Στόχος 2), και την ανάπτυξη και διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών (Στόχος 5β), ενώ οι οριζόντιοι στόχοι, στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας (Στόχος 3) και την επαγγελματική ένταξη των νέων (Στόχος 4), καθώς και στην προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων (Στόχος 5α)(Γιαννακούρου, 1996).

Η αναπροσαρμογή των Κανονισμών για την περίοδο 1994-1999 δεν άλλαξε ουσιαστικά τους στόχους προτεραιότητας. Μια μικρή αλλαγή έγινε στο περιεχόμενο των στόχων που αφορούν την καταπολέμηση της ανεργίας, ενώ προστέθηκε ένας ακόμη περιφερειακός στόχος (Στόχος 6), που αναφέρεται «στην ανάπτυξη των ιδιαίτερα αραιοκατοικημένων περιοχών» του Βορρά, της Σουηδίας και της Φινλανδίας(Γιαννακούρου, 1996).

Οι νέοι Κανονισμοί για την επταετή περίοδο 2000-2006 επιχειρούν μια σημαντική αλλαγή στους στόχους προτεραιότητας. Ο αριθμός τους μειώνεται τρεις και το περιεχόμενο τους αλλάζει (Πίνακας 1).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Στόχοι προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων, κριτήρια επιλεξιμότητας και χρηματοδοτικά όργανα κατά στόχο προτεραιότητας

Τρεις στόχοι προτεραιότητας για την περίοδο 2000-2006
<p>1: Προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (που έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατώτερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου)</p> <p>Χρηματοδοτικά όργανα: ΕΠΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΠΕ-Π, ΧΜΠΑ</p>
<p>2: Στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες (βιομηχανικές, αγροτικές, αστικές ή εξαρτώμενες από αλιεία)</p> <p>Χρηματοδοτικά όργανα: ΕΠΠΑ, ΕΚΤ (ΧΜΠΑ, ΕΓΠΕ-Ε)</p>
<p>3: Στήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης</p> <p>Χρηματοδοτικά όργανα: ΕΚΤ</p>

Πηγή: Ανδρικοπούλου, 1994

2.3 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και Καινοτόμες Ενέργειες

Ένα μικρό μέρος των χρηματοδοτήσεων των Ταμείων καλύπτουν οι κοινοτικές πρωτοβουλίες. Αυτή η κατηγορία παρεμβάσεων διαμορφώνεται απ' την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σκοπό έχει να συμβάλει, στην επίλυση προβλημάτων που έχουν ιδιαίτερες συνέπειες στο επίπεδο της Κοινότητας. Στα

πλαίσια των κοινοτικών πρωτοβουλιών, τα κράτη-μέλη υποβάλλουν και αναλαμβάνουν την εφαρμογή συγκεκριμένων προγραμμάτων. Οι καινοτόμες ενέργειες (μελέτες, πρότυπα πειραματικά σχέδια, δίκτυα) αποτελούν τη μοναδική εξαίρεση στο όλο σχήμα διαχείρισης των Διαρθρωτικών Ταμείων, καθώς αυτές τις εισάγει με δική της πρωτοβουλία η Επιτροπή και τις διαχειρίζεται η ίδια, χωρίς την παρεμβολή των κρατών-μελών (Ανδρικοπούλου, 1994).

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες που εφαρμόστηκαν την περίοδο 1989-1993 και αυτές που ολοκληρώνονται την τρέχουσα περίοδο 1994-1999, εστιάστηκαν στα εξής οκτώ θέματα: διασυνοριακή, συνεργασία και διαπεριφερειακά, διασυνοριακά και, διακρατικά δίκτυα (πρωτοβουλίες INTERREG, REGEN), αγροτική ανάπτυξη (LEADER), προστασία του περιβάλλοντος (ENVIREG) ιδιαίτερα απομακρυσμένες από το κέντρο περιφέρειες (REGIS), απασχόληση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (EUROFORM, NOW, HORIZON, YOUTHSTART) διαχείριση των βιομηχανικών μεταβολών (ADAPT, RECHAR, RESIDER, RENAVAL, KONVER, RETEX, MME, PRISMA, Κλωστοϋφαντουργία-Ένδυση στην Πορτογαλία), ανάπτυξη των αστικών συνοικιών (URBAN), ανασυγκρότηση του τομέα της αλιείας (PESCA). Πρόσφατα προστέθηκε η πρωτοβουλία PEACE που αφορά την ειρήνευση στη Βόρειο Ιρλανδία, η οποία διατηρείται και στην επόμενη περίοδο 2000-2006 στα πλαίσια του Στόχου 1 (Ανδρικοπούλου, Καυκάλας 2000).

Η πρώτη σημαντική καινοτομία της νέας περιόδου προγραμματισμού 2000-2006 είναι η δραστική μείωση του αριθμού των κοινοτικών πρωτοβουλιών, από δεκατρείς που ήταν την προηγούμενη περίοδο (και εφαρμόζονταν με πάνω από 400 προγράμματα), σε τέσσερις μόνο οι οποίες αφορούν:

- τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία, με στόχο την αρμονική, ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη του κοινοτικού χώρου (INTERREG),
- την οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των πόλεων και των αστικών συνοικιών σε κρίση, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (URBAN)
- την αγροτική ανάπτυξη μέσω πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται από

τοπικές ομάδες δράσης(LEADER+),

- τη διεθνική συνεργασία για την προώθηση νέων μεθόδων καταπολέμησης των πάσης φύσεως διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας(EQUAL).

Η δεύτερη σημαντική καινοτομία είναι ότι κάθε μία από τις πρωτοβουλίες αυτές χρηματοδοτείται αποκλειστικά και μόνον από ένα Ταμείο: οι δύο πρώτες από το ΕΤΠΑ, η τρίτη από το ΕΓΤΠΕ-Π και η τελευταία από το ΕΚΤ(Ανδρικοπούλου, Καυκάλας 2000).

2.3.1 INTERREG III

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάσισε στις 28.4.00 να θεσπίσει κοινοτική πρωτοβουλία για τη διευρωπαϊκή συνεργασία καλούμενη στο εξής " INTERREG III" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Γενικοί στόχοι και αρχές

Ο γενικός στόχος των πρωτοβουλιών INTERREG ήταν και παραμένει να μην αποτελούν τα εθνικά σύνορα εμπόδια στην ισόρροπη ανάπτυξη και στην ενοποίηση του ευρωπαϊκού εδάφους. Η απομόνωση μεθοριακών περιοχών έχει δύο πτυχές: αφενός, τα σύνορα αποκόπτουν μεθοριακές κοινότητες, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά και δυσχεραίνουν τη συνεκτική διαχείριση των οικοσυστημάτων αφετέρου, οι μεθοριακές περιοχές υπήρξαν συχνά παραμελημένες στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής, με αποτέλεσμα να τείνουν οι οικονομίες τους να καταστούν περιφερειακές εντός των εθνικών συνόρων. Η ενιαία αγορά και η ΟΝΕ αποτελούν ισχυρούς καταλύτες για τη μεταβολή της εν λόγω κατάστασης. Εντούτοις, τεράστια παραμένουν τα περιθώρια για ενίσχυση της συνεργασίας προς το αμοιβαίο συμφέρον των μεθοριακών περιοχών σε ολόκληρη την Κοινότητα. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος της νέας φάσης της πρωτοβουλίας INTERREG είναι να ενισχύσει την οικονομική και τη κοινωνική συνοχή στην Κοινότητα, προωθώντας τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία και την

ισόρροπη ανάπτυξη στο έδαφος της. Κατά συνέπεια, η ανάληψη δράσης σχετικά με τα σύνορα και τις μεθοριακές περιοχές εντός και εκτός της Κοινότητας βρίσκεται στο επίκεντρο της πρωτοβουλίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί:

- στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας, ιδιαίτερα ενόψει της διεύρυνσης,
- στη συνεργασία όσον αφορά τις ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες της Κοινότητας,
- στη συνεργασία για την προώθηση της ειρηνευτικής διαδικασίας στα Βαλκάνια, και
- στη συνεργασία σχετικά με τις νησιωτικές περιφέρειες.

Με βάση τη κτηθείσα πείρα από τις προηγούμενες πρωτοβουλίες INTERREG, η νέα αυτή φάση της πρωτοβουλίας θα υλοποιηθεί σε τρεις δέσμες "(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

α) προώθηση της ολοκληρωμένης περιφερειακής ανάπτυξης μεταξύ γειτονικών μεθοριακών περιφερειών, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών συνόρων και ορισμένων θαλάσσιων συνόρων (Δέσμη Α)· ο κύριος όγκος των χρηματοδοτικών πόρων διατίθεται για τη δέσμη αυτή,

β) συμβολή στην αρμονική ενοποίηση του εδάφους σε ολόκληρη την Κοινότητα (Δέσμη Β),

γ) βελτίωση των πολιτικών και μεθόδων για την περιφερειακή ανάπτυξη και τη συνοχή, μέσω της διεθνικής/διαπεριφερειακής συνεργασίας (Δέσμη Γ)· η δέσμη αυτή είναι σαφώς η μικρότερη από χρηματοδοτική άποψη.

Η συνεργασία στα πλαίσια του INTERREG III διέπεται από τις παρακάτω αρχές:

- **προγραμματισμός:** Οι περιοχές ή τα εδάφη που επιθυμούν να συνεργαστούν υποβάλουν στην Επιτροπή Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας (ΠΚΠ) που καθορίζει τη κοινή στρατηγική ανάπτυξής τους και υπογραμμίζει την διασυνοριακή προστιθέμενη αξία των προβλεπόμενων παρεμβάσεων. Ο προγραμματισμός λαμβάνει υπόψη τις γενικές κατευθύνσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων και τις Κοινοτικές πολιτικές: δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, βελτίωση

της ανταγωνιστικότητας, αιφόρος ανάπτυξη, προστασία του περιβάλλοντος, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, κοινοτικοί κανόνες περί ανταγωνισμού.

- *εταιρική σχέση:* αναπτύσσεται ανάμεσα στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και τους κοινωνικούς εταίρους και ευνοεί την ανάπτυξη «εκ των κάτω προς τα άνω». Η δημοσιότητα επιτρέπει επιπλέον την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή του πληθυσμού καθώς και των δημόσιων και των ιδιωτικών φορέων.
- Η υλοποίηση του INTERREG III πρέπει να γίνεται κατά τρόπο συμπληρωματικό και συντονισμένο σε σχέση με τις άλλες σχετικές οικονομικές πρωτοβουλίες. Το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί δράσεις που διεξάγονται στα πλαίσια της Ένωσης ενώ οι παρεμβάσεις εκτός της Κοινοτικής επικράτειας χρηματοδοτούνται από άλλα χρηματοδοτικά μέσα της εξωτερικής πολιτικής της Κοινότητας όπως το PHARE , το ISPA , το TACIS , το MEDA , το CARDS , το ETA ή η ETE .

Διασυνοριακή συνεργασία (Δέσμη Α)

Σκοπός: Η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ αρχών γειτονικών κρατών έχει ως στόχο την ανάπτυξη οικονομικών και κοινωνικών διασυνοριακών κέντρων μέσω κοινών στρατηγικών για την αιφόρο χωροταξική ανάπτυξη.

Επιλέξιμες περιοχές: Για τους σκοπούς της διασυνοριακής συνεργασίας, οι επιλέξιμες περιοχές περιλαμβάνουν"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000) "(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- όλες τις περιοχές κατά μήκος των εσωτερικών και εξωτερικών χερσαίων συνόρων της Κοινότητας που οριοθετούνται στο διοικητικό επίπεδο ΠΙ της ονοματολογίας στατιστικών εδαφικών μονάδων (NUTS III), όπως απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι,
- ορισμένες θαλάσσιες περιοχές που οριοθετούνται στο διοικητικό επίπεδο ΙΙΙ της ονοματολογίας στατιστικών εδαφικών μονάδων (NUTS II), όπως απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι.

Θέματα προτεραιότητας: Η δέσμη αυτή αφορά ιδίως τα ακόλουθα θέματα:

- προώθηση της αστικής, αγροτικής και παράκτιας ανάπτυξης·
- ενθάρρυνση της ανάληψης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ανάπτυξη μικρών εταιρειών (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ασκούν

δραστηριότητες στον τουριστικό τομέα) και τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση·

- προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ένταξης·
- κοινοί ανθρώπινοι πόροι και εγκαταστάσεις για δραστηριότητες στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, των επικοινωνιών και της υγείας, με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας και τη συμβολή στη δημιουργία μόνιμων θέσεων απασχόλησης·
- ενθάρρυνση της προστασίας του περιβάλλοντος (τοπικά, συνολικά), αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας και προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας·
- βελτίωση συστημάτων και υπηρεσιών στους τομείς των μεταφορών (ιδίως μέτρα για την υιοθέτηση οικολογικότερων μέσων μεταφοράς), της ενημέρωσης και της επικοινωνίας και συστήματα διαχείρισης του ύδατος και της ενέργειας·
- ανάπτυξη της συνεργασίας σε νομικό και διοικητικό επίπεδο, για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής·
- αύξηση του ανθρώπινου και θεσμικού δυναμικού για τη διασυνοριακή συνεργασία, έτσι ώστε να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή.

Διεθνική συνεργασία (Δέσμη Β)

Στόχος: Η διεθνική συνεργασία μεταξύ κρατικών, περιφερειακών και τοπικών αυτοδιοικήσεων αποσκοπεί στην προώθηση υψηλότερου βαθμού χωροταξικής ολοκλήρωσης σε μεγάλα συγκροτήματα ευρωπαϊκών περιφερειών, έτσι ώστε να επιτευχθεί αειφόρος, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη στην Κοινότητα και ικανοποιητικότερη χωροταξική ολοκλήρωση με υποψήφιες και άλλες γειτονικές χώρες.

Επιλέξιμες περιοχές: Για τους σκοπούς της διεθνικής συνεργασίας, οι προτεινόμενες επιλέξιμες περιοχές έχουν διαμορφωθεί με βάση τις ομάδες περιφερειών που αναφέρονται στο Παράρτημα II.

Θέματα προτεραιότητας: Η δέσμη αυτή αφορά ιδίως τα ακόλουθα θέματα (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- τη χάραξη επιχειρησιακών στρατηγικών χωροταξικής ανάπτυξης σε διεθνική κλίμακα, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας μεταξύ πόλεων και μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, με σκοπό την προώθηση πολυκεντρικής και αειφόρου ανάπτυξης·
- την προώθηση αποτελεσματικών και αειφόρων συστημάτων μεταφορών και βελτιωμένης πρόσβασης στην κοινωνία των πληροφοριών
- την προώθηση της διατήρησης του περιβάλλοντος και της ορθής διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, και των φυσικών πόρων, ιδίως των υδατικών πόρων
- την προώθηση της ενσωμάτωσης μεταξύ θαλάσσιων περιφερειών και νησιωτικών περιφερειών μέσω ειδικών μέτρων προτεραιότητας με κατάλληλη οικονομική συνδρομή
- την προώθηση της ολοκληρωμένης συνεργασίας των ιδιαίτερα απομακρυσμένων περιφερειών.

Στην περίπτωση των πλέον απομακρυσμένων περιφερειών (Υπερπόντια γαλλικά διαμερίσματα, Κανάριοι Νήσοι, Αζόρες και Μαδέρα) τα προγράμματα συνεργασίας πρέπει" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- να προωθούν την αποτελεσματικότερη οικονομική ενοποίηση και συνεργασία μεταξύ των εν λόγω περιφερειών και μεταξύ αυτών και άλλων κρατών μελών,
- να βελτιώνουν τις συνδέσεις και τη συνεργασία με όμορες τρίτες χώρες (Καριβική, Λατινική Αμερική, Ατλαντικός Ωκεανός, Βορειοδυτική Αφρική και Ινδικός Ωκεανός).

Διαπεριφερειακή συνεργασία (Δέσμη Γ)

Στόχος: Η διαπεριφερειακή συνεργασία έχει ως στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή, μέσω της δικτύωσης, ιδίως για περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση και εκείνες που βρίσκονται στο στάδιο της ανασυγκρότησης" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Επιλέξιμες περιοχές: Ολόκληρη η Κοινότητα είναι επιλέξιμη.

Θέματα προτεραιότητας: Η δέσμη αυτή καλύπτει" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000): τις ενέργειες συνεργασίας οι οποίες αφορούν ειδικά θέματα που καθορίζονται από την Επιτροπή, μετά από διαβούλευση της σχετικής επιτροπής όπως την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την κοινωνία των πληροφοριών τον τουρισμό, τις πολιτιστικές δραστηριότητες και την απασχόληση, καθώς και την ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και το περιβάλλον, κ.λπ.

Προετοιμασία, παρουσίαση και έγκριση των παρεμβάσεων

Με βάση την ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά κράτος μέλος, τα κράτη μέλη θα κατανέμουν τη χρηματοδότηση για κάθε δέσμη, σύνορο και περιφέρεια, ανάλογα με την περίπτωση. Κατά την εν λόγω κατανομή, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν μια κατάλληλη ισορροπία της χρηματοδότησης ανάμεσα στις δύο πλευρές των συνόρων, λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη χρηματοδότηση" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Οι προτάσεις καταρτίζονται από κοινές διασυνοριακές ή διακρατικές επιτροπές ή άλλους φορείς που αποτελούνται από τις αρμόδιες περιφερειακές/τοπικές και εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, από τους ενδιαφερόμενους μη κυβερνητικούς εταίρους. Οι προτάσεις δύνανται να υποβάλλονται χωριστά για κάθε δέσμη. Εντούτοις, εάν θεωρηθεί ενδεδειγμένο από τους εταίρους, τα προγράμματα ενδέχεται να καλύπτουν και τις τρεις Δέσμες Α, Β και Γ, ενώ θα διευκρινίζονται οι προτεραιότητες, τα μέτρα και οι κοινές δομές για κάθε δέσμη" (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Το περιεχόμενο των προγραμμάτων θα είναι ανάλογο με εκείνο των ενιαίων εγγράφων προγραμματισμού, προσαρμοσμένο για την κάλυψη των αναγκών και των ιδιαιτέρων περιστάσεων διασυνοριακής, διεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας και θα περιλαμβάνει"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- Εκ των προτέρων αξιολόγηση του Γενικού Κανονισμού, στην οποία θα αναλύονται ιδίως τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες όσον αφορά τη συνεργασία της συγκεκριμένης περιοχής, καθώς και οι αναμενόμενες επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της επίδρασης στο περιβάλλον (τοπικά, γενικά) και, ενδεχομένως, η παροχή ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες και οι βελτιώσεις που πραγματοποιήθηκαν στις δομές συνεργασίας.
- Απολογισμό της διαδικασίας του κοινού προγραμματισμού (π.χ. επιτροπή κοινού προγραμματισμού) συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων για τις διαβουλεύσεις με τους εταίρους.
- Περιγραφή της κοινής στρατηγικής και των προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη της γεωγραφικής περιοχής που καλύπτεται από το πρόγραμμα, διαρθρωμένο ενδεχομένως, σε επιμέρους προγράμματα, που θα περιλαμβάνει, τα ακόλουθα κεφάλαια: τους ειδικούς στόχους (ποσοτικοποιημένους εφόσον αυτό είναι εφικτό), ένδειξη του τρόπου με τον οποίο η εν λόγω στρατηγική και οι προτεραιότητες αυτές λαμβάνουν υπόψη τις ενδεικτικές γενικές κατευθύνσεις"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).
- Συνοπτική περιγραφή, εφόσον χρειάζεται, ανά επιμέρους πρόγραμμα
- Ενδεικτικό χρηματοδοτικό σχέδιο, στο οποίο θα διευκρινίζεται, για κάθε προτεραιότητα και κάθε έτος, η προβλεπόμενη χρηματοδοτική κατανομή για τη συμμετοχή του ΕΤΠΑ και για το PHARE, το TACIS, το MEDA, του Ταμείου Συνοχής, και για το PASI, της ΕΤΕ, ανάλογα με την περίπτωση, καθώς και το συνολικό ύψος της επιλέξιμης δημόσιας ή ισοδύναμης χρηματοδότησης και της αναμενόμενης ιδιωτικής χρηματοδότησης σχετικά με τις εν λόγω ενισχύσεις.
- Τις διατάξεις για την εφαρμογή του ΠΚΠ, που θα περιλαμβάνουν:

Τον καθορισμό, από τις αρμόδιες αρχές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, των κοινών δομών για συνεργασία που καθιερώνονται με βάση ειδικές συμφωνίες, οι οποίες θα έχουν τα εξής καθήκοντα:

- μιας διαχειριστικής
 - μιας αρχής πληρωμής
 - μιας κοινής τεχνικής γραμματείας για την επιχειρησιακή διαχείριση του ΠΚΠ. Οι τρεις αυτές αρμοδιότητες (διαχειριστική αρχή, αρχή πληρωμής και κοινή τεχνική γραμματεία) αναλαμβάνονται από τις επιτροπές αυτές είτε χωριστά είτε από κοινού, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της εφαρμογής του INTERREG III ,
 - μιας επιτροπής παρακολούθησης ολόκληρου του προγράμματος.
- Περιγραφή των ρυθμίσεων για τη διαχείριση του ΠΚΠ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν μία φάση διαφανούς δημοσιότητας που επιτρέπει τον μεγαλύτερο βαθμό συμμετοχής των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και των μηχανισμών για την προκήρυξη της πρόσκλησης για την υποβολή προτάσεων και για την κοινή επιλογή των ενεργειών, καθώς και του ρόλου της επιτροπής καθοδήγησης και των διαφόρων αρμοδιοτήτων για τα οικονομικά και το δημοσιονομικό έλεγχο
 - Περιγραφή των συστημάτων για την από κοινού παρακολούθηση και αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου της επιτροπής παρακολούθησης, οι αρμόδιες αρχές θα λάβουν υπόψη τη μεθοδολογία για να καθορίσει τους δείκτες παρακολούθησης για τη συλλογή των στοιχείων παρακολούθησης και για την προετοιμασία των αξιολογήσεων
 - Τον καθορισμό ενός συστήματος χρηματοδοτικής διαχείρισης, που επιτρέπει τη μεταφορά από το ΕΤΠΑ σε ενιαίο λογαριασμό για κάθε πρόγραμμα και την ταχεία και διαφανή μεταβίβαση του εν λόγω κονδυλίου στους τελικούς δικαιούχους
 - Περιγραφή των ειδικών ρυθμίσεων και διαδικασιών για τον έλεγχο του ΠΚΠ, με καθορισμό των διαφόρων αρμοδιοτήτων για τη χρηματοδότηση και τον δημοσιονομικό έλεγχο

- Στοιχεία για τους πόρους που απαιτούνται για την προετοιμασία, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της ενίσχυσης.

Κατά την έγκριση κάθε προγράμματος από την Επιτροπή, θα χορηγείται ενιαία συνδρομή από το ΕΤΠΑ, χωρίς χρηματοδοτική κατανομή ανά κράτος μέλος. Η Επιτροπή δύναται επίσης να προβεί σε συνολική επιχορήγηση για ολόκληρο ή τμήμα του προγράμματος, κατόπιν συμφωνίας με τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.

Παρακολούθηση, υλοποίηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων

Η παρακολούθηση του προγράμματος πραγματοποιείται από την επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος. Τα βασικά καθήκοντα της επιτροπής, η οποία συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο, είναι "(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- ο καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την επιλογή ενεργειών με σκοπό τον καθορισμό του διασυνοριακού ή διεθνικού χαρακτήρα ή ενδιαφέροντος των ενεργειών,
- η μεταγενέστερη τροποποίηση του προγράμματος,
- η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του προγράμματος ως συνόλου και η έγκριση της συγγραφής υποχρεώσεων στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων.

Η επιτροπή παρακολούθησης αποτελείται από εκπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των εθνικών αρχών, εάν οι τελευταίες το επιθυμούν. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Η από κοινού επιλογή των ενεργειών και η συντονισμένη παρακολούθηση της εφαρμογής τους πραγματοποιούνται από μία ή, εφόσον απαιτείται, διάφορες επιτροπές καθοδήγησης για τις ενέργειες που οργανώνονται στο πλαίσιο κάθε υποπρογράμματος. Η σύσταση της εν λόγω επιτροπής πραγματοποιείται με βάση τις ίδιες αρχές συνεργασίας και εταιρικής σχέσης όπως και η επιτροπή παρακολούθησης. Προαιρετικά, τα καθήκοντα της επιτροπής καθοδήγησης δύνανται να εκτελούνται από την επιτροπή παρακολούθησης που ενεργεί ως επιτροπή καθοδήγησης.

Η διαχειριστική αρχή είναι υπεύθυνη, επίσης, για την οργάνωση της προετοιμασίας των αποφάσεων που πρόκειται να ληφθούν από τις επιτροπές παρακολούθησης και καθοδήγησης. Ειδικότερα, αποδέχεται, εξετάζει και παρέχει προσωρινή εκτίμηση των ενεργειών που προτείνονται για χρηματοδότηση ή συντονίζει τις εν λόγω ενέργειες. Συντονίζει επίσης το έργο των αρχών ή των φορέων που έχουν οριστεί"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Η συμμετοχή του ΕΤΠΑ καταβάλλεται σε ενιαίο τραπεζικό λογαριασμό επ'ονόματι της αρχής πληρωμής ή διαχείρισης (στην περίπτωση που είναι επίσης αρχή πληρωμής).

Χρηματοδότηση

Η κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG III θα συγχρηματοδοτηθεί από τα κράτη μέλη και την Κοινότητα.

Η συνολική συνδρομή από το ΕΤΠΑ στην INTERREG III καθορίζεται, για την περίοδο 2000-2006, σε 4.875 εκατ. ευρώ, σε τιμές του 1999. Η συμμετοχή του ΕΤΠΑ δύναται να ανέλθει έως το 75% του συνολικού κόστους στις περιφέρειες του στόχου 1 και μέχρι του 50% στις λοιπές περιφέρειες"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Η Επιτροπή θα εγκρίνει την ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή για κάθε κράτος μέλος. Κατά την κατανομή του εν λόγω ποσού, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, σε ενδεικτική βάση, τουλάχιστον το 50% των συνολικών κονδυλίων που τους κατανέμονται για την πρωτοβουλία INTERREG III, θα διατεθεί για τη διασυνοριακή συνεργασία στο πλαίσιο της Δέσμης Α. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη διασφαλίζουν επίσης ίση αντιμετώπιση για όλα τα σύνορα. Το 14% του ενδεικτικού ποσού για κάθε κράτος μέλος, θα κατανεμηθεί στη Δέσμη Β και το 6% στη Δέσμη Γ"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Όσον αφορά τις τρίτες χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία INTERREGIII, η συνεργασία θα ενισχυθεί από το PHARE-CBC με ποσό έως 480 εκατ. ευρώ, καθώς και από εθνικά προγράμματα PHARE, PASI και SAPARD, εάν παραστεί ανάγκη. Ενδέχεται επίσης να διατεθούν δάνεια από την ΕΤΕ.

Για την προώθηση των ανταλλαγών εμπειρίας και ορθής πρακτικής, ιδίως μέσω ενεργειών δικτύωσης που έχουν σχέση με την εμπειρία που αποκτήθηκε στο

πλαίσιο των Δεσμών Α, Β και Γ του INTERREG III, θα χρησιμοποιηθούν 47 εκατ. ευρώ κατ'ανώτατο όριο.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα δημιουργήσει ένα Παρατηρητήριο διασυνοριακής, διεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας. Τα καθήκοντα του εν λόγω παρατηρητηρίου, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί πλήρως από την Κοινότητα, περιλαμβάνουν"(Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000):

- Τον συντονισμό και τις ανταλλαγές εμπειριών και ορθών πρακτικών σε κοινοτική κλίμακα των ενεργειών που αναλαμβάνονται μέσω του INTERREG III.
- Την παροχή τεχνικής βοήθειας και την προώθηση της δημιουργίας και της παγίωσης κοινών δομών για τον προγραμματισμό, την παρακολούθηση και τη διαχείριση.
- Τον συντονισμό, εκ μέρους της Επιτροπής, των προσκλήσεων για την υποβολή προτάσεων όσον αφορά τη διαπεριφερειακή συνεργασία. Συλλογή στοιχείων για εγκριθέντα έργα (προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή χρηματοδότηση έργων και για να προωθηθεί η συνεργεία) και για την εφαρμογή τους.
- Δημοσιεύσεις, βάσεις δεδομένων και ιστοσελίδες «web».

2.3.2 URBAN

Η πρωτοβουλία URBAN αναφέρεται στην οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση πόλεων και συνοικιών που βρίσκονται σε κρίση, και έχει σκοπό να προωθήσει τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Οι στόχοι της είναι, δύο: (α) η προώθηση της διαμόρφωσης και υλοποίησης καινοτόμων στρατηγικών βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής αναζωογόνησης των μικρών και μεσαίων πόλεων ή αστικών συνοικιών σε μεγαλύτερες πόλεις, και (β) η ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας σε σχέση με τη βιώσιμη αστική αναζωογόνηση και ανάπτυξη στην Ε.Ε. Οι προτεραιότητες των στρατηγικών αστικής αναζωογόνησης περιλαμβάνουν(Ανδρικοπούλου, Ε. 1994):

- αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών (κτιρίων και ανοιχτών χώρων,

προστασία της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ευκαιρίες απασχόλησης, κλπ.),

- προώθηση της απασχόλησης και κατάρτισης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων καθώς και των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης,
- βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων,
- ανάπτυξη αποτελεσματικών και περιβαλλοντικά φιλικών ολοκληρωμένων συστημάτων δημόσιας μεταφοράς·
- ανακύκλωση και διαχείριση απορριμμάτων, διαχείριση υδάτινων πόρων και μείωση του θορύβου, κλπ.,
- ανάπτυξη τεχνολογιών για την κοινωνία της πληροφορίας με σκοπό την προσφορά υπηρεσιών δημόσιου χαρακτήρα προς τις μικρές επιχειρήσεις και τους πολίτες (Ανδρικοπούλου, 1994).

2.3.3 LEADER+

Η νέα κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+ αφορά όλες τις αγροτικές περιοχές και προωθεί ολοκληρωμένα σχέδια που διαμορφώνονται και υλοποιούνται με άμεση συνεργασία φορέων σε τοπικό επίπεδο. Ο στόχος της είναι να ενθαρρύνει τους τοπικούς παράγοντες στις αγροτικές περιοχές να σκεφτούν για το μέλλον της περιοχής τους και να στηρίξει την εφαρμογή ολοκληρωμένων, υψηλής ποιότητας και πρωτότυπων στρατηγικών βιώσιμη ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας τον πειραματισμό για νέους τρόπους διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ενίσχυσης του οικονομικού περιβάλλοντος για τη δημιουργία απασχόλησης και βελτίωσης της οργανωτικής ικανότητας της κοινότητάς τους. Η χρηματοδοτική στήριξη χορηγείται σε ομάδες χορηγείται σε ομάδες συνεργαζόμενων φορέων γνωστές ως «τοπικές ομάδες δράσης» (Ανδρικοπούλου, Ε. 1994).

Η πρωτοβουλία LEADER+ θα δομηθεί γύρω σε τρεις δράσεις (Ανδρικοπούλου, Ε. 1994):

- Δράση 1: Στρατηγικές ολοκληρωμένης αγροτικά ανάπτυξης πιλοτικού, χαρακτήρα. Αφορά αγροτικές περιοχές που θέλουν και μπορούν να εφαρμόσουν μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη πιλοτική αναπτυξιακή στρατηγική που υποστηρίζεται από ένα αναπτυξιακό σχέδιο, βασίζεται σε αντιπροσωπευτική συνεργασία και διαρθρώνεται γύρω από ένα ισχυρό θέμα που χαρακτηρίζει την ταυτότητα της περιοχής.

- Δράση 2: Στήριξη της συνεργασίας μεταξύ αγροτικών νώμων στο ίδιο κράτος-μέλος ή σε διάφορα κράτη μέλη

- Δράση 3: Δικτύωση. Η δικτύωση των αγροτικών περιοχών αφορά την κινητοποίηση και επίτευξη της συνεργασίας μεταξύ τους και την προσφορά πληροφορίας και γνώσεων γύρω από τη χωρική αγροτική ανάπτυξη. Στα πλαίσια αυτά θα δημιουργηθεί ένα «Παρατηρητήριο αγροτικών περιοχών» από την Επιτροπή, το οποίο θα είναι υπεύθυνο για την οργάνωση του δικτύου σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ανδρικοπούλου, 1994).

2.3.4 EQUAL

Ο σκοπός της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL είναι μία διακρατική συνεργασία για την προώθηση νέων μεθόδων για την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Η πρωτοβουλία αναφέρεται επίσης στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των αιτούντων άσυλο. Όπως προβλέπεται, τα σχέδια που θα ενισχύονται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας EQUAL, θα προετοιμάζονται και θα υλοποιούνται από συμπράξεις φορέων που θα συγκροτούνται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο (Ανδρικοπούλου, 1994).

Η πρωτοβουλία EQUAL θα λειτουργήσει σε διάφορα θεματικά πεδία. Στην πρόταση της η Επιτροπή παραθέτει ενδεικτικά μια πρώτη ομάδα θεματικών πεδίων: «απασχολησιμότητα» (διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά εργασίας, καταπολέμηση του ρατσισμού στο χώρο εργασίας), ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος (πρόσβαση για όλους στη δημιουργία επιχειρήσεων, βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας στην κοινωνική οικονομία), προσαρμοστικότητα (ενταξιακές πρακτικές στο χώρο εργασίας και

συνεχιζόμενη κατάρτιση, εισαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής, πρόβλεψη των αλλαγών και αναβάθμιση των προσόντων) και ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες (νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας με συνδυασμό οικογενειακής-επαγγελματικής ζωής, κατάργηση του διαχωρισμού της αγοράς εργασίας με βάση το φύλο) (Ανδρικοπούλου,1994).

Στα θεματικά αυτά πεδία θα συγκροτηθούν ολοκληρωμένα σχέδια, αποκαλούμενα «αναπτυξιακές συμπράξεις τα οποία μπορούν να πάρουν γεωγραφική ή τομεακή μορφή. Οι γεωγραφικές αναπτυξιακές συμπράξεις αναφέρονται σε έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο (π.χ. ενός Δήμου) με σκοπό την υλοποίηση μιας στρατηγικής για την αντιμετώπιση ενός σημαντικού προβλήματος της περιοχής, ενώ οι τομεακές αναπτυξιακές συμπράξεις σε έναν ειδικό τομέα όπου οι εταίροι θα συμφωνήσουν ότι υπάρχει ανάγκη καταπολέμησης των ανισοτήτων και διακρίσεων (Ανδρικοπούλου,1994).

2.4 Η Χρηματοδότηση των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών

Σύμφωνα με τον Πίνακα η Ισπανία και η Γερμανία συγκεντρώνουν μαζί τους περισσότερους πόρους σε απόλυτα μεγέθη (34,2%), και ακολουθούν η Ιταλία και η Γαλλία (21.2%). Η αναγωγή των ποσών αυτών στο συνολικό πληθυσμό κάθε χώρας δίνει εξαιρετικά χαμηλά ποσά σε σύγκριση με αυτά του προηγούμενου πίνακα. Πρώτη έρχεται και πάλι η Ελλάδα με 82 ΕΥΡΩ/ κάτοικο και ακολουθεί η Πορτογαλία με 68. Η πρωτοβουλία INTERREG είναι αυτή που συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη χρηματοδότηση (46,7%) και ακολουθεί η πρωτοβουλία για την απασχόληση EQUAL(27,3%) και η LEADER (19,3%). Η πρωτοβουλία URBAN έχει τη μικρότερη χρηματοδότηση (6,7%)(Μαραβέγιας, 1995).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Κοινοτικές πρωτοβουλίες της περιόδου 2000-2006.Ενδεικτική κατανομή των διαθέσιμων πιστώσεων αναλήψεως υποχρεώσεων στα κράτη-μέλη (σε εκατομμύρια ΕΥΡΩ και τιμές 1999)

Κράτη-μέλη	INTERREG	EQUAL	LEADER	URBAN	Σύνολο	%ανά κράτος-μέλος	ΕΥΡΩ/κάτοικο
Αυστρία	183	96	71	8	358	3.43	44
Βέλγιο	104	70	15	20	209	2.00	21
Γαλλία	397	301	252	96	1.046	10.02	18
Γερμανία	737	484	247	140	1.608	15.40	20
Δανία	31	28	16	5	80	0.77	15
Ελλάδα	568	98	172	24	862	8,26	82
Ην.Βασίλει	362	376	106	117	961	9.20	16
Ιρλανδία	84	32	45	5	166	1,59	46
Ισπανία	900	485	467	106	1.958	18.75	50
Ιταλία.	426	371	267	108	1.172	11,22	20
ΚάτωΧώρε	349	196	78	28	651	6,23	42
Λουξεμβου	7	4	2	0	13	0.12	31
Πορτογαλί	394	107	152	18	671	6,43	68
Σουηδία	154	81	38	5	278	2.66	31
Φινλανδία	129	68	52	5	254	2.43	50
Δίκτυα	50	50	40	15	155	1,48	
ΕΥΡΩΠΗ των 15	4.875	2.847	2.020	700	10.442	100,00	28
% κατά στόχο	46,69	27,2	19-34	6,70	100,00		

Πηγή: Ε.Ε. (1999).

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον Χωροταξικό και Περιφερειακό Σχεδιασμό στην Ελλάδα και επιχειρείται επίσης να σκιαγραφηθούν συνοπτικά τα γενικά χαρακτηριστικά, η διάρθρωση και οι τάσεις ανάπτυξης του εθνικού χώρου, με στόχο τη διατύπωση μιας συνθετικής διάγνωσης της δυναμικής του, με έμφαση στις προκλήσεις, τα προβλήματα και τις προοπτικές ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.1 Εισαγωγή

Στις αρχές του 21ου αιώνα, η Ελλάδα εντάσσεται πλήρως και ανταγωνιστικά στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα με θετικές προοπτικές, τόσο για την περαιτέρω βελτίωση των επιδόσεων της οικονομίας και του επιπέδου ζωής των πολιτών, όσο και για τη διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, ο χωροταξικός σχεδιασμός με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί πραγματική πρόκληση αλλά και ουσιαστική ανάγκη που αναγνωρίζεται πλέον ευρύτατα από τους παράγοντες της οικονομικής και πολιτικής ζωής, όπως διαπιστώθηκε κατά τη διαδικασία επεξεργασίας και πρόσφατης ψήφισης από τη Βουλή του σχεδίου νόμου για τον *Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη* (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003).

Προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η κατανόηση της σημασίας του χωροταξικού σχεδιασμού και η ευρεία συναίνεση ως προς τη διάγνωση των χαρακτηριστικών και τη διατύπωση των βασικών μακροπρόθεσμων επιδιώξεων της οργάνωσης του ελληνικού χώρου ως οργανικού μέρους του νέου διευρυμένου ευρωπαϊκού χώρου. Η σύνδεση αυτή επιτρέπει τη διατήρηση και ανάδειξη της ελληνικής ιδιαιτερότητας παράλληλα με τη διεύρυνση και αναγνώριση της συμβολής της, αλλά και τη θετική προστασία της χώρας απέναντι στις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης που διαμορφώνουν την ιστορική συγκυρία σε πλανητική, πλέον, κλίμακα (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003).

3.2 Η προσπάθεια διαμόρφωσης χωροταξικής πολιτικής σε επίπεδο χώρας

Η εμπειρία της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα αρνητική στον Χωροταξικό σχεδιασμό. Η απουσία χωροταξικού πλαισίου για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και η απουσία χωροταξικής πολιτικής οδήγησε σε μεγάλα προβλήματα χωρικής οργάνωσης και περιβάλλοντος όπως οι συγκρούσεις χρήσεως γης, η διάχυτη αστικοποίηση, η προβληματική χωροθέτηση των υποδομών, η εγκατάλειψη της υπαίθρου κ.λ.π. (Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Παρά την έλλειψη ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου για τη Χωροταξία, το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει αναπτύξει ορισμένη δραστηριότητα, κυρίως στη δεκαετία του '80 αλλά η διαδοχή των ενεργειών δεν χαρακτηρίζεται από τη συνέχεια που

παρατηρείται σε άλλες χώρες των εταίρων της Ε.Ε(Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα απουσίας χωροταξικού πλαισίου, όσο αδιανόητο κι αν ακούγεται, σήμερα αποτελούμε εξαίρεση στον ευρωπαϊκό χώρο όσον αφορά στο κτηματολόγιο. Η δημιουργία συστήματος Εθνικού Κτηματολογίου είναι θεμελιώδες έργο για τη χώρα μας, αφού αποτελεί κομβικό εργαλείο προγραμματισμού, ορθολογικής οργάνωσης και ανάπτυξης της χώρας. Θα ανέμενε επομένως κανείς, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, να είχε τεθεί σε απόλυτη προτεραιότητα και να είχε αντιμετωπισθεί με την ανάλογη σοβαρότητα και υπευθυνότητα, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο εκτέλεσης και εποπτείας.

Η χωροταξία εισάγεται θεσμικά με το Ν.360/74, «συμβολικά» και μόνο. Θα χρειαστεί μια-δεκαετία πριν ξανααντιμετωπιστεί το θέμα με τις Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης των Νομών - 1984 (τότε ΥΧΟΠ) (Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Το κείμενο Τάσεις ανάπτυξης του ελληνικού χώρου - 2015 (ΥΠΕΧΩΔΕ - ΥΠΕΘΟ) και οι σχετικές με αυτό δραστηριότητες των δύο υπουργείων οριοθετούν την είσοδο της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό διάλογο για τη χωροταξία.

Όλες οι παραπάνω προσπάθειες, μαζί με επιμέρους θεωρήσεις χωροταξικών προβλημάτων, έχουν διαμορφώσει ορισμένες κοινά αποδεκτές κατευθύνσεις, στόχους και επιλογές που, αν και δεν συγκροτούν ενιαία και θεσμοθετημένη χωρική πολιτική, διατρέχουν σχεδόν όλες τις ενέργειες και επιλογές για τη ρύθμιση του χώρου.

3.3 Η Πολιτική Γης

Η διαμόρφωση μιας ρητά διατυπωμένης εθνικής και περιφερειακής πολιτικής γης αποτελεί αίτημα δεκαετιών. Άλλες χώρες της Ε.Ε. έχουν αντιμετωπίσει αυτό το θέμα μέσα από την ανάπτυξη, ιστορικά αλλά και ειδικότερα στις μεταπολεμικές δεκαετίες, μιας πολιτικής της οποίας οι γενικές αντιλήψεις και το νομικό υπόβαθρο παραμένουν σταθερά και της οποίας μόνο τα επιμέρους μέτρα

μεταβάλλονται για να προσαρμοστούν στις κατά καιρούς αναπτυξιακές ανάγκες(Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Το πρόβλημα της συγκρότησης των χωρικών ρυθμίσεων στην Ελλάδα είναι συνυφασμένο με την ελλιπή διαφορετικού τύπου από τις ευρωπαϊκές χώρες «ολοκλήρωση» των κοινωνικο-οικονομικών διαδικασιών στη χώρα μας: έντονες πληθυσμιακές μετακινήσεις, αμφισβητούμενο ιδιοκτησιακό καθεστώς στη γη, έλλειψη κτηματολογίου, χρόνιες εκκρεμότητες στις ιδιοκτησιακές σχέσεις (μακροχρόνιες δικαστικές διεκδικήσεις ανάμεσα στο κράτος, στην εκκλησία, στους ΟΤΑ και σε ιδιώτες). Σε αντίθεση με άλλες αναπτυγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, στις οποίες δημιουργήθηκαν εγκαίρως πλαίσια ρυθμίσεων για τις χρήσεις γης και για τις χωροθετήσεις, στην Ελλάδα οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις του κράτους στο πεδίο αυτό ήταν ανύπαρκτες ή πολύ περιορισμένες. Μέχρι σήμερα δεν έχει συγκροτηθεί ένα προγραμματικό πλαίσιο σχεδιασμού που να προδιαγράφει τις προϋποθέσεις για τις νέες απαιτήσεις επέκτασης ή μετατροπής των χρήσεων γης και να εξασφαλίζει τους όρους για την οργάνωση της υποδομής, για τις χωροθετήσεις στρατηγικών λειτουργιών και για την άμβλυνση των συγκρούσεων ανάμεσα σε οχλούσες χρήσεις γης. Ως εκ τούτου, ήδη από τη δεκαετία του '60 άρχισαν να εμφανίζονται προβλήματα, τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στην ύπαιθρο, περιεχόμενα από την «ανορθολογική» χωρική κατανομή των χρήσεων γης. Η κρατική πολιτική ελάχιστα μπόρεσε να επιδράσει και να κατευθύνει το πεδίο του ανταγωνισμού των χρήσεων γης σε επιλογές που να μην απορρέουν από τις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις αξιοποίησης του κεφαλαίου και της μικροϊδιοκτησίας της γης(Γετίμης, 1990).

Βασικό μέσον παρέμβασης στις χρήσεις γης στις πόλεις και στους οικισμούς, όπως εξάλλου και στις εκτός σχεδίου περιοχές, είναι ο προσδιορισμός των όρων δόμησης, που μπορεί να επιδρά στη χωρική κατανομή των χρήσεων. Όμως, οι όροι δόμησης στις ελληνικές πόλεις προέκυψαν σταδιακά, με τις διαδοχικές επεκτάσεις σχεδίων και τις συνεχείς αναθεωρήσεις/ τροποποιήσεις και δεν είναι αποτέλεσμα μιας πολιτικής για την αστική ανάπτυξη που να συνδέεται με ένα ορθολογικό πλαίσιο κατανομής των χρήσεων γης(Γετίμης, 1990).

Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του κανονιστικού πλαισίου γενικών ρυθμίσεων, το οποίο εξακολουθεί να παραμένει καθοριστικό σήμερα, προσπαθούν να επιλύσουν

ορισμένες μεταρρυθμιστικές απόπειρες χωροταξικού και πολεοδομικού προγραμματισμού που ξεκινούν μετά το 1974 (ΚΕΠΕ 1967^α, 1976^β). ο προγραμματισμός αυτός μπορεί θεωρητικά να λάβει διάφορες μορφές: (α) ως σχεδιασμός ζωνών παραγωγικών δραστηριοτήτων και οργάνωσης της τεχνικής υποδομής σ' αυτές (βιομηχανικές ζώνες, περιοχές, πάρκα, κ.ά.)· (β) ως σχεδιασμός ζωνών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (δασικές εκτάσεις, δρυμοί, γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, υδροβιότοποι, περιοχές προστασίας, κ.ά.)· (γ) ως εξειδικευμένες τομεακές ή κλαδικές προδιαγραφές χωροθέτησης λειτουργιών (π.χ. προδιαγραφές για βιομηχανίες μέσης και υψηλής όχλησης)· (δ) ως μηχανισμός κινήτρων (π.χ. κίνητρα μετεγκατάστασης, ειδικές ενισχύσεις, κ.ά.).

Στις δεκαετίες του '70 και του '80, στα πλαίσια του νέου θεσμικού πλαισίου για τη χωροταξία και την αστική ανάπτυξη (Ν. 360/76, Ν. 947/79, Ν. 1337/83), η πολιτική για τις χρήσεις γης στηρίζεται τόσο στη λογική της ανάπτυξης όσο και σε πιο ευέλικτα μέτρα πολιτικής κινήτρων (Γετίμης, 1990).

Τα προβλήματα της συγκρότησης δεσμευτικού πλαισίου ρυθμίσεων και οι αδυναμίες προώθησης των μεταρρυθμίσεων όσον αφορά την πολιτική χρήσεων γης, γίνονται ιδιαίτερα έκδηλα τη σύγχρονη περίοδο οικονομικής ύφεσης και κρίσης μετά το 1985. Την περίοδο αυτή, που χαρακτηρίζεται από την επικράτηση της σταθεροποιητικής πολιτικής (περικοπή δημοσίων επενδύσεων, περιορισμένοι οικονομικοί πόροι, πολιτική λιτότητας), παρατηρείται μια υποβάθμιση του προγραμματισμού και σχεδιασμού.. Σταδιακά υποβαθμίζεται επίσης η σημασία του δημοκρατικού και συμμετοχικού ελέγχου των διαδικασιών εκπόνησης και εφαρμογής εξειδικευμένων προγραμμάτων, ενώ τονίζεται η σημασία των μηχανισμών της αγοράς. Όσον αφορά το πεδίο των χωρικών ρυθμίσεων, προβάλλεται ως εναλλακτική πρόταση ή στήριξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην οικιστική-πολεοδομική ανάπτυξη και η αποδυνάμωση των γενικών πλαισίων ρύθμισης, τα οποία θεωρούνται ως γραφειοκρατικά και χρονοβόρα. Όπως είδαμε, το προϋπάρχον πλαίσιο χωρικών πολιτικών είναι ιδιαίτερα «ασθενές» και σε μεγάλο βαθμό είναι οι μηχανισμοί της αγοράς που καθορίζουν τη δομή των χρήσεων γης, τις χωροθετήσεις και γενικότερα την πολεοδομική και χωροταξική διάρθρωση (Γετίμης, 1990).

Γενικότερα διαπιστώνονται τα εξής(Γετίμης, 1990):

- Υποβαθμίζεται η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης σε όφελος της ανάπτυξης εν γένει, η οποία αποκτά την πρωτοκαθεδρία. Αυτή η τάση μπορεί να διαπιστωθεί ακόμα και στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, δηλαδή το κύριο εργαλείο χρηματοδοτικής στήριξης και σχεδιασμού της ανάπτυξης της χώρας σήμερα (ΕΕΚ, 1990).
- Υποβαθμίζεται και εγκαταλείπεται ο Χωροταξικός Προγραμματισμός σε επίπεδο Νομού και μετατοπίζεται το ενδιαφέρον σε τοπικό επίπεδο (π.χ. ειδικά χωροταξικά, Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, περιοχές ιδιωτικής πολεοδόμησης). Ας σημειωθεί βεβαίως ότι η προσπάθεια άσκησης χωροταξικής πολιτικής σε επίπεδο νομού (π.χ. χωροταξικά νομών 1983-1985) δεν ολοκληρώθηκε και ουδέποτε τα χωροταξικά προγράμματα θεσμοθετήθηκαν ούτε αποτέλεσαν δεσμευτικό πλαίσιο για τη διοίκηση. Ακόμη, σε επίπεδο περιφέρειας δεν υπήρξε ποτέ πρωτοβουλία για συγκρότηση χωροταξικού προγραμματισμού. Η έλλειψη προγραμματισμού σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, η οποία να χαράσσει τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τη χωροταξική διάρθρωση των χρήσεων γης, καθιστά αποσπασματικές και αναποτελεσματικές τις επιμέρους «τοπικές» ρυθμίσεις, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε πιέσεις διαφόρων συμφερόντων. Παράλληλα, οι χωροθετήσεις των μεγάλων αναπτυξιακών έργων (ΜΟΠ, ΚΠΣ/ ΠΕΠ) καθώς και η γενικότερη χωρική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων εξακολουθούν να μη συνδέονται μ' ένα χωροταξικό προγραμματισμό· γεγονός το οποίο θα εντείνει στο μέλλον τα προβλήματα σύγκρουσης χρήσεων γης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
- Ισχυροποιείται ο συγκεντρωτικός μηχανισμός λήψης αποφάσεων (ΥΠΕΧΩΔΕ), αποδυναμώνονται οι αποκεντρωμένοι νέοι θεσμοί(π.χ. Νομαρχιακά Συμβούλια, Νομαρχιακά ΣΧΟΠ) και υποβαθμίζεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στις διαδικασίες εγκρίσεων για χωροθετήσεις, για οικιστική καταλληλότητα και γενικότερα για θέματα χωροταξικού σχεδιασμού.

3.3 Η Αναγκαιότητα της χωρικής προσέγγισης

Η αφετηρία του χωροταξικού σχεδιασμού και της ρύθμισης του χώρου έγκειται στο γεγονός ότι όλες σχεδόν οι δραστηριότητες που συγκροτούνται, τόσο

σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο, καταλήγουν σε αποτυπώσεις επί του εδάφους και με τη σειρά τους δέχονται στοιχεία από το ίδιο το έδαφος (γεωγραφία, σχέσεις ιδιοκτησίας, γεωπολιτικά δεδομένα) που σε πολλές περιπτώσεις είναι καθοριστικά για τη συγκρότηση, δυναμική και εξέλιξη των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων(Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Έτσι, η διαμόρφωση ενός σχεδίου χρήσεων γης με συμβατό τρόπο είναι προφανές ότι θα συμβάλλει θετικά στις διαδικασίες αξιοποίησης των κεφαλαίων που δρουν στη συγκεκριμένη χωρική ενότητα περιορίζοντας μη συμβατές καταστάσεις και συγκρούσεις που η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη τους τελικά οδηγεί σε ιδιωτικά και κοινωνικές επιπτώσεις και στη μείωση όλων των στοιχείων εκείνων που συμβάλλουν στην τελική διαμόρφωση της έννοιας που γενικά προσδιορίζεται ως ποιότητα ζωής(Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003).

Ο χώρος αποτελεί ταυτόχρονα πηγή πλούτου και εισοδήματος και πηγή κόστους. Από τη σκοπιά των ιδιωτών, χώρος που αξιοποιείται σωστά αποτελεί πηγή εισοδήματος, ενώ ο μη αξιοποιούμενος χώρος αποτελεί, θεωρητικά, πηγή φορολογικού άχθους και άλλων περιορισμών ως προς τις δυνατές χρήσεις του. Για το δημόσιο, ο ιδιωτικός χώρος αποτελεί πηγή φορολογικών εσόδων, η δημόσια γη πηγή πλούτου και εσόδων, ενώ η έλλειψη υποδομών και οι ανάγκες τους σε τόπους εγκατάστασης τον καθιστούν ως πηγή δαπανών και κόστους.

Από τα προηγούμενα, αναδεικνύονται(Χωροταξικό Σχέδιο Περ. Βορ. Αιγαίου, 2003):

- η υπαγωγή της χωρικής προσέγγισης, για συστηματικούς λόγους, στην ευρύτερη οικονομική πολιτική,
- ο ιδιαίτερος χαρακτήρας και η σημασία της ανάπτυξης υποδομών,
- ο διπλός τόπος με τον οποίο η ευρύτερη οικονομική πολιτική αντιμετωπίζει τη γη ως πηγή εσόδων και πλούτου για τους ιδιώτες αλλά και ως πηγή δαπανών και κόστους.

Πολλά από τα προβλήματα του χώρου, που αναπτύχθηκαν μέχρι τώρα, πιστεύεται ότι θα διατηρηθούν και στο μέλλον και κατά περιπτώσεις θα

ενταθούν, με προοπτική να διακυβεύονται και οι μακροχρόνιες, οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές προοπτικές της χώρας, αν δεν γίνει αποσαφήνιση προσανατολισμών και συνεπής αναθεώρηση της ακολουθούμενης πολιτικής.

Από όσα αναπτύχθηκαν στα προηγούμενα εκτιμάται, ότι στη χώρα μας έχει δημιουργηθεί σοβαρό χωροταξικό και περιφερειακό πρόβλημα και πολλές συνθήκες και παράγοντες, που στο παρελθόν συνέβαλαν στη δημιουργία του προβλήματος, θα διατηρηθούν και στο μέλλον, με συνέπεια να ενταθούν οι σημειούμενες ανεπιθύμητες εξελίξεις.

3.4 Οι Χωρικές Επιπτώσεις Των Δημόσιων Πολιτικών

Η οργάνωση του χώρου προκύπτει ως σύνθεση των δυνάμεων της αγοράς, των εσωτερικών δυναμικών των χωρικών και περιβαλλοντικών φαινομένων και των δημοσίων πολιτικών. Είναι προφανές ότι οι τελευταίες δεν προσδιορίζουν από μόνες τους τα τελικά αποτελέσματα. Ταυτοχρόνως, ωστόσο, από τους τρεις παραπάνω παράγοντες, αποτελούν αυτόν που είναι δυνατόν να ενταχθεί σε συγκεκριμένες επιδιώξεις και στρατηγικές και, συνεπώς, έχουν καθοριστική σημασία από την άποψη της διαδικασίας σχεδιασμού.

3.4.1 Οι Τομεακές Πολιτικές (Μεταφορές, Γεωργία, Βιομηχανία, Τουρισμός)

Οι τομεακές πολιτικές είχαν σημαντική επίδραση στη χωρική οργάνωση και, σε πολλές περιπτώσεις, μεγαλύτερη από τις πολιτικές οι οποίες, από τη φύση και τους στόχους τους, μπορούν να χαρακτηριστούν ως χωρικές πολιτικές. Συνολικά, οι τομεακές πολιτικές, χαρακτηρίστηκαν: α) από την προτεραιότητα στη μεγέθυνση του αντίστοιχου τομέα, β) από τη μέχρι κατάχρησης αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχουν χωρικό χαρακτήρα χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αρνητικές παρενέργειες της ίδιας της μεγέθυνσης στα πλεονεκτήματα αυτά και γ) από την αποφυγή ενσωμάτωσης στις παραγωγικές δραστηριότητες του περιβαλλοντικού τους κόστους.

Η πολιτική μεταφορών είχε μεικτές επιπτώσεις στην οργάνωση του ελληνικού χώρου. Μέσα στα περιθώρια που επέτρεπε η αυτονόμησή της από την απουσία χωροταξικού σχεδιασμού, είναι αναμφίβολο ότι συνέβαλε στη βελτίωση της συνοχής. Τέλος, πολύ θετικές εξελίξεις έχουν παρουσιαστεί κατά

την τρέχουσα δεκαετία στις τηλεπικοινωνίες, με αποτέλεσμα μια πολύ έντονη επιτάχυνση της ομογενοποίησης του χώρου από αυτήν την άποψη(Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η αγροτική πολιτική –που κυρίως ήταν γεωργική πολιτική– έχει ασφαλώς ως βασική τομή την είσοδο στην ΕΕ και την υπαγωγή της στην ΚΑΠ. Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά στις χωρικές διαστάσεις της, η προ– και η μετά– ΚΑΠ περίοδοι δεν διαφέρουν σημαντικά. Κύρια χαρακτηριστικά υπήρξαν: α) η προώθηση σημαντικών εγγειοβελτιωτικών έργων και ιδίως αρδεύσεων, β) η έλλειψη μιας στρατηγικής για τη μεγέθυνση της αγροτικής ιδιοκτησίας και, συνεπώς, η συνέχιση της κυριαρχίας της μικρής ιδιοκτησίας, γ) η απουσία μέτρων για την προστασία της γεωργικής γης από τις πιέσεις των δραστηριοτήτων με υψηλότερη γαιοπρόσοδο και δ) η έλλειψη ενδιαφέροντος για τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αγροτικών δραστηριοτήτων. Η βιομηχανική πολιτική χαρακτηρίστηκε από την κυριαρχία ενός μοντέλου χωρικής οργάνωσης βασισμένο στη διάσπαρτη χωροθέτηση των μονάδων και από τη μεγάλη καθυστέρηση στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της αέριας ρύπανσης και την επεξεργασία των βιομηχανικών λυμάτων(Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η τουριστική πολιτική χαρακτηρίστηκε από την έντονη εκμετάλλευση τουριστικών πόρων όπως οι ακτές, τα τοπία και οι παραδοσιακοί οικισμοί, χωρίς τη λήψη μέτρων προστασίας τους. Ως αποτέλεσμα, σε μεγάλο βαθμό οι πόροι αυτοί έχουν υποβαθμιστεί και, συχνά, με μη αντιστρεπτό τρόπο.

3.4.2 Οι Χωρικές Πολιτικές(Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία, Πολεοδομία, Περιβάλλον)

Η ελληνική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης είναι ένας από τους παράγοντες της μείωσης των δια–περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα. Στη σημερινή εποχή, κατά την οποία τα προβλήματα μετατοπίζονται από το δια–περιφερειακό επίπεδο στις ενδο–περιφερειακές ανισότητες και στις κατηγορίες χώρου, απαιτείται αντίστοιχη προσαρμογή της περιφερειακής πολιτικής. Ο αναπτυξιακός νόμος υπό τη σημερινή του, σχετικά πρόσφατη, μορφή, είναι σε

θέση να συμβάλει στην αντιμετώπιση και τέτοιων ανισοτήτων, γιατί επιτρέπει αναλυτικότερη γεωγραφική διαφοροποίηση των ενισχύσεων, αλλά για κάτι τέτοιο απαιτείται διασύνδεση με τον χωροταξικό σχεδιασμό (Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η στρατηγική χωροταξία ήταν ουσιαστικά απύσχα, σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Ως συνέπεια, η μακρο-οργάνωση του χώρου προέκυψε ως αποτέλεσμα της σύζευξης αφ' ενός των δυνάμεων της αγοράς και αφ' ετέρου των συνεπειών διάφορων μη συντονισμένων χωρικά πολιτικών. Ο νέος νόμος για το χωροταξικό σχεδιασμό αποτελεί, από αυτήν την άποψη, μια εξαιρετικά σημαντική ευκαιρία για τη διαμόρφωση μιας νέας κατάστασης, αφού προσφέρει μια σειρά σχεδιαστικών εργαλείων, με τα εξής χαρακτηριστικά: α) προβλέπουν το στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό στις μεγάλες χωρικές κλίμακες (περιφέρεια και άνω), β) δημιουργούν ένα πλαίσιο (λαμβανομένων υπόψη και των μηχανισμών έγκρισης) για το συντονισμό μεταξύ αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού, γ) δημιουργούν ένα μακρο-πλαίσιο κατευθύνσεων για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, δ) προσφέρουν μια σειρά αυτοτελών εργαλείων εξειδίκευσης του στρατηγικού σχεδιασμού σε περιοχές μικρής κλίμακας που απαιτούν λεπτομερέστερες κανονιστικές παρεμβάσεις και / ή οικονομικά εργαλεία (ΠΕΧΠ, ΠΟΑΠΔ, ΣΟΑΠ) (Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η πολιτική σχεδιασμού/δόμησης της υπαίθρου αποτελεί έναν από τους ασθενέστερους κρίκους των χωρικών πολιτικών στην Ελλάδα. Έχει βασιστεί, σε βαθμό πρωτοφανή για όλες τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ αλλά και για άλλες χώρες συγκρίσιμες κατά τα άλλα με την Ελλάδα, στην έλλειψη σχεδιαστικών πλαισίων για τις χρήσεις γης και στη δυνατότητα σημειακής δόμησης κτηρίων (εκτός σχεδίου δόμηση) με ελάχιστο έλεγχο του είδους των δραστηριοτήτων, με μικρές αρτιότητες και δυνητικά υψηλές πυκνότητες. Παράλληλα, η μακροχρόνια αποτυχία ελέγχου της αυθαίρετης δόμησης επιτείνει τη διασπορά κτισμάτων οπουδήποτε κάτι τέτοιο υποκινείται από τις δυνάμεις της αγοράς. Η πολιτική αυτή έχει συνολικά εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις: συγκρούσεις μεταξύ χρήσεων γης, συγκρούσεις χρήσεων και δικτύων υποδομών, αλλοίωση / καταστροφή τοπίων, αλλοίωση / καταστροφή οικοτόπων, ρύπανση του

περιβάλλοντος(Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η πολιτική οικιστικής ανάπτυξης αποτελεί, επίσης, εξαιρετικά προβληματική συνιστώσα των ελληνικών χωρικών πολιτικών. Χαρακτηρίζεται από την αντίφαση μεταξύ του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία δημόσιου χαρακτήρα της διαδικασίας πολεοδόμησης και της αναγωγής στην πράξη της τελευταίας σε απλό μηχανισμό επικύρωσης των ιδιωτικών επιλογών. Οι τελευταίες έχουν ως οχήματα αφ' ενός τη νόμιμη εκτός σχεδίου δόμηση και, αφ' ετέρου, το κύκλωμα (ενίοτε, καταπατήσεις δημόσιας γης) παράνομη κατάτμηση-αυθαίρετη δόμηση. Οι δύο αυτές διαδικασίες διαμορφώνουν οικιστικά μορφώματα τα οποία, στη συνέχεια, 'νομιμοποιούνται' μέσω της ένταξης στο σχέδιο.

Η πολεοδομική πολιτική έχει χαρακτηριστεί διαχρονικά από το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων για τις αναγκαίες υποδομές και τον αστικό εξοπλισμό, από τη συνεχή διευκόλυνση της δόμησης (αύξηση ΣΔ κ.λπ.) σε αναντιστοιχία με τη φέρουσα ικανότητα πολλών περιοχών, από την απουσία αποτελεσματικής ρύθμισης των χρήσεων γης και από τις δυσκολίες συντονισμού των διάφορων φορέων που παράγουν πολεοδομικό χώρο(Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Η πολιτική γης χαρακτηρίζεται ταυτοχρόνως, από τη μη αξιοποίηση υπάρχοντων εργαλείων (π.χ. μεταφορά ΣΔ), από την έλλειψη αναγκαιών νέων εργαλείων (π.χ. αντισταθμιστικοί μηχανισμοί οικονομικού και χωρικού χαρακτήρα) και από την έλλειψη συντονισμού μεταξύ διαφόρων αρμόδιων φορέων (π.χ. μεταξύ δημοσιονομικής και πολεοδομικής πολιτικής γης). Οι αδυναμίες αυτές σε μια οριζόντια πολιτική, όπως η πολιτική γης, έχουν επιδράσει αρνητικά σε πολλές άλλες χωρικές πολιτικές.

Η πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος αξιολογείται ως προς διάφορες διαστάσεις της ως εξής:

- Έχει παρουσιάσει πολύ αργή ανάπτυξη. Υπάρχει ακόμη σαφής αποστασιοποίηση των τομεακών πολιτικών από την περιβαλλοντική προβληματική, ανάλογη με αυτήν που χαρακτήριζε, παραδοσιακά, τη σχέση

τους με τη χωροταξική πολιτική. Η πλευρά αυτή βελτιώνεται, αλλά με όχι ικανοποιητικούς ρυθμούς.

- Ο μηχανισμός έγκρισης περιβαλλοντικών όρων δεν έχει λειτουργήσει ακόμη με ικανοποιητικό τρόπο και πάσχει τόσο από τεχνικά προβλήματα όσο και από την έλλειψη μηχανισμών εκ των υστέρων παρακολούθησης της εφαρμογής.
- Η προστασία των οικοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών ελάχιστα έχει προχωρήσει. Το πρόβλημα αυτό συνδέεται στενά με τις αδυναμίες της πολιτικής σχεδιασμού της υπαίθρου που προαναφέραμε.
- Η πολιτική αντιρρύπανσης, μετά από ένα χαμηλό επίπεδο επενδύσεων επί δεκαετίες, έχει παρουσιάσει επιτεύγματα κατά τη δεκαετία του '90, κυρίως με την αξιοποίηση ευρωπαϊκών πόρων. Παραμένουν, ωστόσο, σημαντικές ελλείψεις, περισσότερο όσον αφορά στη διαχείριση των απορριμμάτων και λιγότερο όσον αφορά στην επεξεργασία των λυμάτων. Μείζον πρόβλημα στο ίδιο πεδίο είναι η δυσκολία επίτευξης κοινωνικής αποδοχής για τις χωροθετήσεις αναγκαίων εγκαταστάσεων.
- Η προστασία των δασών από το Σύνταγμα δεν έχει οδηγήσει σε επαρκή προστασία. Έχουν, κατ' αυτόν τον τρόπο, διαμορφωθεί εκτεταμένες πραγματικές καταστάσεις

3.5 Διάγνωση Προβλημάτων Και Προοπτικών Χωρικής Ανάπτυξης

Οι αναλύσεις που έχουν προηγηθεί επιτρέπουν, στο σημείο αυτό, τη σύνταξη ενός πίνακα SWOT (Πλεονεκτήματα, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές). Ο πίνακας που ακολουθεί είναι συνοπτικός, ωστόσο, χρήσιμος γιατί διευκολύνει τον εντοπισμό των κύριων θετικών και αρνητικών στοιχείων και λειτουργεί ως εισαγωγή στο επόμενο τμήμα του παρόντος κειμένου που περιλαμβάνει επιλογές και μέτρα πολιτικής (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003).

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ / ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ		ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ / ΑΠΕΙΛΕΣ	
A Δομή χωρικής ανάπτυξης			
<p>Προνομακή γεωπολιτική θέση (πύλη) και δεσμοί με τα Βαλκάνια και τον παραευξείνιο χώρο</p> <p>Μειωμένες διαπεριφερειακές ανισότητες</p> <p>Βελτίωση της μακρο-χωρικής συνοχής με τη δημιουργία υπερτοπικών οδικών υποδομών και αεροδρομίων, και προοπτικές από τα ΔΕΔ</p> <p>Εμπλουτισμός θεσμικού πλαισίου χωρικού σχεδιασμού με νέους νόμους και εργαλεία</p> <p>Ενίσχυση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης με τη δημιουργία των νέων δήμων</p> <p>Υπαρξη σημαντικών πόρων από την ΕΕ για τη αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων</p> <p>Βελτίωση των μακροοικονομικών και αναπτυξιακών μεγεθών που δημιουργεί περιθώρια αύξησης των πόρων που διατίθενται για τη χωρική οργάνωση και το περιβάλλον</p> <p>Πιέσεις ή επιδράσεις θεσμικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού από την ΕΕ</p>	<p>Κίνδυνος νέας γεωπολιτικής αστάθειας στα Βαλκάνια</p> <p>Εμφάνιση ενδοπεριφερειακών θυλάκων ανισοτήτων</p> <p>Μείωση του πληθυσμού και εγκατάλειψη γης σε ορισμένες ορεινές περιοχές</p> <p>Αδυναμίες του συστήματος χωρικού σχεδιασμού και των μηχανισμών παρακολούθησης των χωρικών εξελίξεων (οργανωτικές, θεσμικές, χρηματοδότησης)</p> <p>Ανεπαρκής συντονισμός του χωρικού σχεδιασμού με τον τομεακό και αναπτυξιακό προγραμματισμό</p> <p>Αδυναμία πολιτικής γης (έλλειψη εργαλείων, έλλειψη πόρων)</p> <p>Ανεπάρκειες της σημερινής περιφερειακής διαίρεσης (κατακερματισμός, σε μερικές περιπτώσεις αναντιστοιχία με μακρο-χωροταξικές δομές)</p> <p>Έλλειψη μητροπολιτικής διοίκησης και αδυναμία μηχανισμών αστικής διακυβέρνησης</p>		
B Οικιστικό δίκτυο			
<p>Υπαρξη δύο μητροπολιτικών ζωνών που μπορούν (υπό προϋποθέσεις) να διευρύνουν το διεθνή τους ρόλο και τη θέση της χώρας στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας (Αθήνα: Ολυμπιακοί Αγώνες, Αεροδρόμιο Σπάτων, αξιοποίηση νέου δυναμισμού ελληνικής οικονομίας, Θεσσαλονίκη: Βόρειο μέτωπο και βαλκανικός μητροπολιτικός ρόλος)</p> <p>Πρόσφατος δυναμισμός μεγάλων / μεσαίων πόλεων</p> <p>Μεγάλος αριθμός πολύ μικρών οικισμών</p>	<p>Αδυναμία του σημερινού διεθνούς ρόλου των δύο μητροπόλεων (με συγκριτικά κριτήρια, μεγαλύτερο πρόβλημα υπάρχει στην περίπτωση της Αθήνας)</p> <p>Μακροχρόνια χαμηλό επίπεδο επενδύσεων στις μητροπολιτικές περιοχές</p> <p>Σημαντικές αδυναμίες στην εσωτερική πολεοδομική οργάνωση, την κυκλοφορία, την αστική εικόνα και το περιβάλλον των μητροπολιτικών ζωνών</p> <p>Αναπαραγωγή στις μεγάλες / μεσαίες πόλεις των πολεοδομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων των μητροπόλεων</p> <p>Περιορισμένη οικονομική βάση μικρών / μεσαίων πόλεων, και ελλείψεις υπηρεσιών σε αγροτικά κέντρα</p> <p>Στον ορεινό και μέρος του νησιώτικου χώρου, δυσκολίες ανάπτυξης ισχυρών πόλεων και συνεκτικών οικιστικών δικτύων</p>		
Γ Δίκτυα υποδομών			
<p>Πρόσφατη δημιουργία ικανοποιητικής τηλεπικοινωνιακής υποδομής σε μεγάλο τμήμα του εθνικού χώρου→δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων πρόσβασης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο</p>	<p>Χαμηλή ανάπτυξη σιδηροδρομικών μεταφορών και δημόσιων συγκοινωνιών→φαύλος κύκλος σπειροειδούς αύξησης της ζήτησης στις οδικές μεταφορές</p> <p>Περιορισμένη ανάπτυξη συνδυασμένων κόμβων μεταφορών</p> <p>Κίνδυνος συγκέντρωσης των επενδύσεων στους υπερτοπικού «διαδρόμους» (νέους και παλαιούς)</p>		

	<p>μεταφορών και ενέργειας</p> <p>Αδυναμία σε εθνική κλίμακα της E&T και της ικανότητα καινοτομίας</p> <p>Ανιση γεωγραφική διάδοση (πόλωση) της Κοινωνίας των Πληροφοριών και της γνώσης</p>
Δ	Περιβάλλον και πολιτισμός
<p>Εξαιρετικά σημαντική πολιτιστική κληρονομιά</p> <p>Σχετικά αποτελεσματική πολιτική προστασίας της αρχαιολογικής κληρονομιάς</p> <p>Σημαντικός αριθμός παραδοσιακών οικισμών</p> <p>Σημαντικός οικολογικός πλούτος (βιοποικιλότητα, φυσικά οικοσυστήματα)</p> <p>Υπαρξη τοπίων (φυσικών και πολιτιστικών) μεγάλης αξίας</p> <p>Πρόσφατη αύξηση δαπανών για περιβαλλοντική υποδομή, που έχει οδηγήσει σε βελτίωση σε ορισμένους τομείς (επεξεργασία αποβλήτων, αέρια ρύπανση)</p>	<p>Σε ορισμένες περιπτώσεις, συντηρητική συμπεριφορά έναντι της πολιτιστικής κληρονομιάς</p> <p>Καταστροφή πολύ μεγάλου ποσοστού του αξιόλογου παλαιότερου κτηριακού αποθέματος</p> <p>Ελλειψη έντονης συλλογικής συνείδησης της ανάγκης για συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων</p> <p>Χαμηλός βαθμός θεσμοθέτησης και δικτύωσης προστατευόμενων περιβαλλοντικά περιοχών</p> <p>Αδυναμίες μηχανισμού ελέγχου των περιβαλλοντικών όρων έργων, και πολύ περιορισμένη χρήση του Στρατηγικού Ελέγχου Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων</p> <p>Αδυναμίες πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος (θεσμοθέτηση περιοχών προστασίας, μηχανισμός ελέγχου περιβαλλοντικών όρων)</p> <p>Αρνητικές επιπτώσεις από τη γεωργία στο περιβάλλον (ρύπανση λόγω των εκροών, κακή διαχείριση υδατικών πόρων)</p> <p>Μακροχρόνια χαμηλές δαπάνης για περιβαλλοντική υποδομή που έχει δημιουργήσει μεγάλες ελλείψεις</p> <p>Δυνατότητα αξιοποίησης της ωρίμανσης της περιβαλλοντικής τεχνολογίας στο διεθνή χώρο</p> <p>Περιοχές με υψηλό κίνδυνο σεισμού, κατολισθήσεων, διάβρωσης</p>
Ε	Οργάνωση της υπαίθρου
<p>Αυξημένη ζήτηση για αγροτικά προϊόντα ποιότητας και οικολογικό τουρισμό που επιτρέπουν τον αναπροσανατολισμό των αντίστοιχων τομέων</p> <p>Ρυθμίσεις της ΚΑΠ για την υποστήριξη του εκσυγχρονισμού και της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας</p>	<p>Αδυναμία ελέγχου και μεγάλη έκταση του κυκλώματος της αυθαίρετης δόμησης</p> <p>Νομοθεσία περί εκτός σχεδίου δόμησης που επιτρέπει υπερβολικές πυκνότητες στον εξωαστικό χώρο, και ισχνότητα σχεδιασμού χρήσεων γης στην ύπαιθρο</p> <p>Κυριαρχία διάσπαρτου μοντέλου χωροθέτησης της βιομηχανίας και του τουρισμού</p> <p>Διάχυτο πρότυπο οικιστικής ανάπτυξης</p> <p>Ισχυρές πιέσεις στις χρήσεις γης και το περιβάλλον σε ορισμένες αγροτικές περιοχές (προαστιοποίηση, δεύτερη κατοικία, τουρισμός, αναψυχή, εντατική γεωργία, διάσπαρτη κτηνοτροφία)</p>

Πίεση στον παραδοσιακό γεωργικό τομέα και στην απασχόληση (σε συνάρτηση με ΚΑΠ, ΠΟΕ κλπ.)- σε ορισμένες περιοχές σοβαρές δυσκολίες αναπροσανατολισμού

3.6 Στρατηγικές Επιλογές Και Προτεραιότητες Χωροταξικής Πολιτικής

Όπως είπαμε και παραπάνω, στη χώρα μας έχει δημιουργηθεί σοβαρό χωροταξικό και περιφερειακό πρόβλημα και πολλές συνθήκες και παράγοντες, που στο παρελθόν συνέβαλάν στη δημιουργία του προβλήματος, θα διατηρηθούν και στο μέλλον, με συνέπεια να ενταθούν οι σημειούμενες ανεπιθύμητες εξελίξεις, αν δεν γίνει αποσαφήνιση προσανατολισμών και συνεπής αναθεώρηση της ακολουθούμενης πολιτικής.

Έτσι οι βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής του χωροταξικού σχεδιασμού προσδιορίζονται από τρεις στόχους: την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, τη συνετή διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς και την επιδίωξη της ολοκληρωμένης και ανταγωνιστικής ανάπτυξης όλων των περιοχών. Αντίστοιχοι είναι οι στόχοι για τον χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας, όπως διατυπώνονται στο πρόσφατο νόμο (Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999):

α	στην προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, στη διατήρηση των οικολογικών και πολιτισμικών αποθεμάτων και στην προβολή και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών, φυσικών, παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας.
β	στην ενίσχυση της διαρκούς και ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας και της ανταγωνιστικής παρουσίας της στον ευρύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό περίγυρο.

γ	στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, έντονων κοινωνικών διαφοροποιήσεων και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, καθώς και στις περιφερειακές και απομονωμένες περιοχές ή σε άλλες περιοχές που παρουσιάζουν μειονεκτικά χαρακτηριστικά λόγω της γεωγραφικής τους θέσης.
---	---

Στο πλαίσιο αυτών των στόχων, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθορίζει ειδικότερα κατευθύνσεις για:

α	τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας.
β	τη χωρική διάρθρωση των δικτύων υποδομών και μεταφορών στρατηγικής σημασίας, καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας.
γ	τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων.
δ	το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους, τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, καθώς και τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου και άλλων κρίσιμων περιοχών του εθνικού χώρου.
ε	τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνεπή διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και τη

	διατήρηση, ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
σ τ	τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε δια-περιφερειακό επίπεδο.

Η χωρική οργάνωση αποτελεί οργανική συνιστώσα της αναπτυξιακής προσπάθειας που καταβάλλεται με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που συνδέονται με την περαιτέρω πορεία ενοποίησης και διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η χωροταξική διάσταση εισάγεται για πρώτη φορά ρητά στη διαδικασία συγκρότησης του ΣΠΑ και του 3^{ου} ΚΠΣ με βάση τις οδηγίες των σχετικών εγκυκλίων του ΥΠΕΘΟ για την αναγνώριση της ιδιαιτερότητας διαφορετικών κατηγοριών χώρου, όπως είναι τα νησιά, ο ορεινός όγκος και τα αστικά κέντρα (Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Με τη διατύπωση των μακροπρόθεσμων (15 ετία) στρατηγικών επιλογών και των προτεραιοτήτων του χωροταξικού σχεδιασμού για την αειφόρο ανάπτυξη του ελληνικού χώρου επιδιώκεται να αποκτήσουν ουσιαστικό γεωγραφικό περιεχόμενο τόσο ο συνολικός αναπτυξιακός προγραμματισμός όσο και οι επιμέρους τομεακές πολιτικές και τα επιχειρησιακά προγράμματα. Η προσέγγιση αυτή έχει στόχο την ανάδειξη και προώθηση της προστιθέμενης αξίας της χωροταξικής προσέγγισης στο πλαίσιο της αειφόρου χωρικής ανάπτυξης.

Μ' αυτόν τον τρόπο το *Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης* είναι δυνατόν να αποτελέσει εμπράκτως τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του δημόσιου τομέα, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα, τα οποία έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και συνοχή του εθνικού χώρου (Γενικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 1999).

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται αναφορά στα προγράμματα διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας από τα οποία καλύπτεται η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «INTERREG III».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΟΥΛΙΑ «(INTERREG III)»

4.1 Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καλύπτει διοικητικά το βορειοανατολικό τεταρτημόριο του αρχιπελάγους του Αιγαίου. Πέντε από τα νησιά που την αποτελούν, η Λέσβος, η Λήμνος, η Χίος, η Σάμος και η Ικαρία, συγκρινόμενα με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, μπορούν να θεωρηθούν μεγάλα, ενώ ο συνδυασμός έκτασης και πληθυσμιακού μεγέθους εντάσσουν δύο από αυτά, τη Λέσβο και τη Χίο, μεταξύ των 21 σημαντικών νησιών του ευρωπαϊκού χώρου. Τα πέντε μεγάλα νησιά, μαζί με άλλα μικρότερα - Φούρνοι, Ψαρά, Οινούσες, Άγιος Ευστράτιος - που βρίσκονται σε μικρής ή μεγάλης απόστασης δορυφορικές θέσεις, σχηματίζουν ένα χώρο χωρίς ιδιαίτερη γεωγραφική συνοχή, που, διοικητικά, κατανέμεται σε τρεις νομούς (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου αποτέλεσαν, χωροταξικά, ιδιόμορφα μορφώματα που συγκρότησαν τον πληθυσμό και τις οικονομικές δραστηριότητές τους σε άλλες ιστορικές εποχές. Κάθε νησί διαμόρφωσε τη δική του ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ανάλογη με τη γεωμορφολογία του και τους ιδιαίτερους προσανατολισμούς της μικρής τοπικής κοινωνίας του (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Στην πρόσφατη περίοδο, η οικονομία των νησιών χαρακτηρίστηκε από μια αργή μεταβολή του παραδοσιακού παραγωγικού προτύπου (μεταποίηση αγροτικής παραγωγής και υπηρεσίες) προς ένα σύγχρονο σύνθετο σύστημα στο οποίο, οι υπηρεσίες και ο τουρισμός, παίζουν έναν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο. Όμως, ο νησιωτικός χαρακτήρας, η συνοριακή θέση και το ιδιαίτον γεωπολιτικό κλίμα, επέβαλλαν ως σήμερα μια σειρά περιορισμών, που, από νησί σε νησί, εμφανίζονται με διάφορες παραλλαγές, ανάλογα με το μέγεθος και την ιστορία τους. Οι αρνητικές επιπτώσεις των παραπάνω απεικονίζονται στους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης μιας σειράς τομέων: παραγωγικό πρότυπο, πληθυσμός, συναλλαγές και εμπόριο, αλλά και στην οικιστική διάρθρωση και τη χρήση και οργάνωση του χώρου (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Σήμερα, η Περιφέρεια παρουσιάζει περιορισμένη εμβέλεια πέραν των διοικητικών ορίων της και των συνόρων της χώρας, ενώ, παρά τις προσπάθειες οικονομικού εκσυγχρονισμού, συνεχίζει να καταλαμβάνει χαμηλή θέση, με κριτήριο το κατά

κεφαλήν εισόδημα αγοραστικής δύναμης, στο σύνολο των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το ιστορικό-πολιτισμικό υπόβαθρο του χώρου της Περιφέρειας, που γίνεται όλο και περισσότερο γνωστό μέσα από τον τουρισμό και τις ερευνητικές δραστηριότητες του Πανεπιστημίου Αιγαίου, δημιουργεί προοπτικές για μια βελτίωση της παρουσίας της στο διεθνή χώρο. Κρίσιμο ρόλο, από αυτήν την άποψη, φαίνεται ότι θα παίξει η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004). Παρά τις θετικές προοπτικές του τουρισμού, αυτός δεν θα πρέπει να αποτελέσει μονοδραστηριότητα.(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Η αναπτυξιακή παρέμβαση στα νησιά θα πρέπει να πάρει υπόψη της μια σειρά χαρακτηριστικών που είναι τυπικά στο νησιωτικό χώρο. Έτσι σύμφωνα με τους περιορισμούς που το μέγεθος και η ιστορία των νησιών επιβάλλουν, οι στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης συνοψίζονται στη δημιουργία βιώσιμων παραγωγικών μονάδων, που θα επιτρέπουν το συνδυασμό παραδοσιακών και σύγχρονων δραστηριοτήτων, π. χ. της αγροτικής παραγωγής, της μεταποίησής της και της εμπορίας της, με νέες δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός. Το μέγεθος, η ιστορία, αλλά και η ίδια η αναπτυξιακή διαδικασία σε κάθε νησί της Περιφέρειας, αποτελούν παράγοντες που μπορούν να συμβάλλουν ιδιαίτερα στην επίτευξη αυτού του στόχου(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Οι ιδιαίτεροι στόχοι της χωρικής πολιτικής προκύπτουν από το συνδυασμό δύο γενικότερων επιδιώξεων: επίλυση των προβλημάτων που αποτυπώνουν στο χώρο την αναπτυξιακή καθυστέρηση και διασφάλιση μιας ορθολογικής χρήσης των πόρων που εντάσσονται λειτουργικά στην αναπτυξιακή διαδικασία. Οι στόχοι αυτοί μεταφράζονται στην αναζήτηση μέσων για την υπέρβαση της καθυστέρησης, καθώς και προϋποθέσεων για την ενδυνάμωση της ανάπτυξης κατά βιώσιμο τρόπο.

Η πραγματοποίηση αυτών των δύο επιδιώξεων προϋποθέτει την ανάπτυξη υποδομών, τη θέσπιση μέτρων, κατασταλτικών ή υποκίνησης, και την ιεράρχησή τους, κατά σημασία και χρονική προτεραιότητα, έτσι ώστε η έννοια της βιωσιμότητας να υπερβεί την περιορισμένη περιβαλλοντική θεώρηση και να τεθεί κάτω από τους στόχους της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου και της ορθολογικής (βιώσιμης) χρήσης των πόρων. Στους στόχους αυτούς προστίθενται και αυτοί που προωθούν άμεσα την οικονομική ανάπτυξη, στόχοι που μπορούν να

δημιουργήσουν νέες αντιθέσεις και ανισορροπίες στο χώρο.

Οι παραπάνω στόχοι θα πρέπει επίσης να εξυπηρετήσουν δύο βασικές απαιτήσεις(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004):

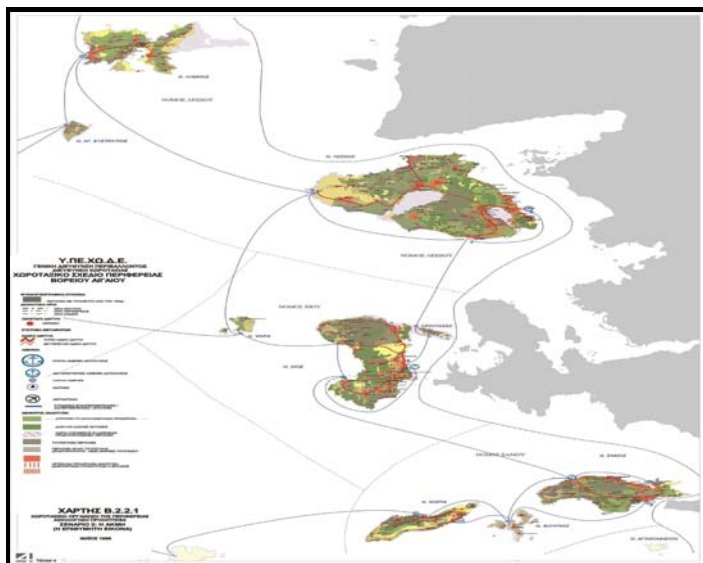
- Τη βελτίωση της σύνδεσης της Περιφέρειας με την ηπειρωτική χώρα και το διεθνή χώρο, έτσι ώστε να αμβλυνθούν προοδευτικά οι αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από το νησιωτικό χαρακτήρα και τη γεωγραφική θέση της.
- Την επανόρθωση της καθυστέρησης που η έως σήμερα διπλή περιφερειακότητα επισώρευσε στην αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας.

Ο πρώτος στόχος συνεπάγεται την ανάπτυξη υποδομών για τη διασφάλιση της σύνδεσης της Περιφέρειας και με άλλες, πέραν των Αθηνών, περιοχές της χώρας, αλλά και με άλλες περιοχές της Μεσογείου και του Ευξείνου στη λογική δύο αξόνων, ανατολής - δύσης και βορρά - νότου. Η ανάπτυξη αυτών των διασυνδέσεων θα συμβάλλει επίσης στη βελτίωση της συνοχής μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Ο δεύτερος στόχος συνεπάγεται, αφενός τον προσδιορισμό των ορίων εντός των οποίων θα κινηθεί η δυναμική που θα απελευθερωθεί με την άρση της διπλής απομόνωσης και, αφετέρου, την αντιμετώπιση των αδυναμιών-αναγκών που προφανώς θα προκύψουν, με την εφαρμογή συγκεκριμένων προγραμμάτων και μέτρων, για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την προσέλκυση επιχειρήσεων(Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2004).

Το Βόρειο Αιγαίο αποτελεί περιφέρεια του Στόχου 1 και μπορεί να επωφεληθεί του Ταμείου Συνοχής(Ε.Ε., 1999).

Σχήμα 3. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 20005

Το Βόρειο Αιγαίο αποτελεί περιφέρεια του Στόχου 1 και μπορεί να επωφεληθεί του Ταμείου Συνοχής (Ε.Ε., 1999). Το πρόγραμμα του Στόχου 1 για το Βόρειο Αιγαίο που ενισχύεται με 361,59 εκατ. Ευρώ από τα Διαρθρωτικά ταμεία, εστιάζεται σε τέσσερις προτεραιότητες (Ε.Ε., 1999):

- Αστική ανάπτυξη
- Διαφοροποίηση της οικονομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω της κοινωνίας της πληροφορίας και της καινοτομίας
- Αγροτική και γεωργική ανάπτυξη
- Αναστροφή του οικονομικού και δημογραφικού μαρasmus των νησιών χάρη στις νέες τεχνολογίες και τα τοπικά πλεονεκτήματα

Σε περιφερειακό επίπεδο, το Βόρειο Αιγαίο επωφελείται και από εθνικά προγράμματα του Στόχου 1 για την εκπαίδευση, την απασχόληση, τις μεταφορές, την ανταγωνιστικότητα, την αγροτική ανάπτυξη, την αλιεία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, την υγεία και την κοινωνία της πληροφορίας.

Το Βόρειο Αιγαίο καλύπτεται από 2 προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας, τα INTERREG III A "Ελλάδα/Κύπρος" και INTERREG III A "Ελλάδα/Τουρκία". Επωφελείται από 2 προγράμματα διακρατικής συνεργασίας INTERREG III B, τα "ARCHI-MED" (Ιταλία, Ελλάδα/Κύπρος, Μάλτα, Λίβανος, Συρία, Γάζα, Ισραήλ, Ιορδανία, Αίγυπτος, Λιβύη,

Τουρκία) και "CADSES" (Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, Αδριατική και Παραδουνάβιες Περιοχές). Είναι επιλέξιμο για τη διαπεριφερειακή πρωτοβουλία INTERREG III Γ "Νότια Ζώνη"(Ε.Ε., 1999).

4.2 Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας(INTERREG III A) Ελλάδα-Κύπρος

Στόχος του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας(INTERREG III A) Ελλάδα-Κύπρος είναι αναζήτηση κοινών στρατηγικών και ανταλλαγή εμπειριών για την υιοθέτηση των βέλτιστων λύσεων ή πρακτικών απαιτείται και για την επίλυση προβλημάτων/ αξιοποίηση δυνατοτήτων στους τομείς(<http://interreg.gr>):

- των μεταφορών
- τις προστασίας του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των ευαίσθητων οικοσυστημάτων,
- της διαχείρισης του υδατικού δυναμικού και ιδιαίτερα της απειλής της ξηρασίας,της πρόληψης της θαλάσσιας ρύπανσης (κυρίως από διαπλέοντα σκάφη)
- της αναγκαιότητας άμβλυνσης των οξυμένων προβλημάτων που δημιουργεί η άναρχη επέκταση των αστικών κέντρων

Πίνακας 3. Διασυνοριακή περιοχή

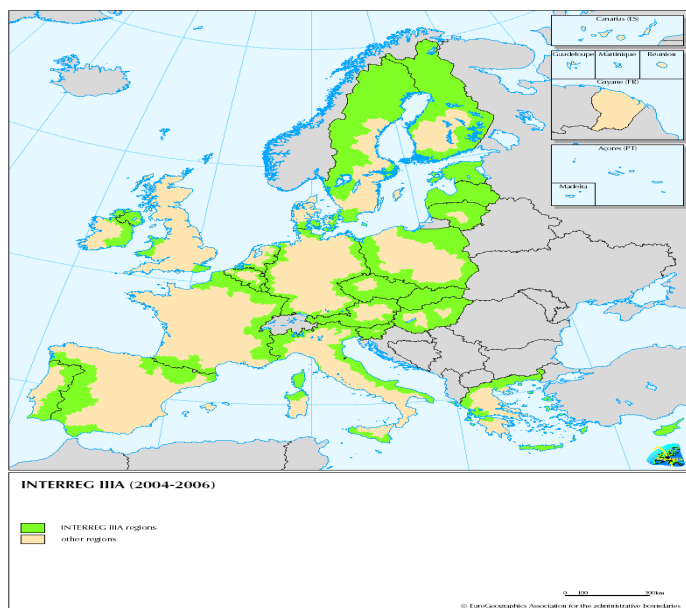
Δείκτες / Περιοχές	Ελλάδα	Κύπρος
NUTS II	3 Περιφέρειες (Β. Αιγαίο, Ν. Αιγαίο, Κρήτη)	όλη η χώρα
NUTS III	8 Νομοί (Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου, Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνης, Χανίων)	όλη η χώρα
NUTS IV	128 Δήμοι	όλη η χώρα
NUTS V		33 δήμοι & 576 Κοινότητες

Πηγή: <http://interreg.gr>

Παράλληλα, η στρατηγική θέση της επιλέξιμης περιοχής σαν σταυροδρόμι των θαλάσσιων, αλλά και εναέριων «εμπορικών δρόμων» που συνδέουν την Ευρώπη με την Ασία και την Αφρική την καθιστούν «εν δυνάμει» προνομιακό κόμβο συνδυασμένων μεταφορών για ολόκληρη τη Νοτιοανατολική λεκάνη της Μεσογείου(<http://interreg.gr>).

Το πρόγραμμα «Ελλάδα-Κύπρος» τόσο με τη στοχοθέτηση όσο και με την επιλεχθείσα στρατηγική είναι πλήρως συμβατό με τις προτεραιότητες του INTERREG III όσο και με την γενικότερη στρατηγική της Ε.Ε. για την εμβάθυνση της Ευρω-Μεσογειακής συνεργασίας και της επέκτασης των ορίων του ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου προς το Νότο(<http://interreg.gr>).

Σχήμα 4. Περιοχές επιλέξιμες βάσει του INTERREG III A

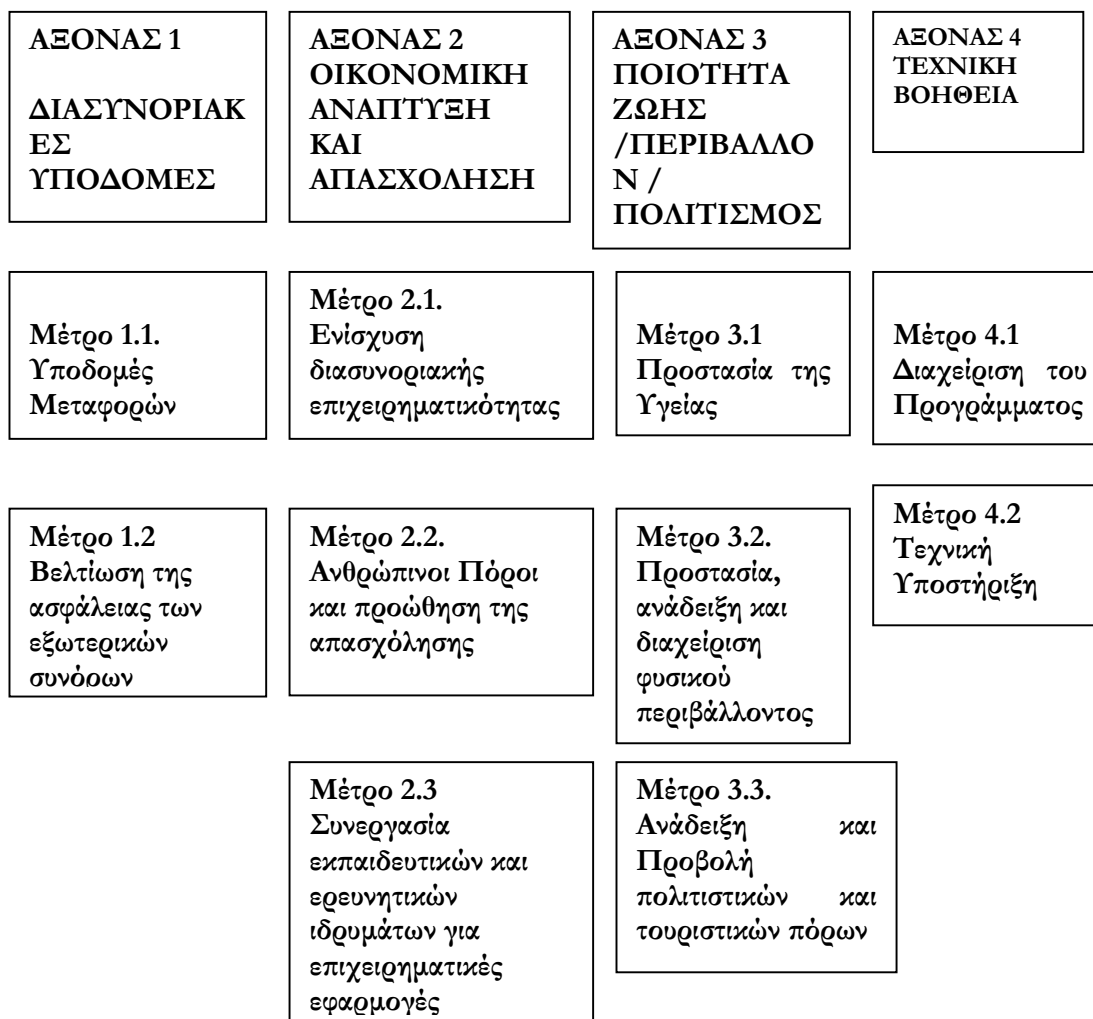

Πηγή: <http://interreg.gr>

Με βάση τους στόχους του προγράμματος προκύπτουν και οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος ΕΛΛΑΔΑ –ΚΥΠΡΟΣ. Το πρόγραμμα αποτελείται από τρεις (3) Άξονες Προτεραιότητας που περιλαμβάνουν δέκα (10) Μέτρα. Η Τεχνική Βοήθεια είναι ο τέταρτος άξονας και περιλαμβάνει 2 μέτρα.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζεται διαγραμματικά η δομή του Προγράμματος.

Σχήμα 5. Δομή του Προγράμματος

Πηγή: <http://interreg3c.net>

ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΞΟΝΑΣ 1- ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΜΕΤΡΟ 1.1-ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Γενική Περιγραφή

Η ανάπτυξη της διασυνοριακής συνεργασίας προϋποθέτει την ενίσχυση των υποδομών μεταφορών. Ειδικότερα τα αναβαθμισμένα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα θα αποτελέσουν τη βάση για την διενέργεια δράσεων ανάπτυξης εφαρμογών μεταξύ

των συνοριακών περιοχών και θα συμβάλλουν στην κατεύθυνση της Κοινωνίας της Πληροφορίας(<http://interreg3c.net>).

ΜΕΤΡΟ 1.2-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Γενική Περιγραφή

Ο σκοπός του συγκεκριμένου Μέτρου είναι η μείωση των φαινομένων λαθρομετανάστευσης, λαθρεμπορίου αλλά και η βελτίωση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας, ροής πολιτών, προϊόντων που θα επιτευχθεί με την αντιμετώπιση προβλημάτων που παρουσιάζονται στα σύνορα της χώρας αφού αποτελούν εύκολο μέσο διέλευσης λαθρομεταναστών και διακίνησης λαθρεμπορίου(<http://interreg3c.net>).

ΑΞΟΝΑΣ 2- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΜΕΤΡΟ 2.1-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ-ΤΗΤΑΣ

Γενική Περιγραφή

Το συγκεκριμένο Μέτρο αφορά την δημιουργία ενός ή περισσότερων επιπέδων συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, φορέων της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης που θα ενισχύσουν την διασυνοριακή συνεργασία στην περιοχή(<http://interreg3c.net>).

Επίσης αποσκοπεί στην ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως «προνομιακό» πεδίο οικονομικής διασυνοριακής συνεργασίας που πρέπει να υποστηριχθεί ιδιαίτερα σε θέματα ανταλλαγής τεχνογνωσίας αλλά και από κοινού ανάληψη δράσεων προβολής .

ΜΕΤΡΟ 2.2-ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟ-ΛΗΣΗΣ

Γενική Περιγραφή

Στο συγκεκριμένο Μέτρο δίνεται βαρύτητα στο ανθρώπινο δυναμικό που πρέπει να υποστηριχθεί περισσότερο μέσω της κατάρτισης /εξειδίκευσης σε νέες ειδικότητες, στα πλαίσια της διασυνοριακής συνεργασίας. Παράλληλα, η μεταφορά τεχνογνωσίας και η ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα συστημάτων δια βίου κατάρτισης, μαθητείας, επαγγελματικού προσανατολισμού τηλε-εκπαίδευσης και παρακολούθησης των εξελίξεων στην αγορά εργασίας, αποτελεί προνομιακό πεδίο για τη διασυνοριακή συνεργασία(<http://interreg3c.net>).

ΜΕΤΡΟ 2.3-ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Γενική Περιγραφή

Το συγκεκριμένο Μέτρο αφορά την δημιουργία ενός ή περισσότερων επιπέδων συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, δημόσιας διοίκησης που θα ενισχύσουν την διασυνοριακή συνεργασία(<http://interreg3c.net>).

ΑΞΟΝΑΣ 3-ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ / ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΡΟ 3.1-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Γενική Περιγραφή

Το συγκεκριμένο Μέτρο αποσκοπεί στην προστασία της υγείας των πολιτών της διασυνοριακής περιοχής μέσα από ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων που θα επιτρέψουν την αντιμετώπιση υγειονομικών ζητημάτων με την υποστήριξη της νέας τεχνολογίας (<http://interreg3c.net>).

ΜΕΤΡΟ 3.2 - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Γενική Περιγραφή

Σε ότι αφορά τον ευαίσθητο τομέα του περιβάλλοντος η ανάληψη μέτρων για την ενίσχυση της προστασίας του, λαμβάνει υπόψη της τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή σε ότι αφορά τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, τις περιοχές μεγάλης βιοποικιλότητας και με μεγάλο αριθμό σπάνιων ειδών και οικοτόπων, τους υδατικούς πόρους, τις παράκτιες ζώνες και το σύνολο των περιβαλλοντικών παραμέτρων γενικότερα. (<http://interreg3c.net>).

ΜΕΤΡΟ 3.3 - ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Γενική Περιγραφή

Το συγκεκριμένο Μέτρο αναφέρεται στον πολιτισμό ο οποίος απαιτεί τη διαρκή ανάπτυξη και προβολή των πόρων που διαθέτει η διασυνοριακή περιοχή ταυτόχρονα με την ορθή διαχείριση και προώθηση του πολιτιστικού προϊόντος. Η ανάδειξη κοινών πολιτιστικών στοιχείων της ευρύτερης περιοχής θα ισχυροποιήσει την πολυμορφία των χαρακτηριστικών της σε επίπεδο διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς

ΑΞΟΝΑΣ 4-ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Ο άξονας της Τεχνικής Βοήθειας περιλαμβάνει δυο μέτρα: τη Διαχείριση του Προγράμματος και την Τεχνική Βοήθεια

ΜΕΤΡΟ 4.1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν(<http://interreg3c.net>):

- Την προετοιμασία, κατάρτιση, αξιολόγηση, διαχείριση και έλεγχο των δράσεων του ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ
- Την εξασφάλιση συμβουλευτικών υπηρεσιών για την υποστήριξη του έργου τόσο των Επιτροπών Παρακολούθησης και Καθοδήγησης όσο και των υπηρεσιών προετοιμασίας, κατάρτισης και εφαρμογής των δράσεων του ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.
- Την προμήθεια εξοπλισμού για την υποστήριξη τόσο των Επιτροπών Παρακολούθησης και Καθοδήγησης όσο και των υπηρεσιών προετοιμασίας, κατάρτισης και εφαρμογής των δράσεων του ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.
- Τη λειτουργία των Επιτροπών Παρακολούθησης και Καθοδήγησης
- Την εκπόνηση μελετών εφαρμογής απαραίτητων για την υποστήριξη ενεργειών / δράσεων.

ΜΕΤΡΟ 3.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Οι δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν την ενημέρωση και δημοσιότητα των δράσεων του ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΡΓΩΝ

Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής πράξεων / έργων στο πρόγραμμα INTERREG III (A) προβλέπεται ότι η κατ' αρχήν επιλογή των έργων στα πλαίσια του συγκεκριμένου προγράμματος πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη ότι θα πρέπει να αποδεικνύουν τον διασυννοριακό τους χαρακτήρα λαμβάνοντας υπόψη τις εξής αρχές(<http://interreg3c.net>):

1. Να έχουν σχεδιαστεί και συμφωνηθεί από κοινού, να ευρίσκονται και από τις δύο πλευρές των συνόρων και να ωφελούν τους πληθυσμούς και στις δύο περιοχές αυτών

2. Να έχουν συμφωνηθεί και από τις δύο πλευρές και παρ' όλο που γεωγραφικά ευρίσκονται στην μία πλευρά των συνόρων να εμπεριέχουν σημαντικά οφέλη για τους πληθυσμούς που ζουν εκατέρωθεν αυτών

3. Δεν εντάσσονται έργα που έχουν επιλεγεί από τη μία πλευρά και δεν εμφανίζουν σαφή αποτελέσματα για την άλλη πλευρά των συνόρων.

4. Να συμβάλουν στο μέτρο του δυνατού στις προετοιμασίες της Κύπρου για ένταξη στην Ε.Ε. και ειδικότερα στην προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Η διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος ακολουθεί την δομή διαχείρισης των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και περιλαμβάνει:

- **Την Διαχειριστική Αρχή.** Η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος είναι υπεύθυνη για την σωστή και αποτελεσματική διαχείριση και εφαρμογή του Προγράμματος.

- **Την Αρχή Πληρωμής.** Η Αρχή Πληρωμής είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση και υποβολή των αιτήσεων πληρωμών και την είσπραξη των πληρωμών αυτών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- **Την Επιτροπή Παρακολούθησης.** Ο ρόλος της Επιτροπής Παρακολούθησης είναι να ασκεί γενική εποπτεία στο Πρόγραμμα και να διασφαλίζει την ομαλή και απρόσκοπτη υλοποίηση του.

- **Την Επιτροπή Καθοδήγησης.** Η Επιτροπή Καθοδήγησης έχει την ευθύνη της επιλογής όλων των έργων, καθώς και τον συντονισμό της παρακολούθησης όσον αφορά την υλοποίησή τους.

- **Την Κοινή Τεχνική Γραμματεία.** Η Τεχνική Γραμματεία επικουρεί την Διαχειριστική Αρχή και είναι υπεύθυνη για την συνεχή υποστήριξη της εφαρμογής του προγράμματος.

4.3 Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας (INTERREG III A) Ελλάδα-Τουρκία

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III A / Ελλάδα – Τουρκία 2000-2006 καλείται να υποστηρίξει τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Έχει ως στόχο (<http://interreg3c.net>):

1. την βελτίωση της προσπελασιμότητας και της επικοινωνίας
2. την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριοποίησης και της ανάληψης πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση της ανεργίας
3. την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών, βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι συνολικοί πόροι του Προγράμματος ανέρχονται σε 66.018.843€ εκ των οποίων 46.664.004€ αφορούν την ελληνική πλευρά (34.998.000€ είναι η συμμετοχή του ΕΤΠΑ) και τα 19.354.839€ την Τουρκική (15.000.000€ είναι η συμμετοχή του χρηματοδοτικού προ-ενταξιακού φορέα). Οι επιλέξιμες περιοχές εφαρμογής του Προγράμματος είναι το σύνολο των γειτονικών περιοχών των δύο χωρών (<http://interreg3c.net>).

Οι τρεις προαναφερθέντες στόχοι του Προγράμματος θα υλοποιηθούν μέσω παρεμβάσεων που εντάσσονται στους ακόλουθους 4 Άξονες Προτεραιότητας και 12 Μέτρα.

ΑΞΟΝΑΣ 1. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

- 1.1 Υποδομές μεταφορών και διασυνοριακών δικτύων
- 1.2 Ασφαλής και σύννομη διακίνηση προσώπων και αγαθών

ΑΞΟΝΑΣ 2 – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- 2.1 Ενίσχυση της διασυνοριακής επιχειρηματικότητας
- 2.2 Συνεργασία φορέων για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας
- 2.3 Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- 2.4 Ανθρώπινοι πόροι και προώθηση της απασχόλησης

ΑΞΟΝΑΣ 3-ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ /ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

3.1 Προστασία της υγείας

3.2 Προστασία, ανάδειξη και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος

3.3 Ανάδειξη και προβολή των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων

3.4 Συνεργασία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας

ΑΞΟΝΑΣ 4 – ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

4.1 Διαχείριση του Προγράμματος

4.2 Τεχνική υποστήριξη

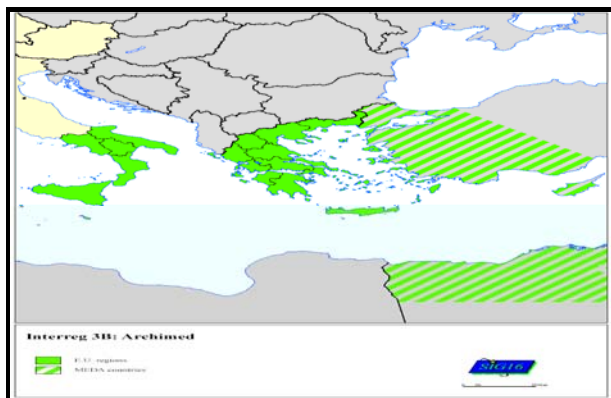
Η αναπτυξιακή στρατηγική του προγράμματος INTERREG III /Α Ελλάδα – Τουρκία είναι συνεπής προς το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 για την Ελλάδα. Επίσης η στρατηγική του προγράμματος εναρμονίζεται με τις Κοινοτικές Πολιτικές για την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, την ισότητα και το περιβάλλον.

Η διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος ακολουθεί την δομή διαχείρισης των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και περιλαμβάνει:

- **Την Διαχειριστική Αρχή.**
- **Την Αρχή Πληρωμής.**
- **Την Επιτροπή Παρακολούθησης.**
- **Την Κοινή Τεχνική Γραμματεία.**
- **Την Επιτροπή Καθοδήγησης.**

4.4 Το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας (INTERREG III B) ARCHI-MED (Ιταλία, Ελλάδα/Κύπρος, Μάλτα, Λίβανος, Συρία, Γάζα, Ισραήλ, Ιορδανία, Αίγυπτος, Λιβύη, Τουρκία)

Σχήμα 6. INTERREG III B-ARCHIMED

Πηγή: <http://interreg.gr>

Αντικείμενο και στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος συνίσταται στο να αναδειχθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι ιδιαιτερότητες του χώρου της Μεσογείου και συγκεκριμένων χωρικών συνόλων στην περιοχή αυτή, όπως τα νησιά και οι ευαίσθητοι ορεινοί όγκοι, στο βαθμό που προέρχονται από το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον (ποιοτικά χαρακτηριστικά) και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο χώρος (μικρή κλίμακα, απομόνωση) ώστε οι παράμετροι αυτοί να αποτελέσουν στοιχεία εμπλουτισμού του χωρικού προβληματισμού και η αντιμετώπισή τους να συμβάλει στην χωρική θεώρηση των πολιτικών που ασκούνται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών (<http://interreg.gr>).

Στο παραπάνω πλαίσιο η προσέγγιση θα πρέπει να επεκταθεί στη διερεύνηση του δυναμικού των περιοχών αυτών, και στην συμβολή στην συγκεκριμένη κατάσταση της ποιότητας του περιβάλλοντος, αλλά και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των ιδιαιτεροτήτων του νησιωτικού και του ορεινού χώρου και να προχωρήσει στη διαμόρφωση στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης που να ενσωματώνει και να πολλαπλασιάζει τα αποτελέσματα της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης (<http://interreg.gr>).

Το αναμενόμενο προϊόν σύμφωνα με τα προηγούμενα, συνίσταται σε τεύχη μελέτης και σε διαδικασίες που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της σχετικής με το

αντικείμενο γνώσης και οδηγούν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και εμπλεκόμενων φορέων στους τομείς([http://:interreg.gr](http://interreg.gr)):

- της διατύπωσης και άσκησης χωροταξικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον νησιωτικό χώρο και ιδιαίτερα ευαίσθητα τμήματα του ορεινού χώρου της Μεσογείου,
 - της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο και σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης των εμπλεκόμενων χωρών,
 - στην ανταλλαγή και διάχυση γνώσεων, εμπειριών και αποτελεσμάτων καλής πρακτικής,
- στην κατά το δυνατόν αξιολόγηση και σχετικών παράλληλων δράσεων με τη βοήθεια κριτηρίων που θα αναδειχθούν από τη συγκεκριμένη προσέγγιση.

Φάσεις Προγράμματος

Τα παραπάνω μπορούν να συνοψισθούν κατά φάσεις στα ακόλουθα ως προς τα αντικείμενα και τα περιεχόμενά τους:

1η Φάση:

Βασική Μεθοδολογία Διερεύνησης των Ιδιαιτεροτήτων Μεσογειακού Νότου Ευρώπης και στρατηγική ανάπτυξης για νησιά, ορεινά στόχου 1

Θα συνταχθεί γενική μεθοδολογία για την αξιολόγηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στην προσέλκυση ή την διατήρηση ανθρώπινων δραστηριοτήτων στα πλαίσια του ανταγωνισμού και σε συνάρτηση με τα ειδικά μεσογειακά χαρακτηριστικά.

2η Φάση Παραδείγματα επίδειξης στις επιλεγμένες περιοχές

Αυτή η φάση περιλαμβάνει δράσεις σε κάθε Κράτος και σε όλες τις επιλεγμένες περιοχές. Οι δράσεις θα επιβλέπονται εθνικά αλλά θα υπάρξει ανταλλαγή εμπειρίας σε επικοινωνίες και κοινές συναντήσεις εργασίας πριν ολοκληρωθούν([http://:interreg.gr](http://interreg.gr)).

Στις επιλεγμένες περιοχές (Νησιά Αιγαίου - Κρήτη - Πελοπόννησος - Νότια Ιταλία) θα περιγραφούν πιλοτικές δράσεις και προγράμματα σε πραγματικές συνθήκες με την συμμετοχή τοπικών και περιφερειακών αρχών αλλά και τον ιδιωτικό τομέα, με στόχο την ανάδειξη των οικονομικών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ώστε να δημιουργούν

οικονομίες κλίμακας και δίκτυα διακρατικών συνεργασιών. Και ως προς την δυνατότητα διατήρησης ή προσέλκυσης νέων δραστηριοτήτων με βάση τα ειδικά Μεσογειακά χαρακτηριστικά.

3ηΦάση Δυνατότητες συνεργασίας και δικτύωσης

Αντιμετώπιση των βασικών χωροταξικών προβλημάτων που εμφανίζονται στις Μεσογειακές περιοχές του Νότου (στόχος 1) και αφορούν την άρση της απομόνωσης και τα προβλήματα που απορρέουν από την μικρή κλίμακα μέσω δικτύων συνεργασίας.

Θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα τεκμηρίωσης της ανάγκης επαναπροσδιορισμού θεματικά και γεωγραφικά της ζώνης συνεργασίας στην Ν.Α. Μεσόγειο (Ελλάδα, Ιταλία) με ενδεχόμενη την διερεύνηση των συνεργασιών σε όλη τη Μεσόγειο και την ανάπτυξη και διακρατικών κι όχι μόνο διασυνοριακών συνεργασιών.

4ηΦάση Σύνθεση

Η σύνθεση θα συγκεντρώσει τα αποτελέσματα των 1,2 και 3. Η φάση αυτή θα παράγει τα αναμενόμενα αποτελέσματα του προγράμματος,

4.5 Το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας(INTERREG III B) CADSES (Περιοχή Κεντρικής Ευρώπης, Αδριατικής, Παραδουνάβιας και Νοτιοανατολική Ευρώπης)

Το πρόγραμμα CADSES εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή κοινότητα στις 27 Δεκεμβρίου του 2001 και ανήκει στην δέσμη Β της κοινοτικής πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διακρατική συνεργασία στον τομέα της χωρικής ανάπτυξης (Interreg III B).

Σε σύγκριση με τις περιοχές των άλλων προγραμμάτων της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg III B, αυτή του προγράμματος CADSES εμπεριέχει την μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στις πολιτικοοικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ιδιομορφίες των 18 χωρών της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανίων οι οποίες περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα(<http://:cadses.net>).

Σχήμα 7. Επιλέξιμες περιοχές βάσει του INTERREG III B-CADSES

Πηγή: <http://:cadses.net>

Στα πλαίσια του προγράμματος CADSES δύναται να ζητείται συνδρομή για την εκπλήρωση των παρακάτω στόχων:

- Καθιέρωση μίας κοινής κατανόησης των πολιτικών χωρικής ανάπτυξης
- Δημιουργία βάσεων για την ανάπτυξη κοινών κανόνων και αρχών στον τομέα του εδαφικού σχεδιασμού
- Δημιουργία μίας κοινής πλατφόρμας στις μεταφορικά και τα δίκτυα επικοινωνίας
- Προώθηση των καταλληλότερων συνθηκών για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη
- Προστασία της φυσικής κληρονομιάς και πρόληψη της υποβάθμισής της
- Αποτίμηση της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς

Και οι 18 χώρες είναι ισότιμα μέλη του προγράμματος, ανεξάρτητα από το στάδιο ένταξης και συμμετοχής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πρόγραμμα μπορούν να συμμετάσχουν η Αλβανία, Αυστρία, Βοσνία - Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ελλάδα, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία με όλες τις περιφέρειές τους. Συμμετέχουν επίσης η Γερμανία (Baden-Wurttemberg, Bayern, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen-Anhalt, Berlin,

Brandenburg, Thuringen), η Ιταλία (Puglia, Molise, Abruzzi, Marche, Friuli-Venezia Giulia, Veneto, Emilia-Romagna, Lombardia, Trentino-Alto Adige, Umbria) και η Ουκρανία (Odesa oblast, Zakarpatska oblast, Lviv oblast, Ternopol oblast, Ivano-Frankovsk oblast, Cernovci oblast) (<http://cadses.net>).

Η χρηματοδότηση του προγράμματος θα διαρκέσει από το 2000 έως το 2006, ενώ η ημερομηνία λήξης εκτέλεσης του προγράμματος είναι το 2008. Για την εφαρμογή των έργων δεν υπάρχει αυστηρά προκαθορισμένο χρονικό περιθώριο.

Το συνολικό διαθέσιμο ποσό του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) για συγχρηματοδότηση για την πραγματοποίηση έργων στα πλαίσια του προγράμματος CADSES κατά την χρονική περίοδο 2000 - 2006 ανέρχεται στο ποσό των 119,706,248.00 €.

Το πρόγραμμα CADSES αναμένεται να συμβάλει στην επίτευξη ολοκληρωμένων οικονομικών και πολιτικών χωρικής ανάπτυξης στις χώρες που συμμετέχουν, ώστε να προωθηθεί μία περισσότερο αρμονική και ισορροπημένη ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού χώρου(<http://cadses.net>).

Περιεχόμενο του Προγράμματος

Άξονες προτεραιότητας και Μέτρα

1^η Προτεραιότητα: Προώθηση πολιτικών προσεγγίσεων και δραστηριοτήτων που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη του χώρου ώστε να επιτευχθεί κοινωνική και οικονομική συνοχή.

Μέτρο 1.1: Προώθηση της ανάπτυξης του χώρου μέσω της δημιουργίας κοινών στρατηγικών και συγκεκριμένων δράσεων προς εφαρμογή.

Μέτρο 1.2: Σχεδιασμός αστικής ανάπτυξης , προώθηση αστικών δικτύων και συνεργασίας

Μέτρο1.3: Σχεδιασμός αγροτικής ανάπτυξης

Μέτρο 1.4: Χωροταξική Επίδραση της μετανάστευσης

2^η Προτεραιότητα: Αποτελεσματικά και βιώσιμα μεταφορικά συστήματα και πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας

Μέτρο 2.1: Ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων μεταφοράς λαμβάνοντας υπόψη την βιώσιμη ανάπτυξη

Μέτρο 2.2: Βελτίωση της πρόσβασης στη γνώση και την κοινωνία της πληροφόρησης

3^η Προτεραιότητα: Προώθηση και διαχείριση του φυσικού τοπίου, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Μέτρο 3.1: Προστασία και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς

Μέτρο 3.2: Προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς

Μέτρο 3.3: Προστασία και ανάπτυξη του φυσικού τοπίου

4^η Προτεραιότητα: Προστασία του περιβάλλοντος, διαχείριση φυσικών πόρων και πρόληψη κινδύνου

Μέτρο 4.1: Προώθηση περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης φυσικών πόρων

Μέτρο 4.2: Προώθηση διαχείρισης κινδύνου και πρόληψης καταστροφών

Μέτρο 4.3: Προώθηση ολοκληρωμένης διαχείρισης νερού και πρόληψη πλημμύρων

Διαχείριση και Εφαρμογή του Προγράμματος

Η διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος ακολουθεί την δομή διαχείρισης των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και περιλαμβάνει(<http://cadses.net>):

- **Την Διαχειριστική Αρχή.**
- **Την Αρχή Πληρωμής.**
- **Την Επιτροπή Παρακολούθησης.**
- **Την Επιτροπή Καθοδήγησης.**

Την Κοινή Τεχνική Γραμματεία.

Υποβολή Αιτήσεων

Προκηρύξεις για την υποβολή αιτήσεων ανακοινώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η απόφαση για την έγκριση των έργων λαμβάνεται από την επιτροπή

καθοδήγησης. ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής είναι οι παρακάτω(<http://:cadses.net>):

- Συμβατότητα με τις Ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές χωρικής ανάπτυξης
- Θετική επίδραση στην προώθηση ενσωματωμένης ανάπτυξης στην περιοχή του CADSES
- Διεθνική Συνεργασία σε επίπεδο έργου
- Προστιθέμενη αξία της προσέγγισης χωρικής ανάπτυξης
- Συμβατότητα με τους Ευρωπαϊκούς και εθνικούς κανονισμούς όσο αναφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, την νομοθεσία για το περιβάλλον, κλπ.
- Επιλογή ενός συντονιστή εταιρού που να εγγυάται την αξιόπιστη οργάνωση και ολοκλήρωση της εφαρμογής του προγράμματος.
- Εθνική Συγχρηματοδότηση
- Περιγραφή των ποσοτικοποιημένων αναμενόμενων αποτελεσμάτων και / ή των εφικτών στόχων για την αξιολόγηση μετά την ολοκλήρωση του έργου.
- Ολοκλήρωση στα πλαίσια της διάρκειας του προγράμματος (πριν από τον Σεπτέμβριο του 2008)
- Κατάλληλο μέγεθος ώστε να επιτρέπει την ύπαρξη αρκετών έργων ανα μέτρο
- Μη επαναληψιμότητα δραστηριοτήτων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί

4.6 Το πρόγραμμα διαπεριφερειακής συνεργασίας(INTERREG III Γ) Νότια Ζώνη

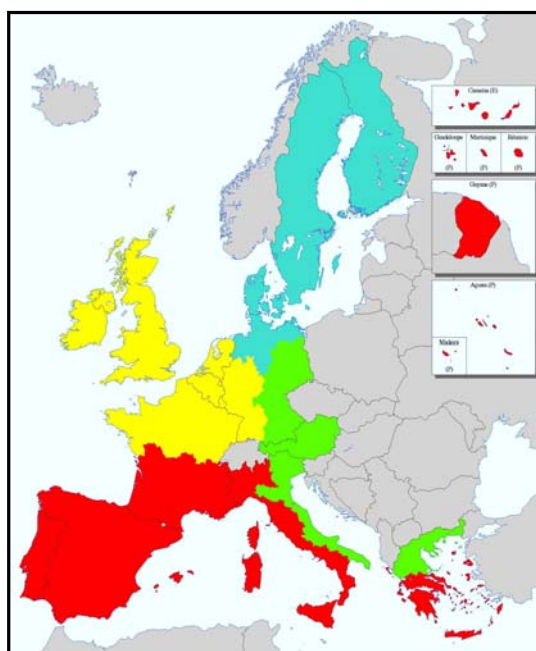
Η Δέση Γ της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG III χωρίζεται σε τέσσερις ζώνες, Βόρεια, Νότια, Ανατολική και Δυτική, για λόγους διαχείρισης. Το πρόγραμμα **INTERREG III C – Νότια Ζώνη**, όπως και τα λοιπά προγράμματα της Δέσης Γ που αφορούν την διαπεριφερειακή συνεργασία, έχει ως κύριο στόχο την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή, κυρίως για τις περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση και εκείνες που βρίσκονται στο στάδιο της ανασυγκρότησης. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα INTERREG III C αποσκοπεί στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ περιφερειών και άλλων δημοσίων αρχών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω ανταλλαγής

πληροφοριών, γνώσεων και καλών πρακτικών καθώς και μέσω δικτυώσεων (<http://interreg.gr>).

Επιλέξιμες Περιοχές

Το πρόγραμμα **INTERREG III C – Νότια Ζώνη** καλύπτει διαρθρωτικές παρεμβάσεις που υλοποιούνται σε 5 κράτη μέλη της Ε.Ε: Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί και στην συνεργασία με τις υπερπόντιες κτήσεις της Ισπανίας, της Γαλλίας και της Πορτογαλίας. Για τις χώρες της Ε.Ε. οι επιλέξιμες περιφέρειες είναι οι ακόλουθες: **Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη** στην Ελλάδα, ολόκληρες η Ισπανία και η Πορτογαλία, Bretagne Poitou-Charentes, Aquitaine, Midi-Pyrenees, Limousin, Pône-Alpes, Auvergne, Languedoc-Roussillon, Provence-Alpes, Cote D'Azur, Corse στη Γαλλία, Piemonte, Valle D'Aosta, Liguria, Lombardia, Toscana, Umbria, Lazio Campania, Basilicata, Calabria Sicilia, Sardegna στην Ιταλία και Gibraltar της Αγγλίας(<http://interreg.gr>).

Σχήμα 8. INTERREG III Γ-NOTIA ΖΩΝΗ

Programme	areas:
South	Zone
North-West	Zone
East	Zone
North-East Zone	

Πηγή: <http://interreg.gr>

Με δεδομένο ότι το πρόγραμμα πρέπει να ολοκληρωθεί πριν από το τέλος του 2008, όλες οι πράξεις πρέπει να ολοκληρωθούν πριν από το τέλος του 2007. Αν και δεν έχει καθιερωθεί ελάχιστη ή μέγιστη διάρκεια για την εφαρμογή και ολοκλήρωση των πράξεων, η συνιστώμενη διάρκεια είναι τέσσερα χρόνια για τα περιφερειακά πλαίσια δράσης και τρία χρόνια για τα Μεμονωμένα Σχέδια Συνεργασίας.

Το πρόγραμμα INTERREG III C συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) καθώς και από εθνικούς φορείς και εταιρίες. Ο συνολικός διαθέσιμος προϋπολογισμός για την περίοδο 2000 – 2006 ανέρχεται στα 293 εκ. Ευρώ. (<http://interreg.gr>).

Η εφαρμογή της δέσμης Γ του προγράμματος INTERREG III αναμένεται να συμβάλει στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και συνοχής επιφέροντας αλλαγές (<http://interreg.gr>):

- στο **επίπεδο των προγραμμάτων**, όπου αναμένεται να επιτευχθεί η εισαγωγή νέων μεθόδων και προσεγγίσεων ή η βελτίωση των υφιστάμενων. Κύριο σημείο αποτελεί επίσης η προώθηση της διάχυσης της εμπειρίας προκύπτει μέσα από τα προγράμματα και εργαλεία της περιφερειακής πολιτικής.
- στο **επίπεδο των πολιτικών**, όπου αναμένεται να επιτευχθεί μια εκτεταμένη αναπροσαρμογή και αναπροσανατολισμός των πολιτικών και θεσμικών δομών καθώς και μία προσθήκη νέων εργαλείων που σχετίζονται με την περιφερειακή πολιτική.

Περιεχόμενο του Προγράμματος

Τρεις τύποι συνεργασίας

Οι επιλέξιμες δράσεις του Προγράμματος μπορούν να πάρουν τη μορφή ενός από τους τρεις Τύπους Συνεργασίας οι οποίοι αναλύονται παρακάτω, βασίζονται δε σε ένα ή -στην περίπτωση των Πλαισίων Περιφερειακής Δράσης (Π.Π.Δ.)-σε περισσότερα από τα πέντε Θέματα για Συνεργασία που θα αναφερθούν, επίσης, στην συνέχεια (<http://interreg.gr>):

- **Περιφερειακό Πλαίσιο Δράσεων (Π.Π.Δ.).** Το Π.Π.Δ. συγκροτείται από μια ομάδα περιφερειακών αρχών ή ισοδύναμων περιφερειακών οργανισμών οι οποίοι στοχεύουν στην ανταλλαγή εμπειρίας σε θέματα μεθοδολογίας και υλοποίησης δράσεων προγραμμάτων. Ο κύριος σκοπός στον τύπο αυτό συνεργασίας είναι να

παράγει μια ευκρινή στρατηγική προσέγγιση της διαπεριφερειακής συνεργασίας για τους συμμετέχοντες.

- **Μεμονωμένα Σχέδια Συνεργασίας (Μ.Σ.Σ.)** Ο κύριος σκοπός στον τύπο αυτό συνεργασίας είναι όχι μόνο η μεταφορά τεχνογνωσίας, αλλά η πραγματική συνεργασία στην υλοποίηση των διαφόρων τμημάτων του σχεδίου, με αποτέλεσμα τη σημαντική προστιθέμενη αξία στους συμμετέχοντες.
- **Δίκτυα.** Στόχο των δικτύων αποτελεί η διασύνδεση των περιφερειών εντός και εκτός της Ε.Ε. σε θέματα μεθόδων εφαρμογής σχεδίων και ανάπτυξης, τα οποία σχετίζονται με τα 5 Θέματα για διαπεριφερειακή συνεργασία.

Πέντε Θέματα για τη διαπεριφερειακή συνεργασία(<http://interreg.gr>):

- **Θέμα α:** Ανταλλαγή εμπειριών και πληροφόρησης σε κατηγορίες δραστηριοτήτων που υποστηρίζονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία στις περιοχές των Στόχων 1 και 2.
- **Θέμα β:** Ανταλλαγή εμπειριών και πληροφόρησης, σε θέματα διαπεριφερειακής συνεργασίας, με σχετικές δημόσιες αρχές ή ισοδύναμους οργανισμούς που εμπλέκονται σε άλλα προγράμματα INTERREG.
- **Θέμα γ:** Ανταλλαγή εμπειριών και πληροφόρησης, σε θέματα διαπεριφερειακής συνεργασίας, στο πεδίο της αστικής ανάπτυξης.
- **Θέμα δ:** Ανταλλαγή εμπειριών και πληροφόρησης, σε θέματα διαπεριφερειακής συνεργασίας, των σχετικών περιφερειών που εμπλέκονται στην προώθηση των τριών κατηγοριών περιφερειακών καινοτόμων δράσεων για το 2000-2006.
- **Θέμα στ:** Ανταλλαγή εμπειριών και πληροφόρησης σε άλλα θέματα που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπεριφερειακής συνεργασίας(θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, θέματα απομόνωσης και έντονης περιφερειακότητας, θέματα συνεργασίας στην εξεύρεση λύσεων για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και καταστροφών που προκλήθηκαν από τον άνθρωπο, κλπ),.

Διαχείριση και Εφαρμογή του Προγράμματος

Η διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος ακολουθεί την δομή διαχείρισης των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και περιλαμβάνει(<http://interreg.gr>):

- **Την Διαχειριστική Αρχή.**
- **Την Αρχή Πληρωμής.**
- **Την Επιτροπή Παρακολούθησης.**
- **Την Επιτροπή Καθοδήγησης.**
- **Την Κοινή Τεχνική Γραμματεία.**

Υποβολή προτάσεων

Οι ελάχιστες προϋποθέσεις ώστε μία πρόταση να πληροί τα κριτήρια επιλεξιμότητας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Ι) βασικά κριτήρια που αφορούν όλες τις ενέργειες και ΙΙ) ειδικά κριτήρια που αφορούν συγκεκριμένα θέματα συνεργασίας. Η Κοινή Τεχνική Γραμματεία ελέγχει την επιλεξιμότητα των προτάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω κριτήρια(<http://interreg.gr>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Η αξιολόγηση των περιφερειακών προγραμμάτων

Η αξιολόγηση είναι άρρητα συνδεδεμένη με την άσκηση της αναπτυξιακής πολιτικής και με τις επιμέρους αναπτυξιακές παρεμβάσεις (προγράμματα, έργα, δράσεις ή πράξεις) της κεντρικής και της περιφερειακής διοίκησης, καθώς και της Αυτοδιοίκησης.

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους γίνεται η αξιολόγηση είναι (Παπαδασκαλόπουλος, Χριστοφάκης, 2002):

- Η επαλήθευση ή όχι του ότι η παρέμβαση καλύπτει ανάγκες, που είτε δεν καλύπτονται είτε καλύπτονται ανεπαρκώς.
- Η αποτύπωση των αδυναμιών στο σχεδιασμό ή/ και στην υλοποίηση και η βελτίωση των παρεμβάσεων.
- Η απόδοση λογαριασμού στη Διοίκηση και στους Πολίτες, όσον αφορά τη χρήση των πόρων και την επίτευξη των στόχων.

Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα, τα συνηθέστερα από τα οποία είναι τα εξής:

- Προβλήματα που ανακύπτουν στην εκ των προτέρων αξιολόγηση και οφείλονται κυρίως στο ότι επιχειρείται η αξιολόγηση ενός υπό διαπραγμάτευση και συνεχώς μεταβαλλόμενου προγράμματος.
- Προβλήματα που οφείλονται στο γεγονός ότι δεν υφίστανται μια παγιωμένη μεθοδολογία αξιολόγησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Η έλλειψη μιας ενιαίας αντιμετώπισης των θεμάτων της αξιολόγησης οφείλεται:
 - στην ετερογένεια των προγραμμάτων (περιφερειακά, τομεακά κ.λ.π.),
 - στα προβλήματα της ποσοτικοποίησης των στόχων,
 - στην απουσία επιβολής ή συμφωνίας σχετικά με συγκεκριμένους δείκτες ή μεθόδους.
- Βασικά προβλήματα επίσης οφείλονται στην αδυναμία της επιμέρισης της επίπτωσης στις διάφορες ασκούμενες πολιτικές, στις εξωτερικές οικονομίες κ.τ.λ.
- Προβλήματα προκύπτουν από τη δομή και από τις περιορισμένες δυνατότητες των χρησιμοποιούμενων δεικτών να ανιχνεύσουν αρνητικές επιπτώσεις.
- Τέλος, σημαντικά προβλήματα προκύπτουν από τη διαθεσιμότητα του στατιστικού υλικού. Τέτοια προβλήματα αφορούν τις καθυστερήσεις στην παροχή

στοιχείων του προγράμματος, ή τη μη διάθεση στοιχείων στο απαιτούμενο γεωγραφικό επίπεδο κ.τ.λ.

5.2 Τα είδη και τα στάδια της Αξιολόγησης

Τα είδη της αξιολόγησης αντιστοιχούν στα διαδοχικά στάδια του περιφερειακού προγραμματισμού ως εξής(Παπαδασκαλόπουλος,Χριστοφάκης, 2002):

1. Κατάρτιση του προγράμματος —> Εκ των προτέρων αξιολόγηση
2. Υλοποίηση του προγράμματος —> Ενδιάμεση αξιολόγηση
3. Ολοκλήρωση του προγράμματος —> Εκ των υστέρων αξιολόγηση

Η εκ των Προτέρων αξιολόγηση

Στα Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η εκ των προτέρων αξιολόγηση γίνεται στην περίοδο κατάρτισης του προγράμματος και τα συμπεράσματά της ενσωματώνονται στο πρόγραμμα για να διευκολύνουν τη διαδικασία διαπραγμάτευσης και έγκρισής του. Λόγω του γεγονότος ότι η εκ των προτέρων αξιολόγηση γίνεται σε μια περίοδο διαπραγμάτευσης και συνεχούς προσαρμογής του προγράμματος, αντιμετωπίζει ειδικά προβλήματα όπως η πίεση χρόνου, η αξιολόγηση ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου προγράμματος και η απουσία οριστικών στόχων. Η ταχύτητα, η ευελιξία και η εμπειρία στην αξιοποίηση των καταλλήλων τεχνικών είναι απαραίτητα εφόδια για την επίλυση των προβλημάτων της αξιολόγησης στο στάδιο αυτό.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση

Η διαδικασία αυτή αξιολογεί τα Προγράμματα κατά τη διάρκεια της υλοποίησής τους και πραγματοποιείται από ανεξάρτητο αξιολογητή, με ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής σε συνεργασία με την Επιτροπή και το κράτος-μέλος.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση, αφού λάβει υπόψη την εκ των προτέρων αξιολόγηση, εξετάζει:

- Τα πρώτα αποτελέσματα των παρεμβάσεων
- Το βαθμό επίτευξης των στόχων
- Τον τρόπο χρησιμοποίησης των πιστώσεων
- Την εξέλιξη της εφαρμογής της παρακολούθησης.

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση αποσκοπεί στην εκτίμηση της χρησιμοποίησης των πόρων, της επίπτωσης, της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των παρεμβάσεων. Ανακεφαλαιώνει και κρίνει το σύνολο του προγράμματος και των επιπτώσεών του.

5.3 Ενδιάμεση αξιολόγηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIA/ Ελλάδα – Κύπρος

Το Πρόγραμμα παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση και συγκεκριμένα, από την έναρξη του μέχρι την ένταξη των τεσσάρων πρώτων έργων δαπανήθηκε χρόνος 18 μηνών. Τη στιγμή ελέγχου (30.06.2003) το ΠΚΠ IIINTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ δεν παρουσίασε καμία εξέλιξη ως προς τις διαδικασίες ενεργοποίησης του Προγράμματος και συνακόλουθα καμία οικονομική ή πρόοδο. Με δεδομένο ότι το Πρόγραμμα έχει ήδη χάσει ουσιαστικά περίπου 1,5 χρόνο προκειμένου να απορροφήσει το σύνολο των πόρων του μέχρι το τέλος της περιόδου (2008) πρέπει να απορροφά με μέσο ετήσιο ρυθμό απορρόφησης της τάξης του 20% κάτι οποίο είναι εξαιρετικά δύσκολο. Με βάση τη θεώρηση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντικό να επιταχυνθούν οι διαδικασίες ένταξης και υλοποίησης έργων ώστε να κατορθώσει να απορροφήσει έγκαιρα το σύνολο των προγραμματικών του πόρων.

Πίνακας 4. Αναδρομικές προσκλήσεις INTERREG IIIA/ Ελλάδα – Κύπρος

Μέτρο	Πρόσκληση	Περιγραφή	Έναρξη	Λήξη
<u>1.2</u>	<u>1</u>	<u>Βελτίωση Της Ασφάλειας Των Εξωτερικών Συνορών</u>	<u>22-07-2003</u>	<u>31-12-2003</u>
<u>1.2</u>	<u>2</u>	<u>Βελτίωση της ασφάλειας των συνόρων</u>	<u>25-11-2004</u>	<u>25-05-2005</u>
<u>3.1</u>	<u>1</u>	<u>Προστασία της υγείας</u>	<u>01-03-2004</u>	<u>30-04-2004</u>
<u>3.1</u>	<u>2</u>	<u>Προστασία της υγείας</u>	<u>01-03-2004</u>	<u>30-04-2004</u>
<u>3.1</u>	<u>3</u>	<u>Προστασία της υγείας</u>	<u>28-04-2004</u>	<u>11-06-2004</u>
<u>3.3</u>	<u>1</u>	<u>Ανάδειξη και προβολή Πολιτιστικών και Τουριστικών πόρων</u>	<u>30-12-2003</u>	<u>31-03-2004</u>
<u>3.3</u>	<u>1</u>	<u>Ανάδειξη και προβολή Πολιτιστικών και Τουριστικών πόρων</u>	<u>30-12-2003</u>	<u>26-02-2004</u>
<u>3.3</u>	<u>2</u>	<u>Ανάδειξη και προβολή Πολιτιστικών και Τουριστικών πόρων</u>	<u>01-03-2004</u>	<u>30-04-2004</u>
<u>4.1</u>	<u>1</u>	<u>Κοινοτική Δράση Για Την Ενίσχυση Της Ασφάλειας Των Εξωτερικών Συνορών</u>	<u>22-07-2003</u>	<u>31-12-2003</u>
<u>4.1</u>	<u>2</u>	<u>Κοινοτική Δράση για την Ενίσχυση της Ασφάλειας των Εξωτερικών Συνορών</u>	<u>25-11-2004</u>	<u>24-12-2004</u>

Πηγή: www.interreg.gr

5.4 Εκ των προτέρων αξιολόγηση της Κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ

Τα κύρια κοινά προβλήματα της διασυνοριακής περιοχής εστιάζονται στα εξής:

Εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και τις παραδοσιακές δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα

Έλλειψη διασύνδεσης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Δυσκολίες προσβασιμότητας των ορεινών περιοχών και απομόνωση των μικρών νησιών

Αστικές συγκεντρώσεις – ερήμωση της υπαίθρου

Μικρός αριθμός διασυνοριακών σταθμών

Κακή ποιότητα του πρωτεύοντος οδικού δικτύου, ανεπαρκές σιδηροδρομικό δίκτυο

Ευαίσθητα οικοσυστήματα που δέχονται πιέσεις (ρύπανση, πυρκαγιές)

Χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών που παρέχονται στους κατοίκους (διάθεση αποβλήτων, υγεία)

Χαμηλή τουριστική δραστηριότητα

Χαμηλό επίπεδο συνεργασίας των κρατών μελών στην έρευνα, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό

Τα κύρια κοινά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, στα οποία μπορεί να στηριχθεί η ανάπτυξη της διασυνοριακής περιοχής με την αξιοποίησή τους, αναφέρονται στα εξής:

Ποιότητα και ποικιλία τοπικά παραγόμενων προϊόντων

Συμπληρωματικότητα παραγωγικών δραστηριοτήτων

Πλεονεκτική γεωγραφική θέση / πρόσβαση στην ενδοχώρα / εκτεταμένη ακτογραμμή

Σύγχρονο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο

Κόμβος των Διευρωπαϊκών μεταφορικών δικτύων

Σημαντικές λιμενικές υποδομές και θαλάσσιες συγκοινωνίες

Πλούσιο φυσικό περιβάλλον / οικοσυστήματα

Αξιόλογοι τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι

Αξιόλογες τουριστικές υποδομές

Υψηλής ποιότητας έμπυχο δυναμικό πανεπιστημιακών /ερευνητικών ιδρυμάτων

Όσον αφορά τον βαθμό σχετικότητας / ανταπόκρισης των κύριων Στρατηγικών Αξόνων του ΠΚΠ – και δεδομένης της ανάγκης περαιτέρω επεξεργασία τους – προς τα κύρια προβλήματα της διασυνοριακής περιοχής, διαπιστώνεται ότι (www.interreg.gr):

◆ Οι βασικοί Στρατηγικοί Άξονες του Προγράμματος ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό,

- Στην προστασία και προφύλαξη των ευαίσθητων οικοσυστημάτων
- Στη σύνδεση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- Στη συνεργασία των χωρών στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού

◆ Σε σημαντικό βαθμό, ανταποκρίνονται,

- Στη διευκόλυνση πρόσβασης σε ορεινές περιοχές και μικρά νησιά
- Στην ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας
- ◆ Και σε ένα μέσο έως και μικρό βαθμό, ανταποκρίνονται στα προβλήματα που αφορούν:
 - Στην εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα
 - Στα προβλήματα αστικής συγκέντρωσης και ερήμωσης της υπαίθρου
 - Στο μικρό αριθμό διασυνοριακών υποδομών
 - Στην κακή ποιότητα του πρωτεύοντος οδικού δικτύου και την ανεπάρκεια του σιδηροδρομικού δικτύου
 - Στις χαμηλού επιπέδου υπηρεσίες που παρέχονται στους κατοίκους (διάθεση αποβλήτων, υγεία)

Όσον αφορά τους μηχανισμούς υλοποίησης και παρακολούθησης του Προγράμματος, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, και στην ελληνική πλευρά υπάρχει αξιόλογη εμπειρία και προετοιμασία. Κύρια σημεία που θα πρέπει να επισημανθούν είναι η καθιέρωση συμβατών διαδικασιών εφαρμογής και παρακολούθησης του ΠΚΠ μεταξύ των δύο πλευρών.

Πίνακας 5. Αναδρομικές προσκλήσεις INTERREG IIIA ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ

Μέτρο	Πρόσκληση	Περιγραφή	Έναρξη	Λήξη
1.1	1	<u>Υποδομές Μεταφορών και Διασυνοριακών Δικτύων</u>	<u>10-08-2005</u>	<u>30-09-2005</u>
1.2	1	<u>Ασφαλής Διακίνηση Ανθρώπων και Αγαθών</u>	<u>10-08-2005</u>	<u>30-09-2005</u>
2.1	1	<u>Ενίσχυση της Διασυνοριακής Επιχειρηματικότητας</u>	<u>13-06-2005</u>	<u>20-09-2005</u>
2.3	1	<u>Ανθρώπινοι Πόροι & Προώθηση της Απασχόλησης</u>	<u>25-04-2005</u>	<u>22-06-2005</u>
3.1	1	<u>Προστασία της υγείας</u>	<u>10-08-2005</u>	<u>30-09-2005</u>
3.2	1	<u>Προστασία και Διαχείριση του Φυσικού Περιβάλλοντος</u>	<u>10-08-2005</u>	<u>30-09-2005</u>
3.3	(Παράταση) 1	<u>"Προώθηση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων"</u>	<u>23-12-2004</u>	<u>04-03-2005</u>
3.3	1	<u>Προώθηση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων</u>	<u>23-12-2004</u>	<u>23-02-2005</u>
3.3	<u>ΟΡΘΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 1</u>	<u>"Προώθηση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων"</u>	<u>23-12-2004</u>	<u>23-02-2005</u>
3.4	1	<u>Συνεργασία Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων για την Προώθηση της Διασυνοριακής Συνεργασίας</u>	<u>25-04-2005</u>	<u>22-06-2005</u>

Πηγή: www.interreg.gr

5.5 Ενδιαμεση αξιολόγηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIB-ARCHIMED

Η καθυστέρηση που έχει διαπιστωθεί στην έναρξη του Προγράμματος ARCHIMED 2000-2006, οφείλεται στη σημαντική καθυστέρηση ενεργοποίησης των προβλεπόμενων διαδικασιών διαχείρισης και παρακολούθησης του Προγράμματος, καθώς και σύστασης των σχετικών δομών.

Τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιοχής εφαρμογής, το οικονομικό / παραγωγικό / αναπτυξιακό και πολιτικο-κοινωνικό εξωτερικό περιβάλλον, δε φαίνεται να έχουν διαφοροποιηθεί από την περίοδο σχεδιασμού του Προγράμματος. Τόσο τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών εφαρμογής όσο και τα διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσιάζει ο παραγωγικός τους ιστός παραμένουν επίκαιρα.

Πίνακας 6. Αναδρομικές προσκλήσεις της Κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG III B-ARCHIMED

Μέτρο	Πρόσκληση	Περιγραφή	Έναρξη	Λήξη
=	1	<u>ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ INTERREG III B ARCHIMED (ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 1, 2 ΚΑΙ 3)</u> <u>Επισημαίνεται ότι η γλώσσα υποβολής προτάσεων είναι η αγγλική.</u>	<u>03-06-2005</u>	<u>29-07-2005</u>

Πηγή: www.interreg.gr

Ως προς τη συνάφεια του Προγράμματος, φαίνεται ότι είναι σημαντική η συμβολή του στα αναπτυξιακά προβλήματα των περιοχών εφαρμογής, κυρίως ως προς την ενίσχυση της απασχόλησης, την επίλυση των δυσκολιών πρόσβασης στα μητροπολιτικά, αστικά, επιχειρηματικά και διοικητικά κέντρα και την υλοποίηση συστημάτων μεταφορών και επικοινωνιών. Επίσης, ως προς τις πολιτικές, της προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης του περιβάλλοντος, που αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους του Προγράμματος, το οποίο παράλληλα συμβάλλει, εν δυνάμει, σημαντικά στην ανταγωνιστικότητα των τομέων του παραγωγικού και κοινωνικο-οικονομικού ιστού των περιοχών παρέμβασης, παρουσιάζει συνάφεια.

Όσον αφορά τους **μηχανισμούς υλοποίησης και παρακολούθησης του Προγράμματος**, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, και στην ελληνική πλευρά υπάρχει αξιόλογη εμπειρία και προετοιμασία. Κύρια σημεία που θα πρέπει να επισημανθούν είναι η καθιέρωση συμβατών διαδικασιών εφαρμογής και παρακολούθησης του ΠΚΠ μεταξύ των δύο πλευρών.

Τέλος, όσον αφορά στα άλλα δύο προγράμματα, το πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας (INTERREG III B) CADSES (Περιοχή Κεντρικής Ευρώπης, Αδριατικής, Παραδουνάβιας και Νοτιοανατολική Ευρώπης) και το πρόγραμμα διαπεριφερειακής συνεργασίας (INTERREG III Γ) Νότια Ζώνη, χαρακτηρίζονται στο σύνολο τους από μεγάλες καθυστερήσεις κυρίως λόγω της πολυπλοκότητας που εμπεριέχουν τα προγράμματα αυτά. Αυτό οφείλεται κυρίως στις πολιτικοοικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ιδιομορφίες των χωρών της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανίων οι οποίες περιλαμβάνονται στα προγράμματα (<http://:cadses.net>).

5.6 Συμπεράσματα

Από τις αναλύσεις που προηγήθηκαν έγινε κατανοητή η αναγκαιότητα της Ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής.

Οι διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες που παρατηρήθηκαν ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80 καθώς και οι νέες γεωγραφικές διαφοροποιήσεις που έρχονται σήμερα να προστεθούν έπειτα από τη νέα προοπτική της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσδίδουν ένα σημαντικό ρόλο στην πολιτική συνοχής που ασκείται μέσω των διαρθρωτικών Ταμείων με στόχο την αρμονική ανάπτυξη και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ε.Ε.

Ένα μέρος των χρηματοδοτήσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων καλύπτουν οι κοινοτικές πρωτοβουλίες. Στη μελέτη μας εξετάσαμε την κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG III και τα προγράμματα που καλύπτει αυτή στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Αυτά είναι:

- 2 προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας, τα INTERREG III A "Ελλάδα/Κύπρος" και INTERREG III A "Ελλάδα/Τουρκία".
- 2 προγράμματα διακρατικής συνεργασίας INTERREG III B, τα "ARCHI-MED" (Ιταλία, Ελλάδα/Κύπρος, Μάλτα, Λίβανος, Συρία, Γάζα, Ισραήλ, Ιορδανία, Αίγυπτος,

Λιβύη, Τουρκία) και "CADSES" (Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, Αδριατική και Παραδουνάβιες Περιοχές).

- 1 πρόγραμμα διαπεριφερειακή πρωτοβουλία INTERREG III Γ "Νότια Ζώνη"

Η αξιολόγηση που προηγήθηκε αποδεικνύει ότι στη συγκεκριμένη κοινοτική πρωτοβουλία υπάρχουν μεγάλες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων και χωρίς απτά αποτελέσματα μέχρι στιγμής. Επίσης, δεν βοήθησε ούτε στην υλοποίηση των χωροταξικών στόχων που είναι:

- Σταδιακή άρση της διπλής περιφερειακότητας,
- Πρόσβαση σε υποδομές και πληροφόρηση,
- Διατήρηση και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς σε οργανική σχέση με τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- Διαφοροποίηση και εκσυγχρονισμός παραγωγικού προτύπου,
- Αξιοποίηση πλεονεκτημάτων παραγωγής πρωτογενή τομέα και καθετοποίηση της παραγωγής αυτής.

Ανάπτυξη της ενδοχώρας

- Ισορροπία πόλεων και ενδοχώρας,
- Ισόρροπη και πολυκεντρική ανάπτυξη του οικιστικού δικτύου στη μικρή κλίμακα του κάθε νησιού,
- Δημιουργία δυναμικών τοπικών οικιστικών δικτύων στα μεγάλα νησιά,
- Δικτύωση των αστικών κέντρων της Περιφέρειας σε δίκτυα πόλεων της χώρας και του εξωτερικού (διακρατική και διασυνοριακή) συνεργασία,
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στον αστικό χώρο και τους οικισμούς.

Δεν πρέπει να παραβλέπουμε όμως κάποιες βασικές παραδοχές της Περιφέρειας που εμποδίζουν την χωρική και αναπτυξιακή της διαδικασία:

- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας δημιουργεί εμπόδια στη λειτουργική (στους τομείς των μεταφορών της οικονομίας, της διοίκησης, της πρόσβασης στον κοινωνικό εξοπλισμό) ολοκλήρωση της.

- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας περιορίζει την εμβέλεια των παρεμβάσεων με χωρική διάσταση εντός των ορίων κάθε νησιού.
- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας συνεπάγεται κατακερματισμό της γεωργικής γης και περιορισμένους υδατικούς πόρους, κατά συνέπεια δημιουργεί εμπόδια στην ανάπτυξη μιας βιώσιμης και ανταγωνιστικής συμβατικής γεωργίας.
- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας δημιουργεί εμπόδια στην ανάπτυξη μεταποιητικών δραστηριοτήτων που προϋποθέτουν σημαντικό κόστος για τη μεταφορά των πρώτων υλών και των προϊόντων.
- Η περιορισμένη ζήτηση δεν δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για μια άριστη λύση των συγκοινωνιακών προβλημάτων των νησιών, μεταξύ τους και με τις σημαντικές περιφέρειες της Χώρας.
- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας δημιουργεί αυξημένες απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας επιβάλλει τον συνυπολογισμό, στη διαμόρφωση των προτάσεων, των αναπτυξιακών και χωροταξικών εξελίξεων στην απέναντι μικρασιατική ακτή.

Σύμφωνα με μια σειρά συνεντεύξεων με στελέχη της Υ.Δ. Π.Κ.Π. INTERREG και επιλεγμένους Τελικούς Δικαιούχους, διαδικασία η οποία κατέδειξε ενδιαφέροντα και πολύτιμα συμπεράσματα, τα σημαντικότερα των οποίων συνοψίζονται κάτωθι(www.interreg.gr):

- Όσον αφορά στην σαφήνεια των διαχειριστικών, εκτελεστικών αρμοδιοτήτων και διαδικασιών διαβούλευσης διαπιστώθηκε ότι παρά το ότι, στο υφιστάμενο σύστημα διοίκησης και διαχείρισης δεν έχουν αποσαφηνισθεί πλήρως οι αρμοδιότητες και οι διακριτοί ρόλοι των εμπλεκόμενων σε καλό βαθμό έχουν αποσαφηνισθεί οι κρίσιμες λειτουργίες του Προγράμματος.
- Όσον αφορά στον ρόλο των Τελικών Δικαιούχων που διαδραματίζουν στην αποτελεσματικότητα του συστήματος διαχείρισης και παρακολούθησης του Προγράμματος, διαπιστώνεται ότι αυτοί παρά την αποκτηθείσα εμπειρία από τις διαδικασίες δύο ΚΠΣ, σήμερα αδυνατούν να ανταποκριθούν σε ικανοποιητικό

βαθμό. Η διατυπωμένη αυτή ανεπάρκεια των Τελικών Δικαιούχων γίνεται εντονότερη λόγω των ιδιομορφιών και της πολυπλοκότητας του Προγράμματος.

- Οι μηχανισμοί παρακολούθησης, διαχείρισης και ελέγχου του Προγράμματος κρίνονται αρκετά αποτελεσματικοί.
- Η συνεργασία της Υ.Δ. Π.Κ.Π. INTERREG με τα εμπλεκόμενα Υπουργεία σε γενικές γραμμές χαρακτηρίζεται ως αρκετά καλή. Εμπόδια σε αυτήν την συνεργασία δημιουργούν η πολυπλοκότητα και η καθυστέρηση των διαδικασιών.
- Όσον αφορά στις διαδικασίες ελέγχου, αυτές δεν μπορούν σε αυτήν την πρώιμη φάση υλοποίησης να αξιολογηθούν κοινή ωστόσο, είναι η διαπίστωση περί της σημερινής ανεπαρκούς στελέχωσης της Μονάδας Ελέγχου Γ, η οποία και αριθμεί μόλις ένα άτομο. Η αναγκαιότητα περαιτέρω στελέχωσης της Μονάδας Ελέγχου γίνεται εντονότερη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες του Προγράμματος.
- Θα πρέπει να σημειωθεί ιδιαίτερα, η καθυστέρηση σύστασης κάποιων εκ των εμπλεκόμενων φορέων στην διαχείριση του Προγράμματος η οποία συνέβαλλε καθοριστικά στην μέχρι σήμερα διαπιστωμένη καθυστέρηση υλοποίησης του Προγράμματος.
- Ικανοποιητική χαρακτηρίζεται η λειτουργία των διαδικασιών αξιολόγησης πράξεων. Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι, τα κριτήρια επιλογής πράξεων των Μέτρων του Προγράμματος είναι συμβατά με τις Κοινοτικές πολιτικές.
- Για τον θεσμό της κατ' αρχήν αξιολόγησης (προαξιολόγησης) εκτιμάται ότι θα συμβάλλει από θετικά έως πολύ θετικά στις προσπάθειες επίστευσης των διαδικασιών υλοποίησης του Προγράμματος.
- Τέλος, καθυστερήσεις παρατηρούνται κατά την καταχώρηση στοιχείων, κατά περιόδους όπου μεγάλος αριθμός χρηστών καταχωρεί μεγάλο αριθμό πληροφορίας, στην αδυναμία του συστήματος να παρουσιάσει σε επεξεργάσιμους Πίνακες, στοιχεία για την αποτελεσματική παρακολούθηση των έργων καθώς και στην απαίτηση του Συστήματος για συνεχή και ουσιαστική επιμόρφωση τόσο των στελεχών της Υ.Δ. Π.Κ.Π. INTERREG όσο και των Τελικών Δικαιούχων και των λοιπών που αξιοποιούν το Σύστημα.

Τώρα όσον αφορά στο εθνικό χώρο, όπως προείπαμε η εμπειρία της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα αρνητική στον χωροταξικό σχεδιασμό. Η απουσία χωροταξικού πλαισίου για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και η απουσία χωροταξικής πολιτικής παρά τις όποιες πολιτικές και καινοτομίες της Ε.Ε. οδήγησε σε μεγάλα προβλήματα χωρικής οργάνωσης και περιβάλλοντος όπως οι συγκρούσεις χρήσεως γης, η διάχυτη

αστικοποίηση , η προβληματική χωροθέτηση των υποδομών, η εγκατάλειψη της υπαίθρου κ.λ.π.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα απουσίας χωροταξικού πλαισίου, όσο αδιανόητο κι αν ακούγεται, σήμερα αποτελούμε εξαίρεση στον ευρωπαϊκό χώρο όσον αφορά στο κτηματολόγιο. Η δημιουργία συστήματος Εθνικού Κτηματολογίου είναι θεμελιώδες έργο για τη χώρα μας, αφού αποτελεί κομβικό εργαλείο προγραμματισμού, ορθολογικής οργάνωσης και ανάπτυξης της χώρας. Θα ανέμενε επομένως κανείς, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, να είχε τεθεί σε απόλυτη προτεραιότητα και να είχε αντιμετωπισθεί με την ανάλογη σοβαρότητα και υπευθυνότητα, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο εκτέλεσης και εποπτείας.

Στην Ελλάδα, τουλάχιστον στη μεταπολεμική περίοδο, έχει ακολουθηθεί με σχετική συνέπεια από όλες τις κυβερνήσεις μια «σκιώδης» πολιτική γης. Διαφοροποιήσεις υπήρξαν μόνον ως προς την έμφαση που δόθηκε σε ορισμένους τομείς, σύμφωνα με την πολιτική και οικονομική συγκυρία.

Μπορεί να έχει αναπτυχθεί ορισμένη δραστηριότητα προς την κατεύθυνση αυτή αλλά η διαδοχή των ενεργειών δεν χαρακτηρίζεται από τη συνέπεια που παρατηρείται σε άλλες χώρες των εταίρων της Ε.Ε. Παρά τις όποιες πολιτικές και Πρωτοβουλίες της Ε.Ε. δεν είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις χωροταξικές προκλήσεις στο σύνολό τους όπως είδαμε και στην περίπτωση του INTERREG III.

Η διαμόρφωση μιας ρητά διατυπωμένης εθνικής και περιφερειακής πολιτικής γης αποτελεί αίτημα δεκαετιών. Άλλες χώρες της Ε.Ε. έχουν αντιμετωπίσει αυτό το θέμα μέσα από την ανάπτυξη, ιστορικά αλλά και ειδικότερα στις μεταπολεμικές δεκαετίες, μιας πολιτικής της οποίας οι γενικές αντιλήψεις και το νομικό υπόβαθρο παραμένουν σταθερά και της οποίας μόνο τα επιμέρους μέτρα μεταβάλλονται για να προσαρμοστούν στις κατά καιρούς αναπτυξιακές ανάγκες

Προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η κατανόηση της σημασίας του χωροταξικού σχεδιασμού και η ευρεία συναίνεση ως προς τη διάγνωση των χαρακτηριστικών και τη διατύπωση των βασικών μακροπρόθεσμων επιδιώξεων της οργάνωσης του ελληνικού χώρου ως οργανικού μέρους του νέου διευρυμένου

ευρωπαϊκού χώρου. Η σύνδεση αυτή επιτρέπει τη διατήρηση και ανάδειξη της ελληνικής ιδιαιτερότητας παράλληλα με τη διεύρυνση και αναγνώριση της συμβολής της, αλλά και τη θετική προστασία της χώρας απέναντι στις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης που διαμορφώνουν την ιστορική συγκυρία σε πλανητική, πλέον, κλίμακα.

Η πρόκληση την οποία καλείται να αντιμετωπίσει ο χωροταξικός σχεδιασμός με μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα το 2015 είναι ακριβώς η διάγνωση και επίλυση των προβλημάτων, η αντιμετώπιση των κινδύνων και απειλών καθώς και η αξιοποίηση αντιστοίχως των πλεονεκτημάτων και ευκαιριών για την αειφόρο ανάπτυξη του ελληνικού χώρου.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανάγκη για συντονισμό των πολιτικών έχει ήδη αναγνωρισθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και σε εθνικό, ειδικότερα στους τομείς περιβάλλοντος, των μεταφορών, της γεωργίας, των κοινωνικών θεμάτων και της περιφερειακής ανάπτυξης – στους τομείς πολιτικής ακριβώς οι οποίοι είναι πλέον συναφείς όσον αφορά την ανάπτυξη του χώρου και οι πλέον προφανείς στις επιλογές πολιτικής που προσδιορίστηκε. Σκοπός πλέον είναι να αναπτυχθεί περαιτέρω η αρχή του συντονισμού των πολιτικών και να αποκτήσει μία λεπτομερέστερη χωρική βάση.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
SDEC	Schema du developpement de l' Espace Communautaire
ΑΓΡ.Ο.Κ.	Αγροτικά Οικιστικά Κέντρα
ΑΣΤ.Ο.Κ.	Αστικά Οικιστικά Κέντρα
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕΔ	Διευρωπαϊκά Δίκτυα
E&T	Έρευνα και Τεχνολογία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΡΟΝ	Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Ερευνητικών Οργανισμών για τη Χωροταξία
ΕΕΚ	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΕΠ	Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης
ΕΠΠΕΡ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον»
ΕΣΧΑ	Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης
ΕΣΧΠ	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
ΕΤΕΡΠΣ	Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΧΑ	Επιτροπής Χωρικής Ανάπτυξης
ΕΧΜ/ΖΟΕ	Ειδική Χωροταξική Μελέτη/ Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΕΠΑ	Κέντρα Εντατικής Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΚΕΠΕ	Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜΜΕ	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως

ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΡΠΟ	Περιοχή Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΧΠ	Περιοχή Ειδικής Χωρικής Ρύθμισης
ΠΚΠ	Προγράμματα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας
ΠΟΑΠΔ	Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΣΔ	Συντελεστής Δόμησης
ΣΑΚΧ	Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου
ΣΟΑΠ	Σχέδιο Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΣΠΑ	Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΤΜΤ	Τρένα Μεγάλης Ταχύτητας
Υ.Π.Α	Υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΥΠΕΘΟ	Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Παράρτημα 1. Επιλέξιμες περιοχές βάσει του INTERREG IIIA

ΔΕΣΜΗ Α: ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
BELGIE/BELGIQUE	BARNIM	LUBECK, KREIS FREIE
ANTWERPEN	BAUTZEN	STADT
ARLON	BERCHTESGARDENER LAND	MARKISCH, ODERLAND
ATH	BITBURG-PRUM	MERZIG, WADERN
BASTOGNE	BODENSEEKREIS	MIESBACH
BRUGGE	BORKEN	MITTLERER
DINANT	BREISGAU	ERZGEBIRGSKREIS
EEKLO	HOCHSCHWARZWALD	MÖNCHENGLADBACH,
GENT(ARR)	CHAM	KREISFREIE STADT
LEOER	COTTBUS,KREISFREI STADT	NEUSTADT AN DER WALDNAAB
KORTIJ	DAUN	NIEDERSCHLESISCHER
LIEGEK(ARR)	DUREN	OBERLAUSITZKREIS
MAASEIK	EMDEN, KREISFREIE STADT	NORDFRIESLAND
MONS	EMMENDINGEN	OBERALLGÄU
MOUSCRON	EMSLAND	ODER-SPREE
NEUFCHATEAU	EUSKIRCHEN	ORTENAUKREIS
PHILIPPEVILLE	LENSBURG, KREISFREIE	OSTALLGÄU
SINT-NIKLAAS	STADT	OSTHOLSTEIN
THUIN	RANKFURT (ODER),	OSTVORPOMMERN
TONGEREN	KREISFREIE STADT	PASSAU, KREISFREIE
TOURNAI	REIBERG	STADT
TURNHOUT	REIBURG IM BREISGAU, STADTKREIS	PASSAU LANDKREIS
VERVIERS	REYUNG-GRAFENAU	PIRMASENS, KREISFREIE
VEURN	GARMISCH-PARTENKIRCHEN	STADT
VIRTON	GERMERSHEIM	PLAUE, KREISFREIE
DANMARK	GÖRLITZ, KREISFREIE STADT	REGEN
BORNHOLMS AMTSKommUNE	GRAFSHAFT BENTHEIM	RENDSBURG-
FREDERIKSBORG AMTSKommUNE	STADT	ECKERNFÖRDE
FYNS AMTSKommUNE	HEINSBERG	ROSENHEIM, KREISFREIE
KOBENHAVN OG FREDERIKSBERG	HOF, KREISFREIE STADT	STADT
KOMMUNER	HOF, LANDKREIS	ROSENHEIM, LANDKREIS
KOBENHAVNS AMTSKommUNE	CARLSRUHE, LANDKREIS	OTTAL-INN
ROSKILDE AMTSKommUNE	CARLSRUHE, STADTKREIS	SARBRÜCKEN,
SONDERJYLLANDS	KAUFBEUREN, KREISFREIE	STADTVERBAND
AMTSKommUNE	STADT	SARLOUIS
STORSTROMS AMTSKommUNE	EMPTEN (ALLGÄU),	SAR-PFALZ-KREIS
BR DEUTSCHLAND	KREISFREIE STADT	SÄCHSISCHE SCHWEIZ
AACHEN, KREISFREIE STADT	SEL, KREISFREIE STADT	SCHLESWIG-FLENSBURG
AACHEN, LANDKREIS	SELVE	SCHWANDORF
ALTÖTTING	KONSTANZ	SCHWARZWALD-BAAR-
ANNABERG	LANDAU IN DER PFLAZ	REIS
AUE-SCHWARZENBERG	LEER	SPIEGELBERG
AURICH	LANDAU-BODENSEE	STADT
BAD TÖLZ-WOLFRATSHAUSEN	LÖBAU-ZITTAU	TELA
BADEN-BADEN, STADTKREIS	LÖRRACH	TRENTO
SÜDLICHE WEINSTASSE	CEUTA	BRIDISI
TIRSCHENREUTH	GIRONA	COMO
TREUNSTEIN	GUIPUZCOA	CUENO
TRIER, KREISFREIE STADT	HUELVA	GORIZIA
TRIER, SAARBURG	HUESCA	IMPERIA
UCKERMARK	LLEIDA	LESSE

UCKER-RANDOW	MALAGA	LECCO
VIERSEN	MELILLA	LIVORNO
VOGTLANDKREIS	NAVARRA	NOVARA
WALDSHUT	ONLENSE	SASSARI
WEIDEN IN DER OPF, KREISFREIE	PONTEVERDA	SONDRIO
STADT	SALAMANCA	TORINO
WEISSERTZKREIS	ZAMORA	TRIESTE
WESEL	FRANCE	UDINE
WUNSIEDEL IM FICHTELGEBIRGE	AIN	VALLE D' AOSTA
ZWEIBRUCKEN,KREISFREIE STADT	AISNE	VARESE
ΕΛΛΑΔΑ	ALPES-DE-HAUTE-PROVENCE	VENEZIA
ΑΧΑΙΑ	ALPES-MARITIMES	VERDANO-CUSIO-OSSOLA
ΑΤΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ARDENNES	VERCELLI
ΧΑΝΙΑ	ARIEGE	LUXENBURG(G.D.)
ΧΙΟΣ	BAS-RHIN	LUXENBURG(GRAND-DUCHE)
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	CORSE DU SUD	NEDERLAND
ΔΡΑΜΑ	DOUBS	ACHTERHOEK
ΕΒΡΟΣ	HAUT-RHIN	ARNHEM-NIJMEGEN
ΦΛΩΡΙΝΑ	HAUTE-CORSE	DELFIJL EN OMGEVING
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	HAUTE-GARONNE	MIDDEN-NOORD
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	HAUTE-PYRENEES	BRABANT
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	HAUTE-SAVOIE	NOORD-LIMBURG
ΚΑΒΑΛΑ	HAUTES-ALPES	NOORD-OVERIJSSSEL
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ	JURA	OOST-GRONINGEN
ΚΕΡΚΥΡΑ	MEURTHE-ET-MOSELLE	OVERIG GRONINGEN
ΚΙΑΚΙΣ	MEUSE	OVERIG ZEELAND
ΛΑΣΙΘΙ	MOSELLE	TWENTE
ΛΕΥΚΑΔΑ	NORD	WEST-NOORD-BRABANT
ΛΕΣΒΟΣ	PAS-DE-CALAIS	ZEEUWSCH-VLAANDEREN
ΠΕΛΛΑ	PYRENEES-ATLANTIGUES	ZUID-LIMBURG
ΠΡΕΒΕΖΑ	PYRENEES-ORIENTALES	ZUIDOOST-DRENTHE
ΡΕΘΥΜΝΟ	SAVOIE	ZUIDOOST-NOORD-
ΡΟΔΟΙΠΗ	SEINE MARITIME	BRABANT
ΣΑΜΟΣ	SOMME	
ΣΕΡΡΕΣ	TERRRIOIEREDE BELFORT	
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	IRELAND	
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	BORDER	
ΞΑΝΘΗ	DUBLIN	
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	MID-EAST	
ESPAÑA	SOUTH-EAST	
BADAJOS	ITALIA	
CACERES	BARI	
CADIZ	BELLUNO	
OSTERREICH	SVERIGE	
AUSSERFERN	DALARNAS LAN	
BLUDENZ-BREGENZER WALD	JAMTLANDS LAN	
INNSBRUCK	NORRBOTTENS LAN	
INNVIERTTEL	SKANE LAN	
KLAGENFURT-VILLACH	STOCKHOLMS LAN	
MITTELBURGENLAND	VARMLANDS LAN	
MUHLVIERTTEL	VASTERBOTTENS LAN	
NORDBURGENLAND	VASTRA GOTALANDS LAN	
OBERKARNTEN	UNITED KINDOM	
OSTSTEIERMARK	BRIGHTON & HOVE	
OSTTIROL	CONWY & DEBIGHWHIRE	
PINZGAU-PONGAU	EAST F NOTHERN IRELAND	
RHEINTAL-BODENSEEGEBIET	EAST SUSSEX CC	
SALZBURG UND UMGEBUNG	GIBRALTAR	
SUDBURGENLAND	GWYNEDD	
TIROLER UNTERLAND	ISLE OF ANGLESEY	
UNTERKARNTEN	KENT CC	
WALDVIERTTEL	MEDWAY TOWNS	
WEINVIERTTEL	NORTH OF NOTHERN IRELAND	

WEST- UND SUDSTEIERMARK	SOUTH WEST WALES	
WIEN	WEST AND SOUTH OF NOTHERN IRELAND	
WIENER UMLAND/NORDTEIL		
WIENER UMLAND/SUDTEIL		
PORTUGAL		
ALENTEJO CENTAL		
ALGARVE		
ALTO ALENTEJO		
ALTO TRAS-OS-MONTES		
BAIXO ALENTEZO		
BEIRA INTERIOR NORTE		
BEIRA INTERIOR SUD		
CAVADO		
DOURO		
MINHO-LIMA		
SUOMI/FINLAND		
AHVENANMAA/ALAND		
ETELA-KARJALA		
ETELA-SAVO		
ITA UUSIMAA		
KAINUU		
KESKI-POHJANMAA		
KYMENLAAKSO		
LAPPI		
POHJANMMA		
POHJOIS-KARJALA		
POHJOIS-POHJANMMA		
UUSIMAA		
VARSINAIS-SUOMI		

Παράρτημα 2. Επιλέξιμες περιοχές βάσει του INTERREG IIIB

Πρόγραμμα	Κράτη μέλη	Επιλέξιμες περιοχές
ΔΥΤΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ	Ιταλία	PIEMONTE, LOMBARDIA, LIGURIA, TOSCANA, UMBRIA, LAZIO, CAMPANIA, SARDEGNA, BASILICATA, CALABRIA, SICILIA, VALLE D' AOSTA, EMILIA-ROMAGNA
	Ισπανία	ANDALUCIA, MUTCIA, C. VALENCIANA, CATALUNA, BALEARES, ARAGON, CEUTA, MELILLA
	Γαλλία	LANQUEDOC-ROUSSILLON, PACA, RHONE-ALPES, CORSE
	Πορτογαλία	ALGARVE
	Ηνωμένο Βασίλειο	GIBRALTAR
	Ελλάδα	Ολόκληρη η χώρα
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΛΠΕΩΝ	Αυστρία	Ολόκληρη η χώρα
	Γερμανία	OBERBAYERN AND SCHWABEN(IN BAYERN), TUBINGEN AND FREIBURG IM BREISGAU(BADEN-WURTTENBERG)
	Γαλλία	RHONE-ALPES, PACA, FRANCHE-COMTE, ΑΛΣΑΤΙΑ
	Ιταλία	LOMBARDIA, FRIULI-VENEZIA GIULIA, VENETO, TRENTINO-ALTO ADIGE, VALLE D' AOSTA, PIEMONTE, LIGURIA
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ	Ιρλανδία	Ολόκληρη η χώρα
	Ηνωμένο Βασίλειο	CUMBRIA, LANCASHIRE, GREATER MANCHESTER, GHESHIRE, MARSEYSIDE, WORCESTERSHIRE AND WARWICKSHIRE, AVON, GLOUCESTERSHIRE AND WILSHIRE, DORSET AND SOMERSET, COMWALLAND DEVON, STAFFORDSHIRE, HEREFORDSHIRE, SHROPSHIRE, WEST MIDLANDS, CLWYD, DYFED, GWYNEDD AND POWYS, GWENT, MID-GLAMORGAN, SOUTH GLAMORGAN AND WEST GLAMORGAN, NORTHERN IRELAND, HIGHLANDS AND ISLANDS, SOUTH WESTERN SCOTLAND
	Γαλλία	AGUITAINE, ΠΟΙΤΟΥ-CHARENTES, PAYS-DE-LA LOIRE, BRETAGNE, ΚΑΤΩ ΝΟΡΜΑΝΔΙΑ, HAUTE-NORMANDIE, LIMOUSIN, KENTPO, MIDI-PYRENEES
	Ισπανία	GALICIA, ASTURIAS, CANTABRIA, NAVARRA, PAIS VASCO, LA RIOJA, CASTILLA-LEON, HUELVA
	Πορτογαλία	Ολόκληρη η χώρα
	ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	Πορτογαλία
	Ισπανία	Ολόκληρη η χώρα
	Γαλλία	MIDI-PYRENEES, LIMOUSIN, AUVERGNE, AQUITAINE, LANGUEDOC-ROUSSILLON, ΠΟΙΤΟΥ-CHARENTES
	Ηνωμένο Βασίλειο	Γιβραλτάρ
ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	Γαλλία	NORD-PAS DE CALAIS, PICARDIE, HAUTE-NORMANDIE, ILE DE FRANCE, BASSE-NORMANDIE, CENTRE, CHAMPAGNE-ARDENNES, LORRAINE, BOURGIGNE, ALSACE, FRANCHE-COMTE, BRETAGNE, PAYS DE LA LOIRE

Βέλγιο	Ολόκληρη η χώρα
Κάτω Χώρες	OVERIJSSSEL, GELDERLAND, FLEVOLAND, UTRECHT, NOORD-HOLLAND, ZUID-HOLLAND, ZEELAND, NOORD-BRABANT, LIMBURG

Λουξεμβούργο	WHOLE COUNTRY
Γερμανία	NORDRHEIN-WESTFALEN, HESSEN, RHEINLAND-PFALZ, SAARLAND, BADEN-WURTTEMBERG, SCHWABEN, UNTER-, MITTEL- και OBERFRANKEN
Ηνωμένο Βασίλειο	Ολόκληρη η χώρα
Ιρλανδία	Ολόκληρη η χώρα

ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΒΟΡΕΙΑΣ	Ηνωμένο Βασίλειο	NORTH-EASTERN SCOTLAND, EASTERN SCOTLAND, HIGHLANDS & ISLANDS(EXCEPT COMHAIRLE NAN EILEAN AND LOCHABER, SKYE & LOCHALSH AND ARGYLL), TEES VALLEY & DURHAM, NORTHUMBERLAND AND TYNE & WEAR, HUMBERSIDE, NORTH YORKSHIRE, SOUTH YORKSHIRE, WEST YORKSHIRE, DERBYSHIRE & NOTHAMPTONSHIRE, EAST ANGLIA, ESSEX
	Κάτω Χώρες	FRIESLAND, GRONINGEN, DRENTE, OVERIJSSSEL, FLEVOLAND, NOORD-HOOLLAND, ZUID-HOLLAND, ZEELAND
	Βέλγιο	AMBEPSA, OOST-VLAANDEREN, ΔΥΤΙΚΗ ΦΛΑΝΔΡΑ
	Γερμανία	NIEDERRSACHSEN, SCHLESWIG-HOLSTEIN, HAMBURG, BREMEN
	Δανία	Ολόκληρη η χώρα
	Σουηδία	VASTRA GOTALANDS, HALLANDS, VARMLANDS
	ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΒΑΛΤΙΚΗΣ	Δανία
Σουηδία		Ολόκληρη η χώρα
Φινλανδία		Ολόκληρη η χώρα
Γερμανία		SCHLESWIG-HOLSTEIN, MECKLENBURG-VORPROMMERN, BERLIN, BRANDENBURG, BREMEN, HAMBURG, REGIERUNGSBERZIRK
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ "CAD" και ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΗ	Αυστρία	Ολόκληρη η χώρα
	Γερμανία	BADEN-WURTTEMBERG, BAYERN, SACHSEN, SACHSEN-ANHALT, BERLIN, BRANDENBURG, THURINGEN, MECKLENBURG-VORPOMMERN
	Ιταλία	PUGLIA, MOLISE, ABRUZZO, MARCHE, FRIULO-VENEZIA GIULIA, VENETO, EMILIA-ROMAGNA, LOMBARDIA, TRENITNO-ALTO ADIGE, UMBRIA
	Ελλάδα	Ολόκληρη η χώρα
ΒΟΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Φινλανδία	Όλες οι περιφέρειες του στόχου 1 και οι παρακείμενες παράκτιες περιοχές στο POHJOIS-POHJANMMAA και KESKI-POHLANMMAA

	Σουηδία	Όλες οι περιφέρειες του στόχου 1 και οι παρακείμενες παράκτιες περιοχές
	Ηνωμένο Βασίλειο	Η Σκωτία με ιδιαίτερη έμφαση στα Highlands και Νήσους
	Ελλάδα	Ολόκληρη η χώρα
	Ιταλία	SICILIA, CALABRIA, BASILICATA, PUGLIA, CAMPANIA
ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ	Γαλλία	Γουιάνα, Γουαδελούπη, Μαρτινίκα
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΖΟΡΩΝ-ΜΑΔΕΡΑΣ-ΚΑΝΑΡΙΩΝ	Πορτογαλία	Αζόρες, Μαδέρα
	Ισπανία	Κανάριοι Νήσοι
ΠΕΡΙΟΧΗ ΩΚΕΑΝΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ	Γαλλία	REUNION

Παράρτημα 3.ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΙΣ

(III)	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ/ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ/ΑΠΕΙΛΕΣ
A1	<p>Εμφάνιση αστικών ομαδοποιήσεων σε περιφέρειες υψηλής χωροταξικής συνοχής</p> <p>Εμφάνιση δικτύων πόλεων ηπειρωτικού, διακρατικού ή περιφερειακού επίπεδου</p> <p>Περιφέρειες με σχετικά ισορροπημένο αστικό σύστημα.</p>	<p>Σε αραιοκατοικημένες περιφέρειες ή/και περιφέρειες χαμηλής χωροταξικής συνοχής, υπάρχουν δυσκολίες συγκρότησης αστικών ομαδοποιήσεων/δικτύων πόλεων αναγκαίων για τη δημιουργία ενός κρίσιμου όγκου εξυπηρετήσεων και επενδύσεων.</p> <p>Ισχυρός ανταγωνισμός μεταξύ των πόλεων, με κίνδυνο την υπερβολική παροχή υποδομών και τη σπατάλη πόρων.</p> <p>Ανισορροπίες του συστήματος των πόλεων σε ορισμένες περιφέρειες: π.χ περιπτώσεις πόλωσης γύρω από μία ισχυρή μητροπόλη.</p>
A2	<p>Παγκόσμια επιρροή ανταγωνιστικών πόλεων παγκόσμιας ακτινοβολίας, όπως το Λονδίνο και το Παρίσι.</p> <p>Ανάπτυξη των κινητών επενδύσεων σε ορισμένες ελκυστικές απομακρυσμένες περιφέρειες.</p>	<p>Πόλεις με παλαιές μεταποιητικές βιομηχανίες, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα: ανάγκη οικονομικής μετατροπής/διαφοροποίησης και έλλειψη κοινωνικής συνοχής.</p> <p>Άλλες πόλεις εξαρτώνται από μία πολύ πιο περιορισμένη οικονομική βάση (τομέας λιμένων ή τουρισμού, δημόσιες διοικήσεις κ.λπ).</p> <p>Δυσκολία διασφάλισης του οικονομικού δυναμικού ορισμένων αγροτικών πόλεων.</p>
A3	<p>Ελκυστικότητα των αστικών συνοικιών για ορισμένες κατηγορίες νοικοκυριών (μονογονικό νοικοκυριό, ηλικιωμένα άτομα κ.λπ) η οποία μπορεί να ευνοήσει την επανεγκατάσταση του πληθυσμού στο κέντρο των πόλεων.</p> <p>Σε ορισμένες περιοχές, επιτυχείς πολιτικές" συμπαγούς πόλης".</p>	<p>Διασκορπισμένη διάχυση των πόλεων σε πολλές περιοχές.</p> <p>Κοινωνικός διαχωρισμός, αστικές συνοικίες σε κρίση..</p> <p>Αύξηση των αστικών οχλήσεων (θόρυβος, ρύπανση, κυκλοφοριακή συμφόρηση).</p>

<p>Πειραματικά σχέδια ολοκληρωμένου και πολυτομεακού στρατηγικού σχεδιασμού των αστικών περιοχών που ενσωματώνουν την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση.</p> <p>Νέες μέθοδοι για κλειστούς κύκλους (απόβλητα, νερό, ενέργεια) των αστικών οικοσυστημάτων.</p> <p>Νέες πολιτικές εγκατάστασης και κινητικότητας σε ορισμένες αστικές περιοχές.</p>	
---	--

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003

Παράρτημα 4. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

(III)	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ/ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ/ΑΠΕΙΛΕΣ
A4	<p>Αυξημένη ζήτηση για αγροτικά προϊόντα ποιότητας και οικολογικό τουρισμό, η οποία επιτρέπει τον αναπροσανατολισμό / τη θετική διαφοροποίηση αυτών των τομέων.</p> <p>Οι περιθωριοποιημένες περιοχές μπορούν να επωφεληθούν από την Κοινωνία των Πληροφοριών, από τη σημαντική και συχνά καλά διατηρημένη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά τους, τα τοπικά προϊόντα τους, το τουριστικό τους δυναμικό, το χαμηλότερο κόστος ορισμένων συντελεστών παραγωγής (γη, εργατικό δυναμικό).</p>	<p>Ισχυρές πιέσεις όσον αφορά τη γη και το περιβάλλον σε ορισμένες αγροτικές περιοχές: εντατική κτηνοτροφία, προαστιοποίηση, δεύτερη κατοικία, τουρισμός, δραστηριότητες αναψυχής.</p> <p>Μείωση του πληθυσμού και εγκατάλειψη της γης σε ορισμένες ιδιαίτερα περιθωριοποιημένες και συχνά δυσπρόσιτες αγροτικές περιοχές και κίνδυνος επιδείνωσης της διαδικασίας λόγω της έλλειψης βασικών υπηρεσιών και δυναμισμού στις πόλεις της υπαίθρου.</p>
A5	<p>Αρχαίες αγροτικές περιφέρειες έχουν αρχίσει επιτυχώς μία διαδικασία διαφοροποίησης της οικονομίας τους.</p> <p>Αυξανόμενη τάση για την εφαρμογή αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο νέων πολιτικών.</p> <p>Οι λιγότερο παραγωγικές γεωργικές περιοχές μπορούν να διαφοροποιήσουν την παραγωγή τους επιδιώκοντας να καλύψουν "εξειδικευμένους τομείς" της παγκόσμιας αγοράς και να αξιοποιήσουν το σημαντικό δυναμικό τους για ανανεώσιμες μορφές ενέργειας.</p>	<p>Σε ορισμένες πολύ παραγωγικές αγροτικές περιοχές, η εντατική γεωργία υποβαθμίζει το περιβάλλον και οδηγεί σε απώλεια της βιοποικιλότητας, στη ρύπανση μέσω των νιτρικών ουσιών, στην τυποποίηση του τοπίου, κ.λπ.</p> <p>Σε άλλες αγροτικές περιοχές, η σημερινή γεωργική παραγωγή ίσως να μην μπορέσει να αντιμετωπίσει τον διεθνή ανταγωνισμό .</p>

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003

Παράρτημα 5. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

(III)	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ/ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ/ΑΠΕΙΛΕΣ
B1	<p>Περιφέρειες με έντονη χωροταξική συνοχή που επωφελούνται από αποτελεσματικά και αμοιβαίως συνδεδεμένα μεταξύ τους πρωτογενή και δευτερογενή δίκτυα.</p> <p>Πρόσφατη πρόοδος που επιτεύχθηκε όσον αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης ορισμένων απομακρυσμένων ή περιθωριστων περιοχών της ενδοχώρας.</p> <p>Ορισμένες περιφερειακές περιοχές εξυπηρετούνται ήδη επαρκώς από τα δίκτυα και τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών.</p> <p>Η φιλέλευθεροποίηση στους τομείς των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας νέων γραμμών και υπηρεσιών σε ανταγωνιστικές τιμές.</p>	<p>Αδυναμίες στις συνδέσεις και υπηρεσίες μεταξύ των πόλεων αλλά και στις διεθνείς συνδέσεις.</p> <p>Συγκέντρωση των διηπειρωτικών συνδέσεων σε ορισμένους κομβικούς αερολιμένες του κέντρου της Ευρώπης και σε ορισμένα θαλάσσια λιμάνια πολύ αποτελεσματικά, σε βάρος των μεγάλων αερολιμένων και λιμένων άλλων περιφερειών.</p>
B2	<p>Τα κράτη μέλη ευνοούν την ανάπτυξη των διασυνδεδεμένων μεταφορών.</p> <p>Περιφέρειες που διαθέτουν αποτελεσματικά δημόσια συστήματα μεταφορών είτε ανεπτυγμένα δίκτυα εμπορευματικών σιδηροδρομικών και μεταφορών εσωτερικών υδάτων.</p> <p>Στις περιφέρειες με πυκνή κυκλοφορία, υπάρχουν δυνατότητες συνέργειας μεταξύ των διαφόρων τύπων μεταφοράς (π.χ. σιδηροδρομική/αεροπορική), ή μεταξύ</p>	<p>Ανεπαρκής αξιοποίηση ορισμένων υπηρεσιών και υποδομών στις αραιοκατοικημένες περιοχές .</p> <p>Οι μέθοδοι "έγκαιρης άφιξης" αυξάνουν τη ζήτηση των οδικών μεταφορών, ευνοούν την εγκατάσταση επιχειρήσεων κοντά στις οδούς και επιδεινώνουν τη συμφόρηση στις περιφέρειες που έχουν ήδη το πρόβλημα αυτό.</p> <p>Η έλλειψη πολιτικών για την εγκατάσταση των δραστηριοτήτων σε πολλές περιφέρειες οδήγησε στη μεγαλύτερη εξάρτηση από τα αυτοκίνητα.</p> <p>Δυσκολία χρησιμοποίησης των ιδίων γραμμών για τη σιδηροδρομική μεταφορά εμπορευμάτων και επιβατών στις περιοχές όπου είναι πυκνή η κίνηση επιβατών.</p> <p>Υποεκμετάλλευση των υφιστάμενων υποδομών στον τομέα των μεταφορών σε ορισμένες περιφέρειες.</p> <p>Ανταγωνισμός με "μόνο με χαμένους" μεταξύ πόλεων, μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης των δικτύων και των υποδομών.</p>

<p>φορέων εκμετάλλευσης του ίδιου τύπου υποδομής (π.χ. κοινή σιδηροδρομική σύνδεση που εξυπηρετεί γειτονικούς λιμένες, των οποίων οι ενδοχώρες επικαλύπτονται όλο και περισσότερο).</p> <p>Ορισμένες παραμεθόριες περιοχές χρησιμοποιούν ήδη από κοινού εγκαταστάσεις και υποδομές.</p>	<p>Ανεπαρκής διασύνδεση μεταξύ δικτύων και μεταξύ μέσων μεταφοράς.</p> <p>Προβλήματα διαλειτουργικότητας υπάρχουν ακόμη σε ορισμένες συνοριακές περιοχές.</p>
---	---

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003

Παράρτημα 6. ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΝΩΣΗ

(III)	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ/ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ/ΑΠΕΙΛΕΣ
B3	<p>Οι νέες προοπτικές που παρέχονται από τις τεχνολογίες των πληροφοριών (τηλεργασία κλπ) μπορούν να συμβάλουν στην αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων (καθυστέρηση της ανάπτυξης, περιορισμένη πρόσβαση, κλπ) ορισμένων περιφερειών.</p> <p>Ορισμένες περιφέρειες και προγράμματα διασυνοριακής/διακρατικής συνεργασίας αξιοποιούν ήδη τα πλεονεκτήματα της ανάπτυξης της ΕΤΑ και της καινοτομίας.</p> <p>Πολλά πανεπιστήμια, σχετικά καλά κατανομημένα σε ολόκληρο το χώρο.</p> <p>Σημαντική βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των νέων μεταξύ του ενεργού πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές.</p> <p>Περιφέρειες που έχουν συσσωρεύσει ικανότητες και τεχνογνωσία και μπορούν να προσελκύσουν νέους επενδυτές</p>	<p>Ισχυρές πιέσεις όσον αφορά τη γη και το περιβάλλον σε ορισμένες αγροτικές περιοχές: εντατική κτηνοτροφία, προαστιοποίηση, δεύτερη κατοικία, τουρισμός, δραστηριότητες αναψυχής.</p> <p>Μείωση του πληθυσμού και εγκατάλειψη της γης σε ορισμένες ιδιαίτερα περιθωριοποιημένες και συχνά δυσπρόσιτες αγροτικές περιοχές και κίνδυνος επιδείνωσης της διαδικασίας λόγω της έλλειψης βασικών υπηρεσιών και δυναμισμού στις πόλεις της υπαίθρου.</p>
A5	<p>Αρκετές αγροτικές περιφέρειες έχουν αρχίσει επιτυχώς μία διαδικασία διαφοροποίησης της οικονομίας τους.</p> <p>Αυξανόμενη τάση για την εφαρμογή αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο νέων πολιτικών.</p>	<p>"Ανιση γεωγραφική διάδοση της Κοινωνίας των Πληροφοριών και περιορισμένη ενημέρωση, σε ορισμένες περιφέρειες σχετικά με τις νέες προοπτικές που προσφέρει.</p> <p>'Ανιση ποιότητα της εκπαίδευσης και της</p>

<p>Οι λιγότερο παραγωγικές γεωργικές περιοχές μπορούν να διαφοροποιήσουν την παραγωγή τους επιδιώκοντας να καλύψουν "εξειδικευμένους τομείς" της παγκόσμιας αγοράς και να αξιοποιήσουν το σημαντικό δυναμικό τους για ανανεώσιμες μορφές ενέργειας.</p>	<p>επαγγελματικής κατάρτισης μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των διαφόρων περιφερειών.</p>
---	---

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Αγγελίδης Μ.2000., Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη, Αθήνα, εκδ. Συμμετρία.
- Ανδρικοπούλου, Ε. 1994. Συγκρότηση και προοπτικές της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τόπος , 7.
- Ανδρικοπούλου, Ε. 1995. Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της ρώμης έως το Maastricht. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Ανδρικοπούλου, Ε. 1994. Η πολιτική συνοχής και οι προοπτικές της στο νέο Ευρωπαϊκό χώρο. Στο: Ε. Ανδρικοπούλου και Γρ. Καυκάλας (επιμ.) Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος: Η διεύρυνση και η γεωγραφία της Ευρωπαϊκής ανάπτυξης. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Γιαννακούρου, Γ. 2000. Η χωροταξική πολιτική στη διευρυμένη Ευρώπη. Στο: Ε. Ανδρικοπούλου και Γρ. Καυκάλας (επιμ.) Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος: Η διεύρυνση και η γεωγραφία της Ευρωπαϊκής ανάπτυξης. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Γιαννακούρου, Τζ. 1996. Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ανταγωνιστικότητα και χωρική δικαιοσύνη: Θεσμικά διλήμματα και προκλήσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής χωροταξίας. Τόπος, 11.
- Κομίλη, Π. Ε., 1994. Χωροταξική Ανάλυση. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. Εκθέσεις 11, Αθήνα.
- Κλωνής, Δ. Κ., 1998. Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη νησιωτικών περιφερειών. Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Αναπτύξεως «Ιερώνυμος Πίντος», Αθήνα.
- Μαραβέγιας, Ν. 1995. Περιφερειακές ανισότητες και οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στο Γετίμης, Π., Καυκάλας ΓΡ., Μαραβέγιας, Ν.(επιμ.) 1994 Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη: Θεωρία, Ανάλυση και Πολιτική. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Παπαδασκαλόπουλος, Δ. Αθ.-Χριστοφάκης , Σ. Μαν, 2002 Περιφερειακός Προγραμματισμός. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Τσέτσης, Σ. 1996. Προς μία Ευρωπαϊκή χωροταξική πολιτική: Αστικοί μετασχηματισμοί σε μια μετεξελισσόμενη Ευρώπη. Αθήνα, Παπαζήσης.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- <http://europa.eu.int>
- <http://interreg.gr>
- <http://northaegean.gr>
- <http://cadses.net>
- <http://interreg3c.net>
- <http://www.minenv.gr/1/12/123/12305/g1230500.html>- Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
- <http://www.minenv.gr/4/42/4201/g420101.html>- Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (Σ.Α.Κ.Χ.)